

การสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวระว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ :
กรณีศึกษาชาวระว้าบ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาชนบทศึกษา)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2554

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

Copyright by Mahidol University

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ :
กรณีศึกษาชาวละว้าบ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ฉันท จิตงามคง

นางสาวลลิตา ฉัตรมงคล

ผู้วิจัย

อาจารย์ชิตชยางค์ ยมาภัย,

ศศ.ม., ค.ด.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ลักษณ์ ดาวรัตนงษ์,

อ.บ., ศศ.ม., Doctorat de L'EHESS.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

รองศาสตราจารย์เสาวภา พรศิริพงษ์,

สส.ม., ศศ.ด.

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย

มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอี่ยมพร มัชฌิมวงศ์,

Ph.D.

รักษาการแทนคณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ :
กรณีศึกษาชาวละว้าบ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาชนบทศึกษา)

วันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2554

.....
ฉลิตา ฉัตรมงคล

นางสาวฉลิตา ฉัตรมงคล

ผู้วิจัย

.....

รองศาสตราจารย์เรืองเดช ปันเจ็อนจัตย์,

M.A., Ph.D.

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

อาจารย์ลักษณ์ ดาวรัตนหงษ์,

อ.บ., ศศ.ม., Doctorat de L'EHESS.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

อาจารย์จิตชยางค์ ยมาภัย,

ศศ.ม., ค.ค.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เอี่ยมพร มัชฌิมวงศ์,

Ph.D.

รักษาการแทนคณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

.....

รองศาสตราจารย์ดวงพร คำณูวัฒน์,

นศ.บ., M.A.

ผู้อำนวยการ

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย

มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร. ชิตชยางค์ ยมาภัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นผู้มีเมตตาต่อศิษย์ ให้คำแนะนำ เสนอแนะ ติดตาม สอบถามความคืบหน้าในงานอยู่โดยตลอด และให้ความช่วยเหลือในหลายสิ่ง หลายอย่างจนกระทั่งสามารถทำงานประสบความสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี รองศาสตราจารย์ ดร. เรืองเดช ปันเขื่อนขัติย์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร. ลักขณา คาวรัตน์หงษ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้อบรมสั่งสอนในชั้นเรียน ให้ความกรุณาในการอ่านและให้ข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ไขเพิ่มเติมข้อบกพร่องต่างๆ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เพื่อให้มีความสมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงด้วยความนอบน้อมและจริงใจ

กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์เอี่ยม ทองดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยงยุทธ บุราสิทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เรณู เหมือนจันทร์เชย และคณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้

ขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยสำหรับ “ทุนวิจัยมหาบัณฑิตในการศึกษาและพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ภาษาในภาวะวิกฤต”

ขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆ สาขาวิชาพัฒนาชนบททุกคนที่ร่วมเรียนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันมา ขอขอบคุณศศิณี ไสรินทร์ และอนุสรณ์ ศรีบุญญา สำหรับความช่วยเหลือ ห่วงใย และมิตรภาพที่ดีมากทั้งในและนอกห้องเรียน ขอขอบคุณพี่สุวัฒน์ นิลคำ พระสมชาติ ศิริรักษา และพีนิคม บางจริง เพื่อนร่วมรุ่นสำหรับมิตรภาพตลอดระยะเวลาที่ศึกษา

ขอบคุณอย่างมากสำหรับ กาตุและครอบครัว, เอ็ม, เนตร, ล้าย, บอล, พี่สมชาย, ลุงจาง, ลุงจุก, ลุงนวล, วนิดา และชาวละว้าบ้านเฮาทุกคนสำหรับความมีน้ำใจ การต้อนรับขับสู้เป็นอย่างดี ให้ความช่วยเหลือทั้งในเรื่องของการให้ความรู้ ให้ข้อมูลที่คุณศึกษาสนใจ พร้อมให้ทั้งมิตรภาพที่ดีตลอดระยะเวลาที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา

ท้ายที่สุดขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อสมเดช และคุณแม่มีลลิกา ฉัตรมงคล บุพการี ผู้ให้ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตกับผู้ศึกษา

ลลิตา ฉัตรมงคล

การสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ : กรณีศึกษาชาวละว้าบ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

THE CONSTRUCTION AND SELECTION OF IDENTITY BY THE LAWA WORKING IN CHIANG MAI:
A CASE STUDY OF LAWA FROM BAN HO, PANGHINFON SUB-DISTRICT, MAE CHAEM DISTRICT,
CHIANG MAI PROVINCE, THAILAND

ลลิตา ฉัตรมงคล 4936143 LCRU/M

ศศ.ม. (พัฒนาระดับปริญญาตรี)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ชิตชยางค์ ยมาภัย, Ph.D., ลักขณา คาวรัตน์หงษ์, Doctorat de L'EHESS.

บทคัดย่อ

ปัจจุบันในตัวเมืองเชียงใหม่มีแรงงานจากกลุ่มชาติพันธุ์ละว้า เข้าไปทำงานและอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก แรงงานเหล่านี้ย่อมมีทั้งข้อดีข้อเสียหรืออยู่ด้วยความทุกข์ทรมาน การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตของชาวละว้า และเพื่อศึกษาการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ โดยทำการศึกษาจากกรณีศึกษา 5 กรณี ใน 2 พื้นที่คือ ภายในหมู่บ้านที่บ้านเฮาะ และในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ผลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูลภายในพื้นที่ 18 เดือน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2551-มกราคม 2553

ข้อค้นพบที่ได้ในการศึกษานี้ คือ 1) ปัจจัยที่มีผลต่อการเดินทางเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ของชาวละว้าบ้านเฮาะ ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว การศึกษา และช่วงวัย 2) อัตลักษณ์ที่ชาวละว้าเลือกใช้เมื่อเดินทางเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ อัตลักษณ์แบบชาวละว้า อัตลักษณ์แบบคนคอย อัตลักษณ์แบบคนเมือง และทวิอัตลักษณ์ การสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าขึ้นอยู่กับโอกาส และสถานการณ์ต่างๆ ที่ชาวละว้าต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในสังคม อัตลักษณ์ต่างๆ นั้นมีทั้งชาวละว้าสร้างขึ้นเองและบุคคลอื่นในสังคมเป็นผู้สร้างให้

จากการค้นพบในครั้งนี้ได้ข้อเสนอแนะ คือ 1) ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาเรียนรู้เรื่องอัตลักษณ์และวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทั้งในและนอกหมู่บ้าน 2) ควรส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้มีการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องราวและปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มตนอย่างจริงจัง 3) ควรมีการศึกษาต่อในเรื่องการนำอัตลักษณ์ที่ชาวละว้าสร้างและเลือกใช้เมื่อเข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่กลับไปใช้ในหมู่บ้าน

คำสำคัญ: อัตลักษณ์/ การสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์/ ละว้าบ้านเฮาะ/ การเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่

THE CONSTRUCTION AND SELECTION OF IDENTITY BY THE LAWA WORKING IN CHIANG MAI : A CASE STUDY OF LAWA FROM BAN HO, PANGHINFON SUB-DISTRICT, MAE CHAEM DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE, THAILAND

LALITA CHATMONGKOL 4936143 LCRU/M

M.A. (RURAL DEVELOPMENT STUDIES)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: JITJAYANG YAMAPHAI, Ph.D.,
LAKANA DAORATANAHONG, DOCTORAT DE L'EHES.

ABSTRACT

Currently, there are many Lawa laborers working and living in Chiang Mai. This study aims to learn about the Lawa of life and the construction and selection of identity by the Lawa working in Chiang Mai. This study is based on five case studies from two areas; Ban Ho and the downtown area of Chiang Mai. The study employs a qualitative method of data gathering and analysis from the key informants by participant observation, informal interviews, and in-depth interviews. Field work was undertaken for a period of 18 months from July 2009 – January 2011.

The results of study found that 1) The factors that cause the Lawa to work in Chiang Mai are the family's economic status, education level, and age. 2) The identities used by Lawa laborers in Chiang Mai are the Lawa Identity, the Hilltribe Identity, the Urban Identity, and the Double Identity. Lawa visitors to the city have the same lifestyle as they do in the villages. The visiting Lawa in Chiang Mai show the method of thinking and doing in the Lawa way, and how identity is selected when living in the city.

Based on the findings, it is recommended that 1), The lifestyle of ethnic groups both in Chiang Mai, and in the villages should be further studied. 2) Ethnic groups should be encouraged to research their own problems. 3) The identities that are used in the city and the village by Lawa laborers should be further studied.

KEY WORDS: IDENTITY / CONSTRUCTION AND SELECTION OF IDENTITY / THE
LAWA FROM BAN HAO / WORKING IN CHIANG MAI

107 pages

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญรูปภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา	1
1.2 โจทย์ในการศึกษา	4
1.3 วัตถุประสงค์	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย	6
1.7 นิยามศัพท์	7
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	8
2.1 ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยม (Symbolic Interactionism) และแนวคิดแบบเทียบกับละคร (Dramaturgical Approach)	8
2.2 แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ (Concept of Identity)	11
2.3 งานวิจัยหรือวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชาวละว้า	14
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	18
3.1 รูปแบบการศึกษา	18
3.2 ขั้นตอนและวิธีการศึกษา	18
3.3 ระยะเวลาในการศึกษา	22
บทที่ 4 กลุ่มชาติพันธุ์ละว้า บ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	23
4.1 สภาพพื้นที่	23

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2 ภาพรวมของชุมชน	28
4.3 วิธีการดำเนินชีวิตภายในหมู่บ้าน	30
บทที่ 5 การดำเนินชีวิตของชาวละว้าบ้านเฮาะเมื่อเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่	38
5.1 การใช้ชีวิตในสังคมเมือง	38
กรณีศึกษาที่ 1 ชัยอรุณ	39
กรณีศึกษาที่ 2 เอ็ม	42
กรณีศึกษาที่ 3 เนตร	44
กรณีศึกษาที่ 4 ล้าย	46
กรณีศึกษาที่ 5 บอล	47
5.2 การมีปฏิสัมพันธ์และการปรับตัวให้เข้ากับคนในสังคมเมือง	48
บทที่ 6 บทวิเคราะห์	50
6.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ของชาวละว้าบ้านเฮาะ	50
6.2 แนวคิดแบบเทียบกับละคร (Dramaturgical Approach)	53
6.3 อัตลักษณ์ที่ชาวละว้าสร้างและเลือกใช้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับคนต่าง ๆ ในสังคมเมืองเชียงใหม่	73
บทที่ 7 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	84
7.1 สรุปผลการศึกษา	84
7.2 อภิปรายผล	85
7.3 ข้อเสนอแนะ	87
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาไทย	89
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาอังกฤษ	98
บรรณานุกรม	104
ประวัติผู้วิจัย	107

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า	
4.1	ปฏิทินกิจกรรมของชาวละว้า	37
6.1	แสดงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง กรณีศึกษาที่ 1 ชัยอรุณ	57
6.2	แสดงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง กรณีศึกษาที่ 2 เอ็ม	64
6.3	แสดงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง กรณีศึกษาที่ 3 เนตร	69
6.4	แสดงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง กรณีศึกษาที่ 4 ล้าย	71
6.5	แสดงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง กรณีศึกษาที่ 5 บอล	72
6.6	แสดงการมีปฏิสัมพันธ์และการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้า	80

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพ	หน้า
4-1 แสดงขอบเขตของหมู่บ้าน บ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	24
4-2 แสดงแผนที่บ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	25
4-3 แสดงภาพถ่ายโรงเรียนบ้านเฮาะวิทยา	26
4-4 แสดงภาพถ่ายโบสถ์ในหมู่บ้าน (วัดนักบุญเทเรซา บ้านเฮาะเก่า)	26
4-5 แสดงภาพถ่ายถนนทางหลวงชนบทสายปางหินฝน-แม่แฮใต้ บริเวณก่อนถึงทางเข้าหมู่บ้าน	27
4-6 แสดงภาพถ่ายรถโดยสารสายจอมทอง-แม่แจ่ม-จอมทอง บริเวณทางขึ้นดอยอินทนนท์	27
4-7 แสดงภาพถ่ายการตั้งวงรับประทานอาหารของชาวละว้า	31
4-8 แสดงภาพถ่ายวงรับประทานอาหารของเด็กๆ ชาวละว้า	31
5-1 แสดงภาพถ่ายการทำงานของช่างอรุณที่ร้านขายอุปกรณ์ไฟฟ้าพร้อมทั้งดูแลลูกค้าเจ้าของร้าน	41
5-2 แสดงภาพถ่ายการทำงานของช่างอรุณ ช่วยเดินสายไฟฟ้าตามบ้าน	41
5-3 แสดงภาพถ่ายห้องพักในเมืองของเอ็ม	43
5-4 แสดงภาพถ่ายบ้านเช่าในเมืองที่ชาวละว้าบ้านเฮาะเช่าอยู่ร่วมกัน	43
5-5 แสดงภาพถ่ายสวนสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ที่ชาวละว้านิยมไปพักผ่อน	45
5-6 แสดงภาพถ่ายการไปเที่ยวหากันตามห้องพักเมื่อว่างจากการทำงานของชาวละว้า	45
5-7 แสดงภาพถ่ายชาวละว้าจากบ้านเฮาะโดยสารรถกระบะเพื่อนบ้านมาเยี่ยมญาติที่ทำงานอยู่ในเมืองเชียงใหม่	47
5-8 แสดงภาพถ่ายชาวละว้าที่มาเยี่ยมลูกที่ทำงานอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่	47
5-9 แสดงภาพถ่ายการไปเที่ยวพักผ่อนของชาวละว้ากับเพื่อนร่วมงานในช่วงวันหยุด	49
5-10 แสดงภาพถ่ายนักศึกษาชาวละว้ารับทำงานพิเศษที่หอพัก	49

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา

“ฉันเกิดบนภูเขา เติบโตบนภูเขา มีชีวิตอยู่บนภูเขา ตลอดมา ฉันรู้ว่าเราเป็นคนไทย แผ่นดินของเราอยู่ในอาณาเขตของประเทศไทย แต่คนพื้นราบจะรู้จัก จะเข้าใจพวกเรา แค่ไหน ฉันไม่รู้” **พ้อเลป่า** (พ้อเลป่า, 2539: 61)

จังหวัดเชียงใหม่ถือเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในภาคเหนือของประเทศไทย ในตัวเมืองเชียงใหม่มีแรงงานจากถิ่นอื่นอพยพหรือเดินทางเข้าไปทำงานประกอบอาชีพและตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งรวมไปถึงแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง และจังหวัดใกล้เคียงด้วย เช่น ชาวกระเหรี่ยง ม้ง ลาหู่(มูเซอ) ขมุ ลีซอ จีนฮ่อ และละว้า เป็นต้น จากการที่มีคนจากหลายท้องที่เข้าไปอาศัยอยู่นั้นทำให้ตัวเมืองเชียงใหม่กลายเป็นสถานที่ที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ โดยเห็นได้จากการดำเนินชีวิตของผู้คนที่เดินทางเข้ามาทำงานในเชียงใหม่ ซึ่งการดำเนินชีวิตของแต่ละคนในตัวเมืองย่อมแตกต่างกันและต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากสังคมในหมู่บ้านมาสู่วิถีชีวิตแบบในเมือง เพื่อให้ตนเองนั้นได้มีพื้นที่ในสังคมใหม่ เช่น จะพูดภาษากับคนเมื่ออยู่กับคนบ้านเดียวกันเท่านั้น รับประทานอาหารแบบคนเมือง ใส่เสื้อผ้าทั่วไปตามแบบสังคมเมือง เป็นต้น

ยศ สันตสมบัติ (2548 : 122) เสนอว่า “ในทางมานุษยวิทยา “กลุ่มชาติพันธุ์” (ethnic group) หรือความเป็นชาติพันธุ์ (ethnicity) เป็นมโนทัศน์ที่มักใช้กันอย่างคลุมเครือและมีนัยที่แตกต่างกันออกไปหลายประการด้วยกัน กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่พูดภาษาเดียวกัน เป็นหน่วยทางสังคมการเมืองและระบบเครือญาติเดียวกัน ผ่านประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ชุดเดียวกัน และมีแบบแผนทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ด้วยเหตุนี้เอง หากเราบรรยายประวัติศาสตร์ของคนกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่มซึ่งพูดภาษานั้น คำว่า “ชนเผ่า” “ชนชาติ” หรือ “กลุ่มชาติพันธุ์” จึงหมายถึงกลุ่มคนที่พูดภาษาเดียวกันนั่นเอง... กลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มนิยามอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเอง และในขณะที่เดียวกันก็ถูกนิยามด้วยสำนึกทางประวัติศาสตร์ที่ตนเองสร้างขึ้น ด้วยเหตุนี้เอง ความเป็นชาติพันธุ์จึงมิใช่อะไรบางอย่างที่สำเร็จรูปและมีหยั้หื้อประทับตราติดไว้อย่างแน่นอนตายตัว หากแต่เป็นการจงใจเลือกที่จะบ่งชี้ตนเองกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในเวลาใดเวลาหนึ่งเพราะการกระทำ

ดังกล่าวให้ผลประโยชน์สูงสุดแก่ตน” จากการนิยามความหมายของคำว่าชาติพันธุ์ข้างต้น ช่วยชี้ให้เห็นถึงความหมายของคำว่า อัตลักษณ์ ที่แสดงให้เห็นว่าอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่แต่ละกลุ่มสร้างขึ้นมาเพื่อแสดงถึงความเป็นตัวตนของกลุ่มตน มีความไหลเลื่อนและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติหรือนำออกมาแสดงของคนในกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ ไม่ได้เป็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีความหยุดนิ่งตายตัวหรือเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เป็นเหมือนกระบวนการตามที่ อภิญา เพ็ญฟูสกุล (2546 : 135-136) ได้กล่าวว่า “การยอมรับความหมายของอัตลักษณ์ในฐานะของ “กระบวนการ” แทนที่สิ่งที่เป็นคุณสมบัติและหยุดนิ่งตายตัว จะช่วยให้เราตระหนักถึงข้อจำกัดและอันตรายของ “ขอบเขต” (boundary) การนิยามที่กั้นเราออกจากคนอื่น... ต้องคำนึงว่าแม้อัตลักษณ์สามารถมีลักษณะเฉพาะตัวได้ ก็ไม่จำเป็นต้องเป็นหนึ่งเดียว การเปิดโอกาสแก่ความแตกต่างหมายความว่าเราไม่ควรกลัวความหลากหลายหรือความขัดแย้งกันภายใน ขณะเดียวกันลักษณะเฉพาะของชุมชนหรืออัตลักษณ์ร่วมอันใหม่ก็ไม่จำเป็นต้องมาจากการมีประวัติศาสตร์ร่วมที่ยาวนาน แต่อาจเกิดมาจากลักษณะการผสมผสานของความสัมพันธ์ในท้องถิ่นที่มีแบบฉบับเฉพาะก็ได้”

ชาวเขาเป็นกลุ่มชนที่แสดงอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมให้เห็นได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะวัฒนธรรมในเรื่องเครื่องแต่งกาย ภาษาพูด ชีวิตความเป็นอยู่ อาหารการกิน ฯลฯ ดังนั้นเมื่อมีชาวเขาเดินทางเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ การแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของเผ่าตนเองนั้นอาจทำให้คนในสังคมเมืองมองเห็นและมีความรู้สึกถึงความแตกต่างจากวัฒนธรรมเมือง ที่ผู้คนในเมืองไม่คุ้นเคยมาก่อน ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เกิดความหวาดระแวงที่จะรับชาวเขาให้เข้ามาเป็นสมาชิกในสังคม และจากเหตุผลนี้น่าจะมีส่วนทำให้เกิดการปรับตัวของชาวเขาที่เดินทางเข้ามาทำงานขึ้น เพื่อที่ตนเองจะสามารถทำงานและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมเมืองได้อย่างปกติ โดยที่การปรับตัวเพื่อเข้าสังคมนั้นอาจมีทั้งการรับเอาวัฒนธรรมใหม่เข้าไปใช้อย่างเดียวหรือไปประยุกต์ใช้กับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง หรืออาจจะสร้างสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาเพื่อแสดงออกถึงตัวตน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละคนว่าจะเลือกใช้หรือแสดงสิ่งไหนออกมาให้คนอื่น ๆ ได้รู้ได้เห็น ตัวอย่างเช่น การรับเอาวัฒนธรรมการแต่งกายของคนเมืองไปใช้ การพูดจาสื่อสารก็ใช้ภาษากลางหรือภาษาคำเมืองแทนที่ภาษาถิ่น เป็นต้น

ในปัจจุบันมีชาวเขาจากแทบทุกเผ่าเดินทางเข้ามาหางานทำในตัวเมืองเชียงใหม่ ซึ่งชาวเขาแต่ละวาก็ถือเป็นชาวเขากลุ่มหนึ่งที่เข้ามาอาศัยและทำงานอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง การสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวเขาที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ โดยศึกษาจากกลุ่มของชาวเขาที่มาจากบ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากมีความสนใจและต้องการศึกษาว่า เมื่อผู้คนเหล่านี้ได้เดินทางเข้าไปทำงานอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่แล้ว จะมีการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์หรือ

ความเป็นตัวตนของชาวละว้าให้คนรอบข้างในสังคมเมืองได้รับรู้อย่างไร หรือว่าจะมีการปกปิดความเป็นละว้าของตนเองและจะแสดงตัวตนที่แท้จริงก็ต่อเมื่ออยู่กับชาวละว้าด้วยกันเองเท่านั้น มีเหตุผลหรือปัจจัยอะไรที่เป็นต้นเหตุของพฤติกรรมดังกล่าว ซึ่งคนอื่นๆ ในสังคมไม่อาจรับรู้ถึงความแตกต่างเหล่านี้ในระหว่างที่มีปฏิสัมพันธ์กันได้เลย ถ้าชาวละว้าไม่เปิดเผยให้รู้ถึงตัวตนที่แท้จริง

สำหรับข้อมูลของหมู่บ้าน บ้านเฮาตามข้อมูลสำรวจจากจปฐ.ระหว่างปี 2550-2554 (ข้อมูลปัจจุบันปี พ.ศ. 2551) มีครัวเรือนทั้งหมด 103 ครัวเรือน ประชากร 549 คน ผู้คนส่วนใหญ่นับถือผี แต่ก็มีบางส่วนที่หันไปนับถือศาสนาคริสต์ ประชากรทั้งหมดในหมู่บ้านเป็นชาวละว้า แต่เขาเรียกตัวเองว่า “ละเวือะ” ซึ่งฉัฐวิ ทศรฐ และสุริยา รัตนกุล (2538: 5) ให้คำอธิบายว่า “ละว้า เป็นชื่อที่คนทั่วไปใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่ง ซึ่งชนเหล่านี้เรียกตนเองว่า ละเวือะ” และสุริยา รัตนกุล (2548: 90) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า “ความสับสนเรื่องคำว่า ละว้า กับ ลัวะ นี้มีสาเหตุมาจากคำที่คนไทยใช้เรียกเขาตัวเอง กล่าวคือ คนละว้าเขาเรียกตนเองว่า ละเวือะ แต่คนไทยเรียกเขาว่าลัวะ คนละว้าพวกนี้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน ส่วนอีกเผ่าหนึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดน่านเป็นส่วนใหญ่และเรียกตนเองว่า มัล (Mal) หรือ(Phrai) แต่คนไทยก็เรียกเขาว่าลัวะอีก จึงทำให้สับสนปนเปกันไปหมด” หมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงกับบ้านเฮานั้นเป็นหมู่บ้านของชาวละว้า ชาวปกากะญอ และชาวม้งอาศัยอยู่ไม่ไกลกัน ซึ่งชาวละว้ามีความสัมพันธ์ค่อนข้างดีกับชาวปกากะญอ มีวิถีการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงและใกล้เคียงกันมาก ที่บ้านเฮานั้นไม่มีไฟฟ้าใช้ ชาวบ้านใช้ไฟฟ้าจากโซล่าเซลล์ ส่วนน้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคนั้นเป็นระบบประปาภูเขา อาชีพหลักของชาวละว้าบ้านเฮาคือ เกษตรกรรม ปลูกพืชไร่หมุนเวียน ทำนา(สำหรับคนที่มมีพื้นที่นา) นอกจากนี้บางครั้งผู้ชายจะไปรับจ้างชาวม้งขุดดิน แยกกระหล่ำปลีขึ้นรถกระบะเพื่อส่งขายในเมือง ซึ่งจะได้ค่าแรงวันละประมาณ 170-180 บาท ภายในหมู่บ้านมีโรงเรียนประถมอยู่หนึ่งแห่งคือ โรงเรียนบ้านเฮาวิทยา เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว ชาวละว้าที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นเด็ก คนแก่ และคนวัยกลางคน สำหรับวัยรุ่นในหมู่บ้านบางส่วนไปเรียนหนังสืออยู่ในตัวอำเภอแม่แจ่มหรือในตัวเมืองเชียงใหม่ โดยพักอยู่ที่หอพักนักเรียน อาจจะกลับมาที่บ้านได้ในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ และช่วงปิดเทอมวัยรุ่นอีกส่วนหนึ่งซึ่งเป็นส่วนใหญ่จะเดินทางเข้าไปทำงานรับจ้างอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่ อย่างไรก็ตามสำหรับคนวัยกลางคนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านในปัจจุบันนี้นั้นแทบทุกคนเคยเดินทางไปทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่มาแล้ว

การศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ มีประเด็นสำคัญที่มุ่งศึกษาคือ รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ของชาวละว้ากับคนในสังคมเมือง โดยศึกษาจากพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารพูดคุย การเลือกใช้ภาษาสำหรับการพูดคุย การแต่งกาย การรับประทานอาหาร การใช้ชีวิตประจำวัน และวิถีการดำเนินชีวิตในทุกๆ ด้าน โดยที่

พฤติกรรมเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการปรับตัว การเปลี่ยนแปลงเพื่อใช้ชีวิตอยู่ในสังคมเมือง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นว่าชาวละว้าบ้านเฮาที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ นั้น มีการสร้างหรือการเลือกใช้อัตลักษณ์แบบใดในการบอกความเป็นตัวตนของพวกเขา กับคนอื่นๆ ในสังคมเมือง อัตลักษณ์ดังกล่าวอาจเป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิมที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันที่บ้านเฮา หรืออาจเป็นอัตลักษณ์ที่ประยุกต์มาจากการใช้อัตลักษณ์เดิมผสมผสานสิ่งที่ได้พบเจอ หรืออาจเป็นอัตลักษณ์ที่สร้างขึ้นใหม่จากความคิด ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมในสังคมเมือง นอกจากนี้สิ่งต่างๆ ที่ชาวละว้าได้เรียนรู้ ได้เห็น ได้ใช้ในระหว่างที่ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมเมือง วิถีชีวิตเช่นนี้จะมีผลต่อคนและสังคมในหมู่บ้านหรือไม่อย่างไร

1.2 โจทย์ในการศึกษา

ชาวละว้าสร้างและเลือกใช้อัตลักษณ์ของตนเองอย่างไรเมื่อเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่

1.3 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินชีวิตของชาวละว้า
- 2) เพื่อศึกษาการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

1.4.1. ขอบเขตเนื้อหาศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเพื่อที่จะได้ทราบถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวละว้า เข้าใจการดำเนินชีวิตของชาวละว้า รวมไปถึงแบบแผนที่ชาวละว้าใช้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับแต่ละบุคคลทั้งในกลุ่มชาวละว้าเองและคนนอกกลุ่ม โดยที่เน้นศึกษาจากกลุ่มแรงงานชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ ในหลากหลายเพศ อายุ อาชีพ และระยะเวลาที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ ประเด็นหลักที่ต้องการศึกษาคือ การสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้ากับผู้คนในสังคมเมือง ที่มีทั้งคนที่สนิทสนมใกล้ชิดกัน คนที่คบไว้เป็นเพื่อน คนที่เป็นนายจ้าง ฯลฯ ซึ่งการ

ปฏิบัติตัวและการแสดงออกถึงความเป็นลี้ลับกับกลุ่มคนต่างๆ ในสังคมนั้นจะออกมาในรูปแบบใด มีการเปิดเผยหรือปกปิดความเป็นชาติพันธุ์หรือไม่ และการมีปฏิสัมพันธ์กับแต่ละบุคคลนั้น ชาวละว้าเลือกใช้อัตลักษณ์อะไรเพื่อบ่งบอกถึงความเป็นตัวตน ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดแบบเดียวกับละคร ซึ่งอยู่ในกลุ่มทฤษฎีสัญลักษณ์นิยมมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เพราะในการสร้างปฏิสัมพันธ์และการเลือกใช้อัตลักษณ์เพื่อบ่งบอกความเป็นตัวตนให้กับคนอื่นได้รับรู้ นั้นย่อมจะต้องมีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ และสถานะของคนที่เกี่ยวข้องว่าสำคัญ ใกล้เคียง หรือมีความสนิทแค่ไหน

1.4.2. ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

สำหรับพื้นที่สนามในการเก็บข้อมูลมี 2 แห่ง คือ ในหมู่บ้านที่บ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ และในตัวเมืองเชียงใหม่ จากการลงพื้นที่ทำให้ทราบว่า ชาวละว้าจากบ้านเฮาะที่เดินทางเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ นั้น ส่วนใหญ่แล้วจะมีอาชีพรับจ้าง โดยผู้ชายจะรับจ้างทำงานตามร้านค้า ร้านอาหาร เป็นส่วนใหญ่ ส่วนผู้หญิงนั้นจะเดินทางเข้ามาทำงานเย็บผ้าเป็นส่วนใหญ่ มีบางส่วนที่ทำงานเป็นพนักงานโรงแรม และมีส่วนน้อยที่เป็นเจ้าของกิจการเอง โดยปกติแล้วชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่ นี้อยู่กันเป็นกลุ่มตามเชื้อสายของตระกูล โดยที่จะทำงานอยู่ในละแวกเดียวกัน และหาที่พักที่อยู่ไม่ไกลจากที่ทำงานมากนัก โดยอาจเช่าห้องอยู่กับเพื่อน 2-3 คนต่อห้อง ค่าห้องเช่าราคาประมาณ 1,200-1,500 บาทต่อเดือน ส่วนคนที่แต่งงานมีครอบครัวแล้วก็จะเช่าห้องสำหรับครอบครัวของตนเอง มีชาวละว้าบางส่วนที่อาศัยอยู่กับนายจ้างหรืออาศัยในที่พักที่นายจ้างจัดหาให้ด้วย

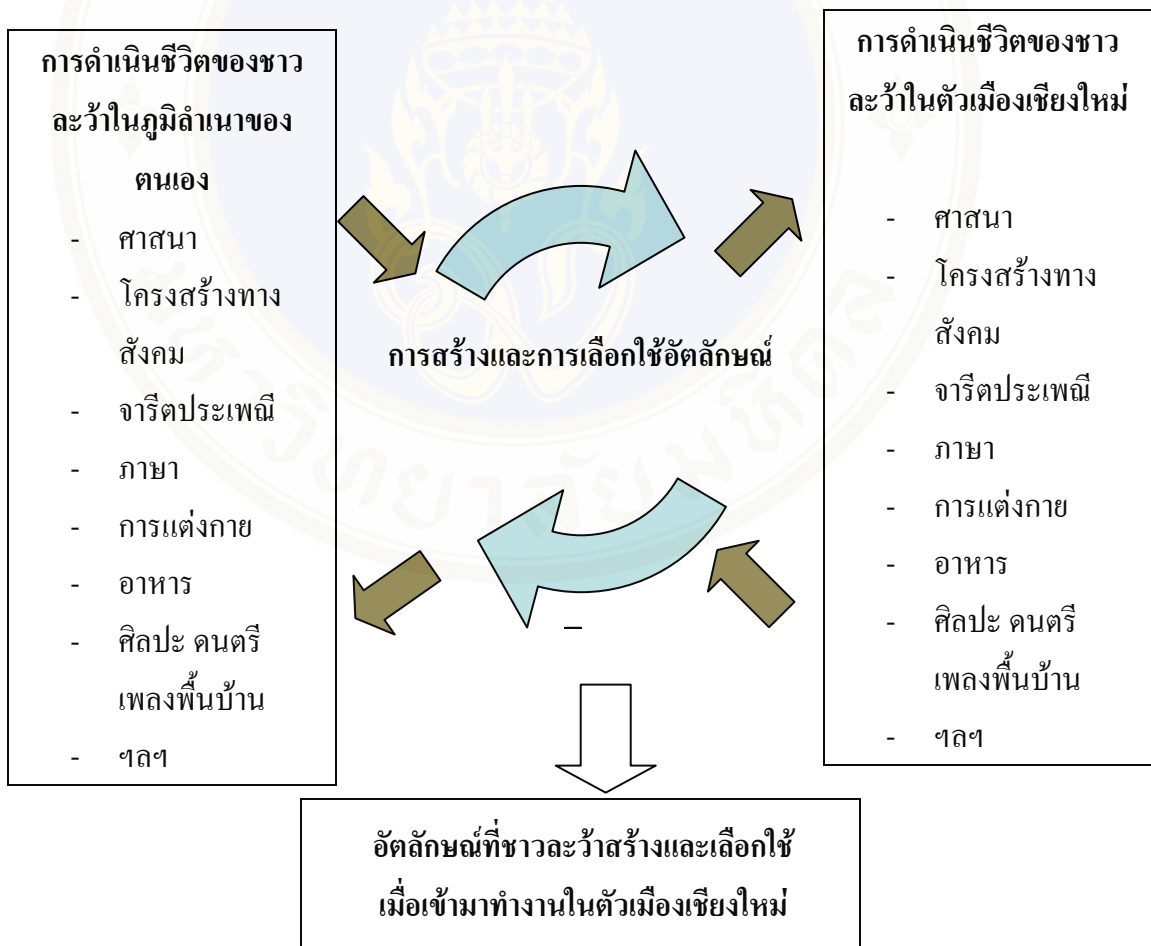
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ได้ทราบถึงการดำเนินชีวิตและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวละว้า ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน ทั้งจากผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านและจากคนที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นองค์ความรู้หนึ่งทางด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ความรู้ดังกล่าวนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการชำระรักษาและสืบสานวัฒนธรรมของชาวละว้าให้มั่นคงสืบไป

2) ได้ทราบถึงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่

3) ได้ทราบถึงแบบแผนที่ชาวละว้าใช้ในการสร้างปฏิสัมพันธ์ต่อกันในกลุ่มและนอกกลุ่ม โดยที่การแสดงออกต่างๆ นั้นจะสื่อถึงตัวตนของพวกเขา ประโยชน์ในข้อนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งมักจะตกอยู่ในฐานะการเป็นคนชายขอบ การเข้าใจแบบแผนปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นช่องทางหนึ่งให้ชาวละว้ามีความมั่นใจในตัวเอง มีพื้นที่ ได้ส่งเสียงของตนเอง ซึ่งจะเป็นการเสริมอำนาจให้กลุ่มชาติพันธุ์อย่างมีนัยสำคัญ และจะทำให้ชาวละว้าที่ลงมาทำงานในเมืองได้รับการปฏิบัติที่เสมอภาคกับทุกคน

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดสำหรับการศึกษาวิจัย

1.7 นิยามศัพท์

- 1) ละว้า หมายถึง ชาวละว้าบ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่, คนในเมืองเชียงใหม่ เรียกว่า “ลัวะ”, ชาวละว้าเรียกตนเองว่า “ละเวือะ”
- 2) อัตลักษณ์ หมายถึง การที่ชาวละว้าให้นิยามว่า “เราคือใคร” เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มคนในสังคมในแต่ละสถานการณ์ ถือเป็นกระบวนการทางสังคม ไม่ได้เป็นสิ่งที่หยุดนิ่งตายตัว มีการไหลเลื่อนและเปลี่ยนแปลงได้ตามแต่โอกาส สถานการณ์ และบุคคลที่เรามีปฏิสัมพันธ์ด้วย
- 3) อัตลักษณ์แบบชาวละว้า หมายถึง อัตลักษณ์ที่มาจากกระบวนการคิดและการปฏิบัติตัวแบบชาวละว้าบ้านเฮาะ โดยการพูดคุยกันด้วยภาษาละว้า ให้ความสำคัญกับการไปเที่ยวหากันตามบ้าน มีความสนิทแนบแน่นกันภายในชุมชน
- 4) อัตลักษณ์แบบคนคอย หมายถึง อัตลักษณ์ที่มาจากกระบวนการคิดและการปฏิบัติตัวแบบชาวเขา หรือชนกลุ่มน้อย ใช้ภาษาแตกต่างจากคนในเมือง พูดภาษาไทยไม่ค่อยชัด ไม่จำเพาะเจาะจงว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาเผ่าใด
- 5) อัตลักษณ์ของคนในเมือง หมายถึง อัตลักษณ์ที่มีความเป็นปัจเจกสูงให้คุณค่าทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์และมูลค่า มีน้ำใจให้แก่กันน้อย
- 6) ทวิอัตลักษณ์ หมายถึง การใช้อัตลักษณ์สองรูปแบบในช่วงสถานการณ์เดียวกัน เพื่อบ่งบอกความเป็นตัวตน เช่น การใช้อัตลักษณ์แบบคนในเมืองควบคู่ไปกับการใช้อัตลักษณ์แบบชาวละว้าในสถานการณ์ในสถานการณ์หนึ่ง
- 7) กระเหรี่ยง, ยาง หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกตนเองว่า “ปกากะญอ”
- 8) การสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ หมายถึง การที่ชาวละว้าจากบ้านเฮาะที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ มีการปฏิบัติตัวหรือแสดงตัวอย่างไรเพื่อบอกถึงตัวตนให้คนในสังคมเมืองได้รับรู้ เช่น การใช้ภาษา การแต่งกาย ระบบความคิด การดำเนินชีวิต เป็นต้น ซึ่งวิธีการดำเนินชีวิตในเมืองเชียงใหม่ของชาวละว้าเหล่านี้มีผลต่อวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ละว้าในอนาคต

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง “การสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่: กรณีศึกษาชาวละว้าบ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่” ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลและอภิปรายผลการศึกษา โดยพิจารณาจากประเด็นดังต่อไปนี้

- 2.1 ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยม (Symbolic Interactionism) และแนวคิดแบบเทียบกับละคร (Dramaturgical Approach)
- 2.2 แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ (Concept of Identity)
- 2.3 งานวิจัยหรือวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชาวละว้า

2.1 ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยม (Symbolic Interactionism) และแนวคิดแบบเทียบกับละคร (Dramaturgical Approach)

การศึกษาวิจัยนี้ได้นำแนวคิดปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยม มาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากแนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจและการตีความในการกระทำของบุคคลหนึ่งกับอีกบุคคลหนึ่งหรือหลายๆ คนซึ่งมีการกระทำต่อกัน โดยมีช่วงเวลา สภาพแวดล้อม และสถานการณ์เป็นตัวกำหนดการกระทำนั้นๆ ดังนั้นการหาอัตลักษณ์ที่แท้จริงของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองให้ได้ นอกจากจะอาศัยการตีความจากปฏิสัมพันธ์ที่เขาเหล่านั้นมีกับคนในสังคมเมืองแล้ว ยังต้องรู้และเข้าใจในประสบการณ์ที่เขาเหล่านั้นได้พบเจอหรือมีมาตั้งแต่ในอดีตด้วย

นิสา ชูโต (2548 :48) อธิบายถึงปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยม ไว้ดังนี้ “เป็นแนวคิดที่เป็นพื้นฐานของมุมมองในวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่สำคัญอีกทฤษฎีหนึ่ง ซึ่งอยู่ในกลุ่มเน้นเรื่อง “ความเข้าใจ” คือ ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยม (Symbolic Interactionism) ซึ่งเน้นแนวคิด เรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับสัญลักษณ์ และกระบวนการตีความของการมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับสัญลักษณ์

ต่างๆ อันเป็นพื้นฐานในการเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ แนวคิดนี้จะถามคำถามว่า “อะไรคือสัญลักษณ์พื้นฐานที่ทำให้มนุษย์เกิดความเข้าใจ หมายความว่า ความหมาย และเกิดปฏิกิริยาโต้ตอบ”

ปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยมเป็นแนวคิดพื้นฐานสำคัญยิ่งที่นักจิตวิทยาสังคมในกลุ่ม George Herbert Mead (1934) และ Herbert Blumer (1969) พัฒนาขึ้น เป็นแนวคิดที่เน้นให้ความสำคัญเกี่ยวกับความหมายและการแปลความของสัญลักษณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งลึกซึ้งมากกว่าเป็นเรื่องปฏิกิริยาตอบสนองของมนุษย์ต่อสิ่งเร้าต่างๆ เท่านั้น ทฤษฎีนี้เน้นว่าบุคคลจะประพฤติดำเนินการในเรื่องที่เขาตีความว่าสิ่งนั้นมี ความหมาย และมีความสำคัญต่อเขาเพียงใด การตีความว่าสิ่งใดมีความหมายและมีความสำคัญ ย่อมจะเกิดจากประสบการณ์ของปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ที่ผ่านมาระทบตัวเขาโดยตรง และนั่นคือโลกแห่งความจริงของเขา

พื้นฐานมุมมองของทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยมนั้น Blumer (1969) อธิบายว่า

- 1) มนุษย์จะกระทำกรใดๆ ในเรื่องที่มีความหมายและสำคัญกับเขา
- 2) ความหมายและความสำคัญเกิดจากปฏิสัมพันธ์ที่เขามีต่อคนอื่นๆ รอบตัวเขา
- 3) ความหมายคือสิ่งต่างๆ เกิดขึ้นจากกระบวนการปรับแต่งและการตีความที่บุคคลใช้ในการจัดการกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต

ดังนั้นวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพตามแนวคิดนี้จึงเป็นวิถีทางที่ทำให้เราเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดและการตีความหมายต่างๆ ของบุคคลต่อโลกของเขาได้ และเพื่อการเข้าใจในสิ่งเหล่านี้ นักวิจัยต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับบุคคลนั้นโดยตรงด้วยใจเปิดกว้างด้วยวิธีการศึกษาตามธรรมชาติและด้วยการวิเคราะห์อุปนัยจึงจะสามารถเข้าใจโลกของบุคคลในบริบทที่เราศึกษาได้”

ซิดชยงศ์ ยมาภย์ (2549 : 15-16) ได้สรุปเกี่ยวกับแนวคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ในการศึกษาสังคมวิทยาการศึกษาเอาไว้ว่า “ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ เป็นแนวทางการอธิบายสังคมว่าการกระทำทางสังคม และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เกิดจากการให้ความหมายโดยอาศัยสัญลักษณ์ต่างๆ และทำให้คนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันได้ การให้ความหมายและสัญลักษณ์ต่างๆ ดังกล่าวนั้นทำให้มนุษย์พัฒนามโนทัศน์เกี่ยวกับอัตตะขึ้นมา โดยมองว่าอัตตะของตนจะเป็นไปเพื่อการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อที่ตนจะได้แสดงบทบาทหรือมีการกระทำตามที่คนอื่นคาดหวัง และตนก็หวังว่าคนอื่นจะมีปฏิสัมพันธ์กับตนตามที่ตนคาดหวัง”

นอกจากนี้ยังได้นำเอาวิธีการศึกษาแบบเทียบละคร (Dramaturgical Approach) ของ เออร์วิน กอฟฟแมน (Erving Goffman) มาใช้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้อีกทางหนึ่ง อุทอง ประศาสน์ วิณิชัย (2549 : 106-143) อธิบายถึงการศึกษาแบบเทียบละครว่า “ในชีวิตประจำวันของคนเราก็ค

มีกระบวนการที่คล้ายคลึงกับการจัดแสดงละครเวทีซ่อนอยู่ในปฏิสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เราคัดลอกคนจากเครื่องแต่งกาย มีคนหลายคนเข้ามากำกับชีวิตของเรา เรามักแสดงบทบาทที่เหมาะสมกับสถานภาพ (ซึ่งส่วนใหญ่ เราไม่มีสิทธิ์เลือกบทบาทได้ตามใจ แต่ต้อง ‘เล่น’ ไปตามบทที่สังคมกำหนด) และต้องคอยระวังไม่ให้คนที่เราต้องการให้เป็นผู้ชมได้แลลอดเข้าไปเห็น ‘หลังฉาก’ ซึ่งขัดกับสิ่งที่เราอยากนำเสนอ ฯลฯ การศึกษาพลวัตของกระบวนการสร้างภาพลักษณ์โดยการเปรียบเทียบกับละครเวทีจึงช่วยให้เข้าถึงแรงบันดาลใจ และความซับซ้อนละเอียดอ่อนของปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตามละครในชีวิตจริงต่างจากละครเวทีในแง่ที่ว่าผู้แสดงและผู้ชมที่แสดงและชมในขณะเดียวกัน แนวคิดพื้นฐานอยู่ที่การนิยามสถานการณ์ ซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน การจะอยู่รอดปลอดภัยหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าเราสามารถให้นิยามสถานการณ์ที่เป็นอยู่ได้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงเพียงไร ในการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นแต่ละฝ่ายจะมีการให้นิยามแก่กันว่าตนเองเป็นใคร เพื่อที่จะบอกให้อีกฝ่ายรู้ว่าจะต้องปฏิบัติต่อตนเองอย่างไร ภาพลักษณ์ก็คือการนิยามสถานการณ์ที่แต่ละฝ่ายพยายามเสนอให้อีกฝ่ายยอมรับ ดังนั้นกระบวนการสร้างภาพลักษณ์แท้ที่จริงแล้วจึงเป็นความพยายามของมนุษย์ทุกคนในการควบคุมปฏิภพของผู้อื่น”

ชาวละว้าที่เดินทางไปทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่จะต้องพบเจอกับความแตกต่างทั้งทางด้านวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมือนบนดอย วิถีปฏิบัติของผู้คนในสังคมเมืองก็แตกต่างกัน ชาวละว้าจึงจำเป็นต้องปรับตัวและสร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้คนในสังคมใหม่ที่เข้ามา เพื่อที่จะได้มีพื้นที่ในสังคม และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข ซึ่งการสร้างปฏิสัมพันธ์นั้นนอกจากเป็นการแนะนำให้คนในสังคมเมืองได้รู้จักตนเองในแบบที่ตนเองอยากให้เป็นแล้ว ยังเปรียบเสมือนการสื่อสารไปถึงอีกฝ่ายด้วยว่าควรจะทำหรือแสดงความรู้สึกในลักษณะใดตอบกลับมา ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับแต่ละบุคคลอาจจะเหมือนหรือแตกต่างกันก็ได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และบุคคลที่ติดต่อสื่อสารด้วย เช่น เมื่อชาวละว้าอยู่กับนายจ้างจะตั้งใจทำงาน ทำงานทุกอย่างที่สั่ง ไม่ขัดคำสั่ง เพื่อให้นายจ้างเห็นว่าขยันและมีความอดทน และไว้ใจได้ไม่จำเป็นต้องคอยจับตาดูว่าจะขี้เกียจหรือไม่ แต่เมื่ออยู่ในหมู่มิตรด้วยกันเอง อาจจะทำงานอย่างสบายไม่เร่งรีบ อาจดื่มเบียร์ไปด้วย และหยุดพักเมื่อเหนื่อย ดังนั้นภาพที่นายจ้างกับเพื่อนร่วมงานมองเห็นหรือการรู้จักชาวละว้าคนนี้ก็จะไม่เหมือนกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากความต้องการที่จะให้แต่ละคนรู้จักเขาในแบบใด เป็นต้น ซึ่งแนวคิดปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยมนี้ก็มีความสัมพันธ์กันกับแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ที่ว่ากระบวนการหนึ่งที่ทำให้สามารถอธิบายความเป็นตัวตนได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ (Concept of Identity)

อัตลักษณ์ (identity) คือ ความเป็นตัวตน (self) มโนทัศน์ที่เกี่ยวข้อง เช่น เรา เขา และคนอื่น ความเหมือน (same) ความต่าง (difference), และการสร้าง (construction) โดยสร้างความเป็นเราเป็นเขาที่เชื่อมโยงกัน “อัตลักษณ์” หมายถึง สิ่งที่ทำให้เรารู้สึกว่าเป็นเราหรือพวกเขาแตกต่างจากเขา พวกเขา หรือคนอื่น เป็นความรู้สึกเกี่ยวกับตัวตน โดยผ่านการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคล จาก การมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม อัตลักษณ์จึงเกี่ยวข้องกับการมองตัวเราเอง ที่ว่าเรามองตัวเองอย่างไรและคนอื่นมองเราอย่างไร ซึ่งเป็นการกำหนดตำแหน่ง (position) ที่เรารู้สึกทางสังคม ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คนอื่นรับรู้ถึงตัวเราด้วยไม่ใช่แค่ตัวเรารับรู้เองเท่านั้น ดังนั้นอัตลักษณ์จึงไม่จำเป็นต้องมีหนึ่งเดียว แต่เป็นลักษณะผสมผสานของความหลากหลาย (multiple) ที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นตัวเรา พวกเขา อีกทั้งอัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคม (social construct) อัตลักษณ์จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการสร้างความเหมือนระหว่าง “พวกเรา” และความแตกต่างกับ “พวกเขา” หรือ “คนอื่น” ควบคู่กัน และเมื่อบุคคลยอมรับอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่ง ในเวลานั้นจะมีกระบวนการเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ของเรากับสังคม ที่เราอาศัยอยู่ สังคมในแต่ละสมัยอาจใช้อัตลักษณ์แตกต่างกันไปตามเงื่อนไขของเวลาและบริบททางสังคม สถานการณ์จะเป็นเงื่อนไขสำคัญในการกำหนดการแสดงออกของอัตลักษณ์ (ฉลาดชาย รมิตานนท์, 2542:153-174 ; ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, 2546:17 ; พิเศษณ์ คุณวโรตม์, 2545:307 ; สวัสดิ์ อ่องสกุล และโยชิยุกิ มาซุฮาระ, 2545:155 และอภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2546:1-2)

Semeion (2550) ให้คำอธิบายว่า “อัตลักษณ์เกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ทั้งระหว่างบุคคลในสังคมและภายในตัวบุคคลเอง ในแต่ละบุคคลอาจมีอัตลักษณ์ที่หลากหลาย แต่จะมีการเลือกเอาเพียงอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่งที่ตนยอมรับเพื่อนำมาใช้ภายใต้เงื่อนไขของบริบทในช่วงเวลาและพื้นที่ และอัตลักษณ์นี้อาจถูกกำหนดได้ทั้งจากบุคคลเป็นผู้กำหนดตนเองหรือถูกกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของบุคคลโดยสังคมก็ได้ การกำหนดอัตลักษณ์นี้เกิดขึ้นบนกระบวนการคิดเกี่ยวกับระบบของความแตกต่าง ระบบของความหลากหลาย และการตั้งคำถามว่าอัตลักษณ์ที่จะสร้างขึ้นนั้นมีความเชื่อมโยงกับสังคมอย่างไร...การที่เราเลือกนิยามความหมายของตนเองและแสดงตนเองต่อบุคคลหรือสังคมว่าเราเป็นใครนั้น เป็นกระบวนการของการเลือกใช้และแสดงออกซึ่งจะทำให้รู้ว่าเราเหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่นหรือกลุ่มอื่นอย่างไร โดยผ่านระบบของการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) ซึ่งเป็นสิ่งที่ประกอบกันทั้งด้านอารมณ์ความรู้สึกภายในตัวเราและกระบวนการของโลกภายนอกที่เราเกี่ยวพัน เพราะมนุษย์เลือกใช้ความหมายหรือเปลี่ยนแปลงความหมายที่เกี่ยวกับตนเองทั้งในกระบวนการที่เขาสัมพันธ์กับโลกและในส่วนของตัวตนที่มันซ้อนทับกันอยู่ ดังนั้นจึงมีการจัดแบ่งประเภทของอัตลักษณ์เป็น 2 ระดับ คือ ระดับอัตลักษณ์ส่วน

บุคคล (personal identity) และระดับ อัตลักษณ์ทางสังคม (social identity) เช่นการที่สังคมกำหนดบทบาทหน้าที่และตำแหน่งทางสังคมให้กับเรา บทบาทความเป็นลูก ความเป็นเพื่อน หรือตำแหน่งในที่ทำงาน ระบบคุณค่าที่ติดตัวเรามาตั้งแต่เกิด ทำให้เราเรียนรู้และเลือกที่จะนิยามตนเองให้เหมาะสมในสังคม และมีการเลื่อนไหลปรับเปลี่ยนไปตามบริบท เช่นเมื่ออยู่ในครอบครัวก็จะมีบทบาทเป็นลูก เป็นพี่น้อง บางครั้งบทบาทและตำแหน่งอาจซ้อนทับกัน เช่นเราเป็นนักศึกษาในขณะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มเพื่อนในชั้นเรียน เป็นต้น”

นอกจากนี้อัตลักษณ์ที่มีอยู่ในแต่ที่แต่ละแห่งอาจมีต้นกำเนิดมาจากการต่อสู้ในสังคม เปรียบเหมือนเป็นการหาที่ยืนที่เท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ในสังคมใดสังคมหนึ่ง โดยสิ่งที่บ่งบอกกว่าเป็นอัตลักษณ์นั้น ไม่จำเป็นจะต้องเป็นสิ่งที่เป็นนามธรรม แต่เป็นกระบวนการใดกระบวนการหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องตามอย่างที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2548) ให้คำนิยาม อัตลักษณ์ ว่า “เป็นเรื่องของการต่อสู้ เป็นเรื่อง que ทุกสังคมต้องพยายามสร้างอัตลักษณ์ เพื่อจะต่อสู้ให้ได้มาซึ่งเนื้อที่และสิทธิเมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ นั่นเอง อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ไม่ตายตัว เมื่อมันเป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้ เราต่างสามารถเปลี่ยนแปลง หรือสร้างอัตลักษณ์ได้ตลอดเวลา”

อัตลักษณ์ยังแสดงถึงความเป็นกลุ่มก้อนของกลุ่มคน โดยมาจากการมีสำนึกร่วมกันในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง เสกสรร สรรสรพีสุทธิ์ (2546 : 123-127) กล่าวว่า “อัตลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชาติพันธุ์ของกลุ่มนั้น แบ่งเป็นลักษณะอัตลักษณ์ที่เป็นนามธรรม คือ ความรู้สึกสำนึกร่วมในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตน เกิดจากรากฐานทางชาติพันธุ์ และประสบการณ์ร่วมกันทางสังคม อีกลักษณะหนึ่งที่แสดงออกเป็นรูปธรรม คือ อัตลักษณ์ที่เป็นวิถีเชิงประจักษ์ เช่น ภาษา เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เป็นต้น กระบวนการของการปรับอัตลักษณ์เพื่อความอยู่รอดของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้รับผลกระทบจากสังคมระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ในปัจจุบันนี้มีลักษณะสำคัญของการปรับตัวอยู่ 3 ลักษณะ คือ 1) การดำรงอัตลักษณ์ที่สำคัญให้คงอยู่ เช่น ภาษา การให้ความสำคัญกับประเพณี พิธีกรรม 2) การนำอัตลักษณ์เดิมมาปรับใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น พิธีกรรมการฮ้องขวัญควาย มาเป็นพิธีกรรมมัดมือรดไถ 3) การสร้างอัตลักษณ์ใหม่ เป็นความพยายามที่จะสร้างสิ่งทดแทนทางอัตลักษณ์เดิมที่สูญหายไป เช่น การสร้างชุดการแสดงให้เป็นอัตลักษณ์ประจำของกลุ่ม เป็นต้น”

อภิญา เพ็ญฟูสกุล (2546 : 135-136) นั้นมองว่าอัตลักษณ์ไม่จำเป็นจะต้องเป็นหนึ่งเดียวถึงแม้ว่าจะมีลักษณะหรือจุดเด่นเฉพาะตัว หรือเป็นสิ่งของหรือสิ่งต่างๆ ที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ แต่อัตลักษณ์นั้นเป็นสิ่งที่มีความไหลลื่นไม่หยุดนิ่งตายตัวมีการเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งก็คือการให้นิยามคำว่า อัตลักษณ์ เป็นกระบวนการ ที่ทำให้เกิดแบบฉบับเฉพาะตัวขึ้น

นัทธนัย ประสานนาม (2550) ให้คำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องอัตลักษณ์ว่า “อัตลักษณ์ (identity) เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตนเอง และการที่คนอื่นมองเรา อัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (awareness) ในตัวเราและพื้นฐานของการเลือกบางอย่าง นั่นคือเราจะต้องแสดงตนหรือยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่เราเลือก ความสำคัญของการแสดงตนก็คือ การระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร และ “ฉันเป็นใคร””

ยศ สันตสมบัติ (2548 : 122,144) เสนอว่า “ในทางมานุษยวิทยา “กลุ่มชาติพันธุ์” (ethnic group) หรือความเป็นชาติพันธุ์ (ethnicity) เป็นมโนทัศน์ที่มักใช้กันอย่างคลุมเครือและมีนัยที่แตกต่างกันออกไปหลายประการด้วยกัน กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่พูดภาษาเดียวกัน เป็นหน่วยทางสังคมการเมืองและระบบเครือญาติเดียวกัน ผ่านประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ชุดเดียวกัน และมีแบบแผนทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ด้วยเหตุนี้เอง หากเราบรรยายประวัติศาสตร์ของคนกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่มซึ่งพูดภาษานั้น คำว่า “ชนเผ่า” “ชนชาติ” หรือ “กลุ่มชาติพันธุ์” จึงหมายถึงกลุ่มคนที่พูดภาษาเดียวกันนั่นเอง... กลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มนิยามอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเอง และในขณะที่เดียวกันก็ถูกนิยามด้วยสำนักทางประวัติศาสตร์ที่ตนเองสร้างขึ้น ด้วยเหตุนี้เองความเป็นชาติพันธุ์จึงมิใช่อะไรบางอย่างที่สำเร็จรูปและมีเยื่อประทับตราติดไว้อย่างแน่นอนตายตัว หากแต่เป็นการจงใจเลือกที่จะบ่งชี้ตนเองกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในเวลาใดเวลาหนึ่งเพราะการกระทำดังกล่าวให้ผลประโยชน์สูงสุดแก่ตน” นอกจากนี้ยังสรุปเอาไว้ด้วยว่า “ความเป็นชาติพันธุ์หรือสำนักของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะความแตกต่างทางวัฒนธรรม หากแต่มักเกิดขึ้นในสภาวะการณ์ที่มีการเผชิญหน้า หรือมีความขัดแย้งในการจัดสรรและการใช้อำนาจภายในระบบสังคมที่กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้อาศัยอยู่ โดยเฉพาะในบริบททางสังคมสมัยใหม่ที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เริ่มมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกันผ่านทางกลไกตลาดและระบบทุนนิยมเพิ่มมากขึ้นในสภาวะการณ์เช่นนี้ ความเป็นชาติพันธุ์จึงถูกสร้างใหม่และปรับใช้โดยผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อเป็นยุทธวิธีในการแสวงหาผลประโยชน์ภายใต้เงื่อนไขของปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันมีผลประโยชน์ร่วมกันและแข่งขันกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เพื่อรักษาและกีดกันมิให้ชนกลุ่มอื่นเข้าถึงทรัพยากรที่หายาก เช่น ที่ดิน อีกทั้งเพื่อจัดองค์กรทางสังคมและช่วงชิงความได้เปรียบในความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ”

2.3 งานวิจัยหรือวรรณกรรมที่เกี่ยวกับชาวละว้า

ชาวละว้าถือเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทยมาช้านาน ปัจจุบันอาศัยอยู่มากที่บริเวณเทือกเขาถนนธงชัยบริเวณรอยต่อในเขตจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน มีเอกลักษณ์ทางด้านการแต่งกาย ภาษา ประเพณี และวัฒนธรรมเป็นของตนเอง การประกอบอาชีพนั้นคือการทำไร่หมุนเวียน แต่ในปัจจุบันชาวละว้านิยมเดินทางเข้ามาทำงานรับจ้างในตัวเมืองเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เกิดการรับเอาวัฒนธรรมเมืองเข้าไปใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น และต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปรกติสุขในสังคมเมือง โดยการปรับตัวนั้นจะมีการปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวละว้าเอง การรับเอาวัฒนธรรมเมืองไปใช้ทั้งหมดหรือการไม่รับเอาไปใช้เลย นอกจากนี้อาจมีการเลือกที่จะสร้างวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาใช้เอง จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวละว้า มีตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ณัฐวิ ทศรฐ และสุริยา รัตนกุล (2539) ในสารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ละว้า กล่าวถึงภาพรวมเกี่ยวกับชาวละว้าอย่างละเอียด โดยให้ข้อมูลพื้นฐานทางด้านชาติพันธุ์ของชาวละว้าที่คนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่าละว้ากับลัวะเป็นคนกลุ่มเดียวกัน ซึ่งแท้ที่จริงแล้วชาวละว้าที่เรียกตนเองว่า “ละเวือะ” นั้นถือเป็นคนละกลุ่มกับชาวลัวะที่เรียกตนเองว่า “มัล” โดยใช้วิธีการจำแนกจากตระกูลภาษาที่ทั้งสองกลุ่มใช้ในการสื่อสาร ซึ่งอยู่ในภาษาตระกูลมอญ-เขมรทั้งคู่ แต่ภาษาละเวือะนั้นจัดอยู่ในสาขาย่อยปะหล่อง-ว้า ส่วนภาษาของมัล ที่เรียกชื่อภาษาของตนว่า เลอมัล นั้นจัดอยู่ในสาขาย่อยขมุ (อ้างใน, สุริยา รัตนกุล, 2527) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของชาวละว้า มีการอ้างถึงงานของ Georges Condominas, 1988 ว่า “ละว้า เป็นกลุ่มชนพื้นเมืองเดิมที่ตั้งถิ่นฐานเป็นรัฐก่อนอาณาจักรล้านนาและอาณาจักรไทย ก่อนที่อารยธรรมอินเดียจะขยายอิทธิพลเข้ามาในบริเวณนี้” มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์มากมายเป็นที่ยืนยัน ในปัจจุบันชาวละว้าอาศัยอยู่หนาแน่นบริเวณหุบเขารอยต่อระหว่างจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน มีพื้นที่นาและไร่ล้อมรอบหมู่บ้าน มีสถานที่สำคัญในหมู่บ้านคือ โบสถ์ วัด(บางหมู่บ้านไม่มี) โรงเรียนประถมศึกษา สถานีอนามัย (เฉพาะที่ทำการตำบล) ศาลาประกอบพิธีกรรมและเลี้ยงผีในพิธีต่างๆ ผู้วิจัยทำการวิจัยจากหลายพื้นที่และพบว่าปัจจุบันชาวละว้าอาศัยอยู่บริเวณรอยตะเข็บระหว่างจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มบ้านละอูบที่รับเอาวัฒนธรรมภายนอกเข้าไปผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมเดิม และกลุ่มบ้านกอกหลวงที่รับเอาวัฒนธรรมภายนอกเข้าไปน้อยกว่า ผู้วิจัยให้ความเห็นในบทนำว่า “ไม่ว่าวัฒนธรรมภายนอกจะมีอิทธิพลต่อชาวละว้ามากน้อยเพียงไร ชาวละว้าก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมของชนเผ่าเอาไว้ได้อย่างน่าภาคภูมิใจ”

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เป็นเสมือนเครื่องมือสำหรับผู้หลงพื้นที่ทำงานกับชาวละว้า ซึ่งช่วยให้เข้าใจวัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติของชาวละว้าเป็นอย่างดี นุศิษฎ์ จินดาศรี (2541 : 145 – 162) ใช้คำว่า “ลัวะ” ในการกล่าวถึงชาวละว้า โดยต้องการให้ผู้อ่านหรือนักพัฒนามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับชาวละว้า เพื่อที่ว่าถ้าหากมีใครได้ไปปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับชาวละว้าจะได้ประสบความสำเร็จ โดยเสนอให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างและบุคคลสำคัญในหมู่บ้านคือ ผู้นำที่เป็นทางการที่มาจกส่วนราชการ เช่น กำนัน สารวัตร ผู้ใหญ่บ้าน ครู เกษตรตำบล ฯลฯ และผู้นำตามธรรมชาติ คือผู้นำที่คนในชุมชนให้ความนับถือ ได้แก่ ผู้นำประกอบพิธีกรรมต่างๆ และกลุ่มผู้อาวุโสที่มีความรู้ทางประเพณีและวัฒนธรรมละว้าเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีการอธิบายถึงระบบเครือญาติของชาวละว้าที่นับถือตระกูลทางฝ่ายชาย รวมถึงให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบ้านในหมู่บ้านของชาวละว้าด้วย ส่วนเรื่องมารยาททางสังคมของชาวละว้า นั้น มารยาทในการทักทายกันจะใช้คำถามว่าไปไหน หรือไปไหนมา โดยผู้ใหญ่มักจะเป็นผู้ที่ทักทายก่อน มารยาทในการนั่งรับประทานอาหาร ชาวละว้าทำอาหารและรับประทานอาหารกันในห้องนอน และเวลารับประทานอาหารแขกจะต้องนั่งทางขวาของบ้านหรือทางด้านที่มีบันไดบ้าน เจ้าของบ้านจะเป็นคนเติมข้าวให้แขกเวลาที่แขกกินข้าวหมด ส่วนเรื่องมารยาทในการพูดจานั้นต้องสุภาพ จะพูดหยอกล้อกันได้บ้างถ้ามีความสนิทสนม เพราะชาวละว้าเป็นคนที่เปิดเผยและมีอารมณ์ขัน ในเรื่องของมารยาทในการร่วมพิธีนั้นจะมีการดื่มเหล้าที่เจ้าของบ้านรินให้ และก่อนกลับจะต้องแจ้งให้เจ้าภาพทราบก่อน เพื่อเจ้าภาพจะได้ขอบคุณและอวยพรให้เดินทางกลับอย่างปลอดภัย อย่างไรก็ตามในสังคมของชาวละว้า ก็มีข้อห้ามเหมือนทุกๆ สังคม โดยมีตัวอย่างเช่น การพูดจาหยอกล้อ ถึงจะสนิทกันอย่างไรก็ห้ามพูดเรื่องที่ถือเป็นกลางร้ายอย่างเด็ดขาด เช่นพูดเรื่องงานศพในงานแต่งงาน เป็นต้น ห้ามเข้าไปในบริเวณที่ปักเฉลวไว้เด็ดขาด เพราะจะผิดผีและทำให้ชาวบ้านเดือดร้อน นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงข้อนิยมนับถือเกี่ยวกับปฏิทินกิจกรรมการเกษตรและสังคมในรอบปีของชาวละว้า ซึ่งจะบอกถึงพิธีเลี้ยงผีต่างๆ ที่ชาวละว้าให้ความสำคัญนับถือในแต่ละช่วงของปี และการรักษาพยาบาลของชาวละว้าปัจจุบันนิยมรักษาแบบแพทย์สมัยใหม่ แต่ก็มีการรักษาแบบดั้งเดิมคือ ให้หมอผีโดยการเสี่ยงทายว่าผีอะไรทำให้ป่วย โดยมักจะเสี่ยงทายจากผีที่มีความสำคัญกับป่าก่อนเสมอ แล้วทำพิธีเลี้ยงผีนั่นๆ หรือทำการรักษาโดยใช้สมุนไพรซึ่งชาวบ้านไม่ค่อยใช้วิธีการรักษาแบบนี้เท่าไร

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2547 : 179-183) เรียกชาวละว้าว่าชาวลัวะศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลของชาวละว้าที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงราย โดยเห็นว่าชาวละว้า นั้นมีขนบธรรมเนียมประเพณี เครื่องแต่งกาย ภาษา และการนับวันเดือนปีที่แตกต่างกับชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของภาษาที่แตกต่างกับภาษาไทยโดยสิ้นเชิง แต่ในปัจจุบันชาวละว้า นิยมตั้งชื่อและเรียกสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ เป็นภาษาไทยทั้งหมด เนื่องจากอาศัยอยู่ใกล้กับชาวเหนือ การแต่งกายเวลาที่เข้าไปในเมืองจะแต่ง

กายแบบชาวเหนือ ซึ่งคนที่พบเห็นก็จะไม่ทราบว่าเป็นชาวละว้า การติดต่อสื่อสารกันก็จะใช้ภาษาละว้าเฉพาะช่วงเวลาที่อยู่กับชาวละว้าด้วยกันเท่านั้น บุญช่วยมองว่าในอนาคตความเป็นชาวละว้าจะสูญสิ้นไปอย่างแน่นอน เพราะชาวละว้ามักจะรับเอาวัฒนธรรมจากกลุ่มคนที่อยู่ใกล้เคียงมาใช้ อย่างเช่น อยู่ใกล้หมู่บ้านของชาวไทยใหญ่ส่วนมากก็กลายเป็นชาวไทยใหญ่ หรือพวกที่อยู่ใกล้ชาวเหนือก็จะมีขนบธรรมเนียมคล้ายชาวเหนือ ชาวละว้าเป็นชนชาติที่ง่ายต่อการถูกกลืน

จิตชยางค์ ยมาภัย (2548) ทำการศึกษาในเรื่องยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อการพัฒนาชาวไทยภูเขาฯ โดยทำวิจัย 2 หมู่บ้านในพื้นที่ใกล้เคียงกันในตำบลปางหิน อำเภอมะแม่ม คือหมู่บ้านปกากะญอที่บ้านแม่แฮใต้ และหมู่บ้านชาวละว้าที่บ้านเฮาะ โดยในหมู่บ้านละว้านั้นเด็กๆ จะมีความสุขและให้ความสนใจกับการเรียนรู้จากวิถีการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติจริงมากกว่าการเรียนภายในห้องเรียน โรงเรียนประถมในหมู่บ้านประสบปัญหาขาดแคลนครูผู้สอน บางชั้นเรียนนักเรียนต้องเรียนร่วมกัน เช่น นักเรียนป.3 เรียนร่วมกับนักเรียนชั้นป. 4 โดยมีครูผู้สอนเพียงคนเดียว เป็นต้น นอกจากนี้ในงานวิจัยยังกล่าวถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ภายในหมู่บ้านของชาวละว้าว่ามีความสัมพันธ์กับธรรมชาติเป็นอย่างมาก การทำไร่หมุนเวียนปลูกข้าวมีความสำคัญเป็นอันดับแรก เพราะความทุกข์ของชาวละว้าก็คือการไม่มีข้าวกิน

สุทธิธิ์ ชูชาติ (2531) ทำการศึกษาระบบเศรษฐกิจของชาวละว้าในอำเภอมะแม่ม เนื่องจากอยู่ห่างไกลความเจริญและเทคโนโลยียุคใหม่ เพื่อค้นหาวิถีการผลิตดั้งเดิม ซึ่งอาจตกค้างอยู่ในสังคมชาวป่า ชาวเขา ซึ่งห่างไกลความเจริญ เพื่อนำผลที่ได้ไปเป็นแนวคิดในการวิเคราะห์วิวัฒนาการระบบเศรษฐกิจชุมชน โดยเข้าศึกษา 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเฮาะ บ้านกอกน้อย บ้านมีดหลอง และบ้านเปะ ได้ผลการศึกษาว่า ชาวละว้าในอำเภอมะแม่มมีระบบการผลิตแบบยังชีพ แต่ก็มี การพึ่งพาอาศัยสังคมเมืองและเผ่าอื่นบ้างในกรณีจำเป็น แต่เป็นส่วนน้อย เช่น ต้องการเกลือจึงใช้ของที่มีอยู่ไปแลกกับชุมชนอื่น เป็นต้น มีการแบ่งหน้าที่ของผู้ชายและผู้หญิงอย่างชัดเจน คือ ผู้หญิงชาวละว้ามีหน้าที่หุงหาอาหาร ปัดกวาดบ้านเรือน ช่วยหาอาหารจากป่า หาหญ้าคาและเย็บคา เพื่อให้ผู้ชายใช้มุงหลังคา เป็นต้น ส่วนผู้ชายมีหน้าที่ทำไร่ หาของป่า ล่าสัตว์ หรือผลิตงานด้านช่าง เป็นต้น

ชลธิรา สัตยวัฒน์ (2530) ทำการวิจัยภาคสนามชาวลัวะในจังหวัดน่านจำนวน 6 หมู่บ้าน โดยที่ 2 หมู่บ้านอยู่ในเขตอำเภอกู่ช้าง และอีก 4 หมู่บ้านอยู่ในเขตอำเภอปัว ชาวลัวะเหล่านี้เรียกตัวเองว่า ลัวะ แต่ชาวพื้นราบและทางราชการเรียกว่า ถิ่น ผู้เขียนเชื่อว่าชาวลัวะ ละว้า ถิ่นทั้งหมดน่าจะเป็นเผ่าพันธุ์เดียวกันกับลัวะหรือละว้าในตำนานของล้านนา โดยชาวลัวะเมืองน่านเป็นชนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่บริเวณนั้นมาตั้งแต่อดีตไม่ได้มีการอพยพย้ายถิ่นมาจากประเทศลาว มีความเชื่อและนับถือผี ครอบครัวยังเป็นแบบ父เดียวเมียเดียว แต่งงานแล้วผู้ชายต้องมานับถือผีตระกูลฝ่าย

หญิง ผู้หญิงเป็นผู้นำในครอบครัว มีการแบ่งและลำดับชนชั้นในสังคม เป็น 3 กลุ่ม คือ ชนชั้นต่ำ คือ ลูกเลี้ยง ไม่มีเรือน ไม่มีเครื่องมือผลิตเป็นของตัวเอง, ชนชั้นกลาง คือ ชาวไร่ทั่ว ๆ ไป มีเรือนหลังเล็ก มีที่ทำไร่ผืนเล็ก เครื่องมือในการผลิต 1-2 ชุด มีน้ำเต้า 3-4 ใบ, และชนชั้นสูง มีที่นาผืนใหญ่ มีน้ำเต้ามากกว่า 10 ลูก มาจากครอบครัวในตระกูลใหญ่ หมอผี เจ้าก๊ก

ชาญชัย จีรวรรณกิจ (2529) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทยของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย ผู้วิจัยถือว่าลัวะและลัวะหรือถิ่นเป็นคนกลุ่มเดียวกัน โดยในงานวิจัยกล่าวถึงภาพรวมและโครงสร้างโดยทั่วไปของสังคมชาวลัวะที่มีผลต่อการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรม โดยเลือกศึกษาชาวลัวะที่บ้านเมืองกะ หมู่ที่ 5 ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ และเสนอว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นจุดเริ่มต้นของการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม มีการให้และรับเกิดขึ้น โดยไม่รู้ตัวโดยที่ผู้ให้และผู้รับต่างพยายามที่จะปรับตัวหรือทำตนให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมในขณะนั้น โอกาสของการผสมกลมกลืนจะประสบผลสำเร็จก็ต่อเมื่อประชาชนในสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ความสัมพันธ์เป็นไปอย่างซ้ำๆ ไม่มีกำหนดเวลาแน่นอน และไม่จำกัดว่าจะจะเป็นไปในลักษณะใด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่: กรณีศึกษาชาวละว้าบ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีวิธีดำเนินการศึกษาวิจัย ดังนี้

3.1 รูปแบบการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรม ในลักษณะของกรณีศึกษา แนวทางการศึกษาใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีลักษณะเป็นองค์รวมและเชื่อถือได้ การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามนั้นใช้วิธีการวิจัยแบบคุณภาพ โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์โดยใช้แนวคำถาม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล สำหรับบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งหลังจากเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาจำแนกและเรียบเรียงให้เป็นหมวดหมู่ ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลในแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์

3.2 ขั้นตอนและวิธีการศึกษา

แบ่งขั้นตอนและวิธีการศึกษาวิจัยออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.2.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ การเลือกพื้นที่ศึกษาเป็นแบบเจาะจง (Purposive Selective) โดยมีพื้นที่ศึกษาเก็บข้อมูล 2 แห่ง คือ บ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ และในตัวเมืองเชียงใหม่ โดยเน้นศึกษาเก็บข้อมูลจากชาวละว้าที่ทำงานอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่เป็นหลัก โดยมีเหตุผลดังนี้

1) กลุ่มชาติพันธุ์ละว้าเป็นกลุ่มชนที่มีภาษาและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ตั้งถิ่นฐานอยู่บนภูเขาสูง แต่มีชาวละว้าจำนวนมากที่เดินทางเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ ซึ่งวิถีการดำเนินชีวิตภายในหมู่บ้านและภายในเมืองนั้นมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก จึงมีความสนใจว่าชาวละว้าจะเลือกใช้อัตลักษณ์ใดเมื่อเข้ามาอยู่ในเมืองเชียงใหม่

2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ละว้าที่มีอยู่ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยทางด้านภาษาและวัฒนธรรมจากผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นหลัก ซึ่งในปัจจุบันชาวละว้ามีการเดินทางออกจากหมู่บ้านเพื่อไปทำงานในเมืองเป็นจำนวนมาก จึงเป็นที่น่าสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ เพราะการที่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมของชาวละว้ามีการเปลี่ยนแปลงไปนั้น นอกจากการรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกไปปรับใช้แล้ว ยังมีตัวแปรสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือการที่มีคนเดินทางเข้าไปทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่แล้วนำเอาวิถีการดำเนินชีวิตแบบในเมืองเข้าไปใช้ในหมู่บ้าน

3) ผู้ศึกษาเคยลงพื้นที่ภาคสนามในหมู่บ้านกับอาจารย์ที่ปรึกษาและเพื่อนร่วมชั้นเรียน และมีความรู้จักคุ้นเคยดีกับคนในชุมชนและพื้นที่ศึกษา ชาวบ้านเต็มใจให้ทำการศึกษาเก็บข้อมูลและพักอาศัยภายในหมู่บ้านได้ ดังนั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงลึกจึงมีความเป็นไปได้สูง ส่งผลให้ข้อมูลที่ได้นี้มีความถูกต้องแม่นยำและน่าเชื่อถือ

3.2.2 การเลือกกรณีศึกษา

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ชาวละว้า บ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่เดินทางเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ โดยศึกษาแบบเจาะลึกเป็นรายกรณี 5 กรณีศึกษา ซึ่งผู้ศึกษาจะเลือกครอบครัวหนึ่งเป็นแกนในการศึกษา ก่อน โดยครอบครัวดังกล่าวนี้มีสมาชิกที่อาศัยอยู่ทั้งในเมืองและในชุมชนบ้านเฮาะ และผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลโดยเลือกผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเครือข่ายทางสังคม (social network) ของครอบครัวแกนของผู้ศึกษา การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักวิธีนี้เป็นแบบสโนว์บอลเทคนิค คือ เป็นการเลือกเก็บข้อมูลจากกรณีศึกษารายหนึ่งที่ผู้ศึกษามีความรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีก่อน แล้วกรณีศึกษารายนี้จะเป็นผู้นำไปพบผู้ให้ข้อมูลหลักหรือกรณีศึกษารายต่อไป เป็นเหมือนกลุ่มเครือข่ายที่มีการติดต่อสื่อสารกันเวลาที่เข้ามาอยู่ในเมือง มีการโทรหาพูดคุย ไปเยี่ยมหากัน ออกไปเที่ยวพักผ่อนด้วยกัน ปรึกษาหารือกันเวลามีปัญหาช่วยเหลือกัน ซึ่งอาจจะเป็นญาติ เพื่อน หรือคนรู้จักกันก็ได้ โดยผู้ศึกษาจะเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักคนต่อไปโดยไม่มีการจำกัดเพศ อายุ หรือสถานภาพทางสังคม ในการเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลหลักจะมีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ที่โสดและที่แต่งงานแล้ว มีอายุระหว่าง 18-50 ปี ช่วงเวลาและระยะเวลาที่เข้ามาทำงานในเมืองมาน้อยแตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลในหลายๆ

ด้าน จากประสบการณ์ที่มีแตกต่างกัน เพื่อที่จะได้ช่วยทำให้เห็นโลกทัศน์และการให้ความสำคัญในแต่ละสิ่งของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง โดยผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวจะต้องเป็นผู้มีความยินดีในการให้ข้อมูล และความต้องการมีส่วนร่วมในงานวิจัยด้วย

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ทฤษฎีสัญลักษณ์นิยม (Symbolic Interaction) แนวคิดการเทียบกับละคร (Dramaturgical Approach) แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ (Concept of Identity) และข้อมูลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ละว้า โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากบทความ วารสาร หนังสือ รวมถึงวิทยานิพนธ์ จากห้องสมุดต่างๆ เช่น ห้องสมุดสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมแห่งเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล, หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา, และหอสมุดแห่งชาติ เป็นต้น เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วก็นำข้อมูลที่ได้ออกเป็นหมวดหมู่

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเว็บไซต์ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎี และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชาวละว้า เพิ่มเติมนอกเหนือจากเอกสารที่ทำได้

3) การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- เตรียมพื้นที่ศึกษา โดยการเข้าไปแนะนำตนเองและชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย พร้อมทั้งขอความร่วมมือจากผู้คนในชุมชนในการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 1 เก็บข้อมูลพื้นฐานบ้านเฮาะ ทำความเข้าใจอัตลักษณ์และวัฒนธรรมหลักของชาวละว้าบ้านเฮาะ และเลือกเฟ้นบุคคลในภาคสนามที่จะเป็นครอบครัวแกนในการให้ข้อมูล ตลอดจนผู้ที่จะให้ความช่วยเหลือในการทำงานภาคสนาม

ขั้นที่ 2 เน้นเก็บข้อมูลเชิงลึกกับชาวละว้าที่ทำงานอยู่ในเมืองเชียงใหม่ โดยเริ่มต้นที่การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมของชาวละว้าที่ลงมาทำงานในเมือง เพื่อทำความเข้าใจแบบแผนการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวละว้าที่อยู่ในเมืองเชียงใหม่ จากนั้นรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ บันทึก จัดพิมพ์ข้อมูล

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวละว้ากับคนกลุ่มอื่นๆ ในสังคมเมืองเชียงใหม่ เช่น ชาวเขาเผ่าอื่นๆ นายจ้าง คนเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น รวมไปถึงเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ตรวจสอบข้อมูลเพื่อความถูกต้องแม่นยำและความน่าเชื่อถือ จากนั้นรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ บันทึก จัดพิมพ์ข้อมูล

- เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นต้นว่า หนังสือ เอกสาร บทความ วารสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้บันทึกภาพเหตุการณ์ต่างๆ และ

สภาพแวดล้อมในพื้นที่ศึกษา เครื่องบันทึกเสียง เพื่อใช้ในการบันทึกข้อมูล สมุดจดบันทึก ดินสอ ปากกา คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก แอนดิไดร์ฟ แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลที่ต้องการ

3.2.4 วิธีการเก็บข้อมูล

1) วิธีการสังเกต (Observation) การเก็บข้อมูลจากการสังเกตนั้นจะใช้ทั้งแบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ของชาวละว้าบ้านเฮาะ เช่น พิธีนำไร่ พิธีการไหว้ผีบรรพบุรุษ เป็นต้น และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ใช้เพื่อสำรวจสภาพทั่วไป และเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของชาวละว้าทั้งในหมู่บ้านและตัวเมืองเชียงใหม่

2) วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) จะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เป็นหลัก โดยจะเน้นการพูดคุยสนทนาอย่างเป็นกันเองกับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยในระยะแรกจะสอบถามในข้อมูลทั่วไป วิธีการดำเนินชีวิต สภาพความเป็นอยู่ ยังจะไม่เจาะลึกนัก และเมื่อสังเกตได้ว่าผู้ให้ข้อมูลหลักมีความสนิทสนมเชื่อใจก็จะเริ่มสัมภาษณ์ในข้อมูลที่เจาะลึกลงไปในเรื่องเกี่ยวกับวิถีการใช้ชีวิต การจัดการเรื่องการเงิน หรือความคิดในเรื่องวัฒนธรรมของชาวละว้า และวัฒนธรรมเมือง เป็นต้น อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาก็จะมีการใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) ควบคู่ไปด้วยตามความเหมาะสม เช่น การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่อนามัยประจำหมู่บ้าน ในเรื่องเกี่ยวกับสุขอนามัย และโรคภัยไข้เจ็บของคนในชุมชน เป็นต้น

3.2.5 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารและการศึกษาภาคสนามมารวมเข้าด้วยกันและจัดเป็นหมวดหมู่ตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหลัง

2) ตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้ครบถ้วนตามที่ต้องการหรือไม่ และมีข้อมูลใดที่ตกหล่นหรือยังไม่เข้าใจ ให้ทำการบันทึกเอาไว้เพื่อที่เมื่อได้กลับไปในพื้นที่สนามอีกครั้ง จะได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากที่ตกหล่นหรือไม่เข้าใจให้สมบูรณ์

3) ตรวจสอบข้อมูลแบบย้อนกลับ เมื่อลงพื้นที่สนามอีกครั้งให้นำข้อสงสัยนั้นกลับไปถามผู้ให้ข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และนำเอาข้อมูลที่ได้ไปเทียบเคียงกับงานวิจัย เอกสารทางวิชาการ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความสมบูรณ์และน่าเชื่อถือมากที่สุด จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4) สร้างบทสรุปในแต่ละประเด็น และอภิปรายผล

3.3 ระยะเวลาในการศึกษา

ใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูลในพื้นที่ 18 เดือน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2551 – มกราคม 2553

บทที่ 4

กลุ่มชาติพันธุ์ละว้า บ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาและทำความเข้าใจในวิถีการดำเนินชีวิตของชาวละว้าที่ทำงานอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่ โดยเชื่อมโยงกับพื้นฐานการดำเนินชีวิตจากภายในหมู่บ้านตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น การเก็บรวบรวมข้อมูลจึงมีความจำเป็นที่ต้องให้ได้ภาพรวมของการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อม ผู้คน ปัญหาที่ได้พบเจอ ฯลฯ ทั้งในเมืองและในหมู่บ้าน เพื่อให้สามารถระบุถึงอัตลักษณ์ที่ชาวละว้าใช้สื่อสารกับผู้คนรอบข้างเมื่อเข้ามาอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่ได้ ดังนั้นการนำเสนอในบทนี้จึงเป็นการอธิบายภาพรวมของชุมชนและวิถีการดำเนินชีวิตในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นรากฐานชีวิตของชาวละว้าทุกคนก่อนที่จะเข้ามาทำงานอยู่ในตัวเมือง โดยข้อมูลที่ได้ในบทนี้นั้นมาจากแหล่งปฐมภูมิ คือการสำรวจข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ จากการสัมภาษณ์ และการสังเกต ข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิได้มาจากหน่วยงานต่างๆ เช่น อบต. สถานีอนามัย ฯลฯ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 สภาพพื้นที่

บ้านเฮาะ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่บนเทือกเขาถนนธงชัยกลาง อยู่ในเขตลุ่มน้ำแม่ต๋อม ตั้งหมู่บ้านเรียงรายไปตามยอดคanyonบนแนวตะเข็บจังหวัดเชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน บริเวณโดยรอบเป็นป่าดิบชื้น ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้มีลำห้วยแม่อมปีไหลผ่าน หมู่บ้านอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,200 เมตร อยู่ห่างจากอำเภอแม่แจ่มประมาณ 40 กิโลเมตร หมู่บ้านตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติแม่โจ้ (อรัญญา ศิริผล; 2547 :240)

บ้านเฮาะมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

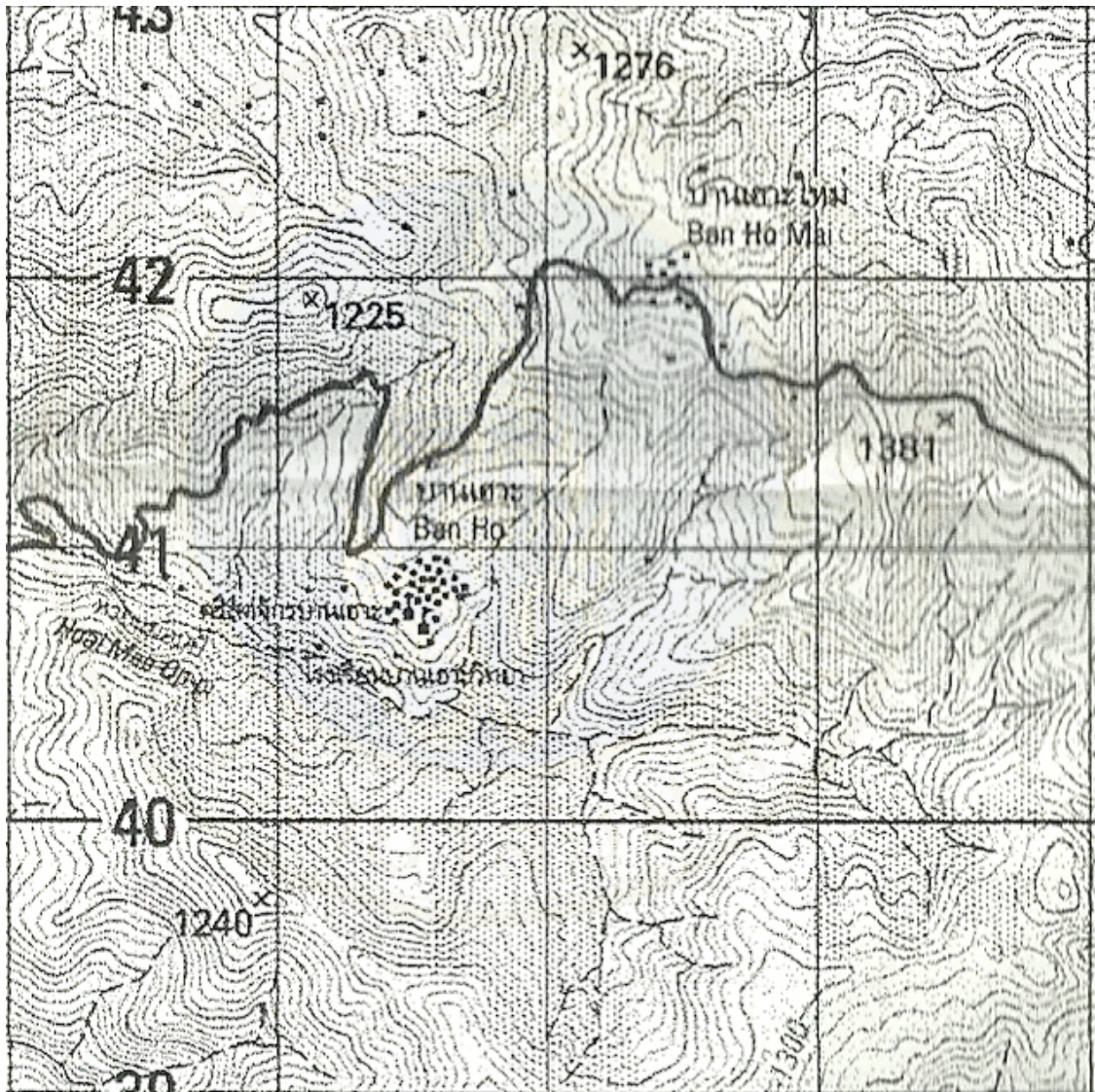
ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านของ หมู่ 5 ต.ปางหินฝน อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ (หมู่บ้านชาวละว้า)

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ บ้านดินขาว หมู่ 13 ต.ปางหินฝน อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

(หมู่บ้านชาวกระเหรี่ยง)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านกอกน้อย หมู่ 8 ต.ปางหินฝน อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ (หมู่บ้านชาวละว้า)

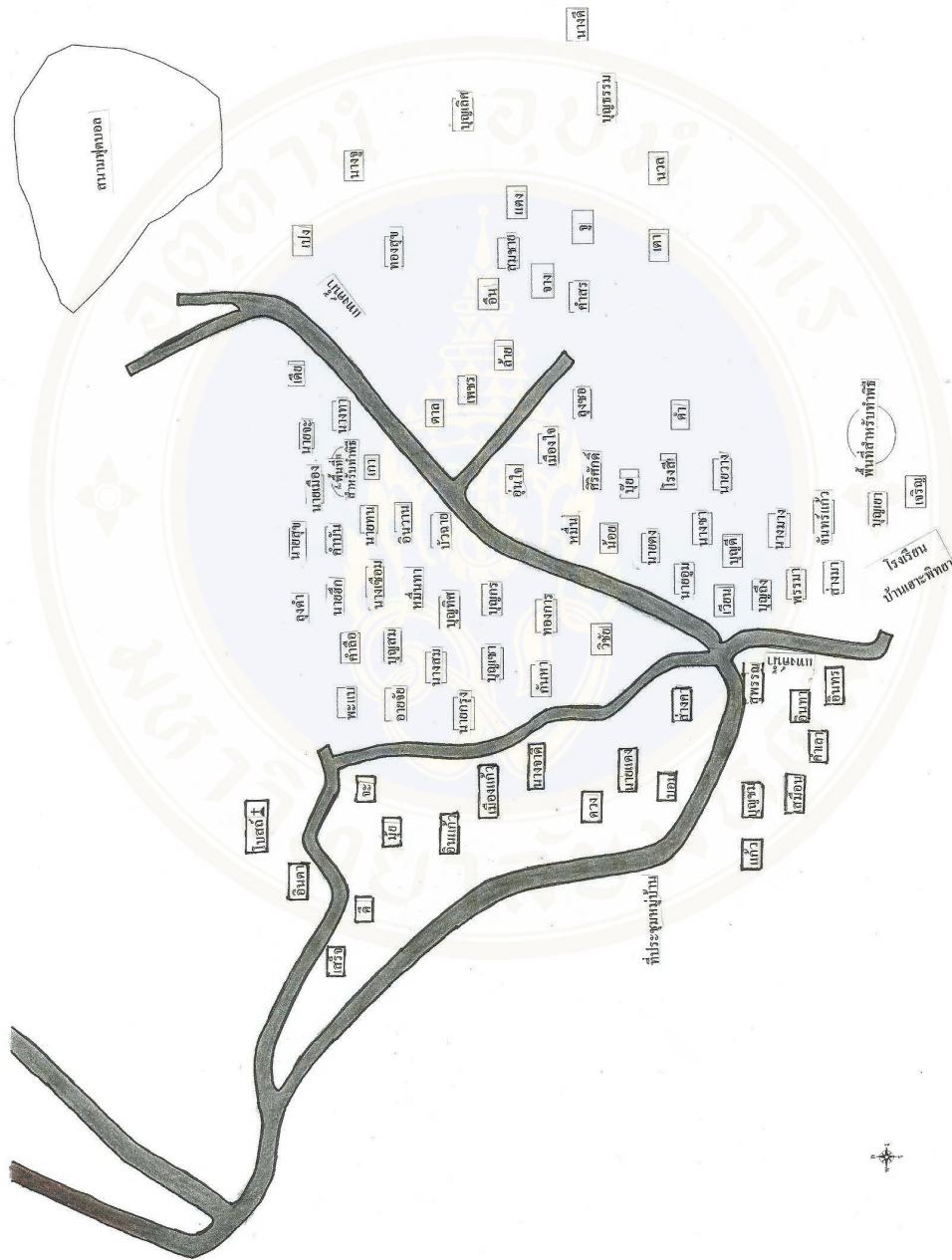
ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านมีดหลวง หมู่ 2 ต.บ้านทับ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ (หมู่บ้านชาวละว้า)

ภาพที่ 4-1 แสดงขอบเขตของหมู่บ้าน บ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

มาตราส่วน 1:50,000

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร

ภาพที่ 4-2 แสดงแผนที่บ้านเฮา ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา : ดิลิตา นิตรมงคล

ในปัจจุบันบ้านเฮาะมีการขยายแบ่งออกเป็น 2 หมู่บ้านเนื่องจากประชากรที่เพิ่มขึ้น และความจำกัดของพื้นที่ คือ บ้านเฮาะ(เก่า) และบ้านเฮาะใหม่ โดยบ้านเฮาะใหม่นั้นเป็นหมู่บ้านที่แยกออกมาจากบ้านเฮาะ อยู่ห่างออกไปทางทิศเหนือประมาณ 1 กิโลเมตร บ้านเฮาะมีบ้านเรือนทั้งหมด 103 หลังคาเรือน มีถนนคอนกรีต 2 สายภายในหมู่บ้านสายแรกตัดผ่านกลางหมู่บ้าน ระยะทาง 170 เมตร อีกสายหนึ่งสร้างตัดไปทางด้านบนของหมู่บ้านระยะทาง 150 เมตร ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือผีแต่ก็มีบางส่วนซึ่งเป็นส่วนน้อยที่นับถือศาสนาคริสต์ ในหมู่บ้านมีโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านเฮาะวิทยา เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว มีโบสถ์ของศาสนาคริสต์ 1 แห่ง ชาวละว้าที่นับถือศาสนาคริสต์จะเข้าโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ 3 เวลา คือ เช้า เที่ยง และบ่ายแก่ๆ มีโรงสีข้าว 1 แห่ง เจ้าของเป็นคนในชุมชน ชาวบ้านที่เอาข้าวไปสีจะเสียค่าน้ำมัน 10 บาทต่อถัง มีครกตำข้าวที่ใช้ทำเหยียบในบ้านบางหลังเท่าที่เห็นมี 2-3 แห่ง เพื่อนบ้านสามารถนำข้าวเปลือกไปตำได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังมีเตาเผาขยะที่มูลนิธิแห่งหนึ่งมาสร้างให้ 1 เตา มีสนามฟุตบอล 1 แห่ง มีหอกระจายข่าวอยู่กลางหมู่บ้าน เวลามีประกาศอะไรก็จะมีการใช้หอกระจายข่าวประกาศไป ผู้ประกาศจะเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ใช้ภาษาละว้าในการประกาศ เช่น ประกาศารนัดประชุมเพื่อฟันไร่ หรือประกาศข่าวที่มาจากส่วนกลาง เป็นต้น นอกจากนี้ในหมู่บ้านยังมีร้านค้าอยู่ 4 แห่ง ของที่ขายในร้านค้าส่วนใหญ่จะเป็นของที่ชาวละว้าใช้อุปโภคบริโภคเป็นประจำ เช่น ผงชูรส เกลือ ปลากระป๋อง ปลาหูหอม ขนมห่อละบาท ผงซักฟอก เทียน รองเท้ายางกันลื่น เป็นต้น ราคาสินค้าในร้านค้านั้นไม่แพง ขายในราคาปกติราคาเดียวกับที่ซื้อได้ในตลาดอำเภอแม่แจ่ม

ภาพที่ 4-3 แสดงภาพถ่ายโรงเรียนบ้านเฮาะวิทยา ภาพที่ 4-4 แสดงภาพถ่ายโบสถ์ในหมู่บ้าน
ที่มา : ลลิตา ฉัตรมงคล

(วัดนักบุญเทเรซ่า บ้านเฮาะเก่า)
ที่มา : ลลิตา ฉัตรมงคล

ภายในหมู่บ้านไม่มีไฟฟ้าเข้าถึงเนื่องจากอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ แต่ส่วนราชการได้ติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์เพื่อใช้ผลิตไฟฟ้าให้กับทุกหลังคาเรือน แผงโซลาร์เซลล์นี้ส่วนราชการ(อบต.) เป็นผู้จัดสรรให้ ชาวบ้านจะใช้ไฟฟ้าในตอนกลางคืน คือ ใช้เปิดไฟในบ้าน ในห้องน้ำ และคูทีวี ซึ่งทีวีก็จะมียูเอมที่ที่บ้าน ชาวบ้านก็จะไปรวมกันดูที่บ้านหลังหนึ่ง ส่วนน้ำที่ใช้อุปโภคบริโภคในหมู่บ้านนั้นเป็นระบบประปาภูเขา มีการต่อท่อมาจากลำห้วย 3 แห่ง คือ ห้วยผา ห้วยหม้อ และห้วยอมปี การต่อท่อส่งน้ำไปยังบ้านที่อยู่เหนือถนนทางด้านบนจะต่อท่อน้ำมาจากห้วยผา ซึ่งชาวบ้านบางคนบอกว่า น้ำจากเขาภูนั้นรสชาติไม่ดีไม่จืดแต่ก็ไม่เค็ม ใช้ดื่มไม่อร่อย ส่วนบ้านที่อยู่ด้านล่างถนนนั้นจะใช้น้ำที่ต่อมาจากห้วยหม้อ ชาวบ้านบอกว่า เป็นน้ำที่ดีกว่า มีรสจืด ส่วนการต่อท่อมาจากห้วยอมปีนั้นสำหรับบ้านที่อยู่ตรงช่วงกลางติดถนนในหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามถ้าปีไหนเกิดน้ำแล้งมากๆ และขาดแคลนน้ำ ชาวบ้านอาจจะไปอาบน้ำที่ลำห้วยอมปี หรือแม่น้ำแม่ตุม แต่ในปัจจุบันนี้ไม่มีการขาดแคลนน้ำขนาดนั้นแล้ว

ภาพที่ 4-5 แสดงภาพถ่ายถนนทางหลวงชนบท-

ภาพถ่ายที่ 4-6 แสดงภาพถ่ายรถโดยสารสาย

สายปางหินฝน-แม่แฮใต้

จอมทอง-แม่แจ่ม-จอมทอง

บริเวณก่อนถึงทางเข้าหมู่บ้าน

บริเวณทางขึ้นคอยอินทนนท์

ที่มา : ลลิตา ฉัตรมงคล

ที่มา : พระสมชาติ ศรีรักษา

การคมนาคมเข้าสู่หมู่บ้านนั้นมีเส้นทางเดียว คือใช้ถนนทางหลวงชนบทสายปางหินฝน-แม่แฮใต้ ซึ่งเป็นถนนลาดยางผ่านหน้าทางเข้าหมู่บ้าน แต่พื้นถนนนั้นชำรุดในหลาย ๆ ช่วงเป็นระยะทางยาว ดังนั้นในช่วงฤดูฝนการเดินทางเข้าออกหมู่บ้านมีความลำบากมาก การเดินทางปกติของชาวบ้านในการไปไร่ไปสวนนั้นส่วนใหญ่จะเดินไปตามถนนจนถึงทางเข้าไร่ จะใช้ยานพาหนะก็ต่อเมื่อต้องเดินทางไปทีไกล ๆ เช่น สถานีอนามัยปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม หรือไปในตัวเมืองเชียงใหม่ เป็นต้น สำหรับชาวบ้านที่ต้องการเดินทางไปในตัวเมืองเชียงใหม่หรือไปอำเภอแม่แจ่มมักจะไปนั่งรถของชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่นที่ขับผ่านมาในตอนเช้าเพื่อลงไปที่แม่แจ่ม และคิด

รถกลับมาหมู่บ้านในตอนบ่าย โดยจะต้องจ่ายค่าโดยสารเที่ยวละ 40 บาท ส่วนถ้าจะเดินทางต่อไป เชียงใหม่ก็ต้องไปขึ้นรถประจำทาง(สองแถวสีเหลือง)สายจอมทอง-แม่แจ่ม ข้างป้ามน้ำมันปตท.ที่ อำเภอแม่แจ่มไปลงที่จอมทองก่อน โดยเสียค่าโดยสารคนละ 60 บาท จากนั้นก็ต่อรถเชียงใหม่-จอมทองไปลงที่ประตูเชียงใหม่ ค่ารถ 50 บาท แล้วโทรให้ญาติมารับ แต่ชาวละว้าส่วนใหญ่ไม่นิยมที่จะนั่งรถโดยสารไปในเมืองเชียงใหม่ เพราะค่าโดยสารรวมแล้วแพงเกินไป ดังนั้นถ้าชาวบ้านจะลงไปในเมืองก็มักจะขี่มอเตอร์ไซด์ไป หรือถ้าบ้านไหนมีรถกระบะก็จะชวนเพื่อนบ้านไปด้วยหลายคนแล้วเก็บเงินให้ช่วยค่าน้ำมัน ชาวบ้านที่ไปด้วยส่วนมากก็ต้องการไปเยี่ยมลูกหลานที่ทำงานอยู่ในเมืองอยู่แล้ว

4.2 ภาพรวมของชุมชน

บ้านเฮาะเป็นหมู่บ้านชาวละว้าที่เก่าแก่และก่อตั้งมานานมากกว่า 100 ปีมาแล้ว ทั้งนี้มาจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ตามคำบอกเล่าถึงประวัติความเป็นมาของบ้านเฮาะนั้น ได้คำตอบเหมือน ๆ กันว่า พวกเขาได้อาศัยอยู่ในบริเวณนี้มาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ และไม่เคยได้ยินว่า ย้ายถิ่นฐานมาจากที่ใด ลุงจู่ เล่าถึงเรื่องนี้ว่า “อยู่มาบ่เคยได้ยินว่าย้ายจากไหน พ่อแม่ก็บ่ได้เคยรู้ ตา ทวดก็เกิดตรงเนี่ยะ บ่ได้ย้ายจากไหนมา อยู่กันมานานละ ถ้าจะมีย้ายมาก็คงหลายร้อยปีนู่น ก็บ้านเฮาเนี่ยะมีพ่อหลวงมา 8 คนละ แต่ก่อนพ่อหลวงเป็นนาน เลิกเป็นก็ตอนอายุ 60 แต่ตอนนี้บ่ใช่ละ 4 ปีก็เปลี่ยนละ” ถึงแม้จะไม่ทราบถึงช่วงเวลาและสาเหตุการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้าน แต่ลุงจู่ก็สามารถเล่าถึงกลุ่มตระกูลที่มีอยู่ในบ้านเฮาะ และสามารถลำดับการเข้ามาอยู่อาศัยให้ได้ฟังดังนี้ บ้านเฮาะมีชาวละว้าอาศัยอยู่ทั้งหมด 3 ตระกูล ได้แก่

1) ตระกูลยั้งเก้า ตามคำบอกเล่าเป็นตระกูลแรกที่มาตั้งรกรากอยู่ในหมู่บ้าน เป็นตระกูลของผู้นำในชุมชน คือ ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันพ่อหลวง(ผู้ใหญ่บ้าน) จะมาจากคนในตระกูลนี้ ถึงแม้ในปัจจุบันนี้ผู้ใหญ่บ้านจะต้องมาจากการเลือกตั้งของคนในชุมชน ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันก็ยังมาจากตระกูลนี้ ปัจจุบันตระกูลนี้ยังมีหอผีประจำตระกูลอยู่ในหมู่บ้าน

2) ตระกูลยั้งเยือก เป็นตระกูลที่สองที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน ตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในเชื้อสายตระกูลนี้นั้น ต้นตระกูลนี้มีเชื้อสายปกากะญอผสมอยู่ด้วย ดังนั้นวิถีการดำเนินชีวิตหลายอย่างก็ได้รับอิทธิพลมาจากวิถีของชาวปกากะญอ เช่น การรำดาบ อาหารการกิน เป็นต้น นอกจากนี้หมอผีหรือผู้นำทางจิตวิญญาณในหมู่บ้านเป็นคนที่มาจากตระกูลนี้ ปัจจุบันตระกูลนี้ไม่มีหอผีประจำตระกูลแล้ว แต่จะสร้างขึ้นมาใหม่ได้ถ้าต้องทำพิธีไหว้

3) ตระกูลขี้เกลือ เป็นตระกูลท้ายสุดที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน ทั้งนี้จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนเกี่ยวกับตำนานเรื่องปลาสีขาว สามารถบอกถึงการอพยพเข้ามาตั้งรกรากของตระกูลขี้เกลือในหมู่บ้านแห่งนี้ได้ โดยคุณวอลหมอดีประจำหมู่บ้านได้เล่าให้ฟังว่า “แต่ก่อนว่าลัวะที่ทำหลวงมีเต็ม อยู่ไปอยู่มามีจื่อเตียง(ผีขาวเตียว)เข้ามาในบ้าน หมู่ลัวะเลยจะฆ่า แต่จื่อเตียงก็หนีไปที่บ่อเกี้ยว หนีขึ้นไปบนเขา หมู่ลัวะก็ตามไปรอให้จื่อเตียงลงมากินน้ำจะได้ฆ่าให้ตาย แต่รอไปก็ไม่ลงมาซักที อยู่ไปอยู่มามีหมู่ลัวะเลยเอาไม้ซาง(ไม้ไผ่)มา 7 ท่อนผ่ากลาง เอาผูกกัน (เอาท่อนไม้ไผ่ที่ผ่า 2 ท่อนมาวางเรียงกันให้สั้นอยู่ทางด้านบน) แล้วไปวางตรงที่น้ำไหล พอผิงลงมากินน้ำจะได้ลื่นตกลงไปในน้ำ จนวันที่จื่อเตียงลงมากินน้ำ เขียบบนไม้ซางแล้วก็ลื่นตกลงไปในน้ำ แต่เขาว่าจื่อเตียงตัวนี้แสดงตัวเป็นปลาสีขาว หมู่ลัวะเลยเอาแหไปทอด แล้วใช้เบรียะ(หอก) เสียบ แต่ลือคปลาไม้ไผ่ไหลไปตามน้ำ แต่ไหลขึ้นข้างบนเป็นฟอง 2 ก้อน เสร็จแล้วก็เอาปลาไปกินกัน แล้วตายเกือบทั้งบ้าน พวกที่ไม่ได้กินปลาก็ไม่ตาย แต่หนีกระเจาไปอยู่บ้านอื่นกัน จนเหลือแค่ 2 คนพี่น้องชายหญิงอยู่ด้วยกัน ก็เลยแต่งงานกันแล้วขอมาอยู่ที่บ้านเฮาะ ตอนนั้นบ้านเฮาะมีบ้านอยู่แค่ 3 หลังเอง ก็ให้มาอยู่สองคนนั้นก็ปลูกต้นขนุนเอาไว้ด้วย อยู่ตรงโรงเรียน แต่ตอนนี้ตัดทิ้งไปแล้ว เพิ่งจะตัดเมื่อ 2-3 ปีนี้เอง ‘ไม่จั่นก็ไปคู่ได้’ เรื่องเล่านี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูสิทธิ์ ชูชาติ เมื่อปีพ.ศ. 2531 ที่ได้สัมภาษณ์ถึงความเป็นมาของหมู่บ้านจากแม่เฒ่าชาน ที่มีอายุร้อยกว่าปี ซึ่งผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านก็รู้จักแม่เฒ่าคนนี้และบอกว่าได้เสียชีวิตไปแล้ว

ภายในหมู่บ้านมีผู้นำการปกครอง 2 รูปแบบ คือ ผู้นำที่เป็นทางการ และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ผู้นำที่เป็นทางการนั้นมาจากระบบการปกครองตามรูปแบบของราชการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. เจ้าหน้าที่อนามัย ครู ผู้นำเหล่านี้จะเป็นเหมือนตัวเชื่อมระหว่างภาครัฐกับชุมชน คอยบริหารและช่วยเหลือเกี่ยวกับด้านสาธารณูปโภคและงบประมาณที่เข้ามาสู่ชุมชน เช่น การก่อสร้างถนน แจกข้าวสารในส่วนราชการให้ชุมชนเป็นหลัก ส่วนผู้นำที่ไม่เป็นทางการนั้นคือ ผู้อาวุโสในชุมชน หมอผี ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เผยแพร่ศาสนา เป็นต้น ผู้คนเหล่านี้จะมีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนค่อนข้างมาก เพราะหากมีปัญหาใดๆ เกิดขึ้น หรือมีการทะเลาะเบาะแว้งกัน ชาวบ้านมักจะไปหาผู้นำที่ไม่เป็นทางการเหล่านี้ให้ช่วยหาทางออกให้กับปัญหา หรือหาข้อยุติให้สำหรับคนที่ทะเลาะกัน

ในอดีตชาวละว้าบ้านเฮาะนับถือผีกันทั้งหมู่บ้าน แต่ในปัจจุบันมีการเผยแพร่ศาสนาคริสต์เข้ามาโดยหมอสอนศาสนาที่มีชาวบ้านหลายครอบครัวเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรที่เข้ามาเผยแพร่ เช่น ได้รับของแจก ช่วยส่งลูกหลานให้ไปเรียน เป็นต้น อีกทั้งการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ทำให้ชาวบ้านเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องไหว้ผีอีกต่อไป ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องสิ้นเปลืองเงินทอง และสัจว่เลียงในการทำพิธีไหว้ผี แต่อย่างไรก็ตาม

การนับถือคริสต์ของชาวบ้านก็ไม่ได้เป็นไปอย่างเคร่งครัดในทุกเรื่อง เพราะในบางครั้งเวลาเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมาจะมีการทำพิธีไหว้ผี หรือไปหาตานบ (หมอผี) ให้เป่าคาถาหรือทำการรักษาให้ นอกจากนี้ความเชื่อเรื่องผีก็ยังคงมีอยู่ในใจชาวบ้านทุกคน ชาวละว้าจะกลัวการทำอะไรที่เป็นการผิดผีหรือทำให้ผีไม่พอใจเป็นอย่างมาก เพราะถ้าผีโกรธจะนำความเดือดร้อนมาให้ไม่เฉพาะคนที่ทำแต่จะเดือดร้อนทั้งหมู่บ้าน ชิตชยางค์ ยมาภัย (2549: 72) เล่าถึงการมีผีของชาวละว้าว่า “ชาวละว้านั้นถือว่ามีผีมากที่สุด ในหมู่บ้านชาวไทยภูเขาด้วยกัน มีตำนานเล่าว่าครั้งหนึ่ง คนเมือง กระเหรี่ยง และละว้า ไปหาพระเจ้าด้วยกัน พระเจ้าให้ผีกลับมา คนเมืองเอาถ้วยหรือตะกร้าที่มีตาห่างแบกกลับมา ชาวกระเหรี่ยงเอาใส่ซ้าหรือตะกร้าที่มีตาถี่ ส่วนชาวละว้าเอาผีใส่ถุงมัดปากมาอย่างดี เมื่อกลับถึงบ้าน คนเมืองผีกระโดดออกไปเหลือเพียงตัวเดียว ของกระเหรี่ยงเหลือผี 3 ตัว ขณะที่ชาวละว้าผีไม่สามารถกระโดดออกไปได้ ชาวละว้าจึงมีผีมากที่สุด” ชาวละว้าเชื่อว่าผีมีทั้งที่ให้คุณและให้โทษ ถ้าไหว้ผีดีผีก็จะช่วยปกป้องรักษาให้อยู่เป็นสุข ไม่เจ็บไม่ไข้ มีข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ แต่ถ้าไหว้ไม่ดีหรือทำให้ผีโกรธ ผีก็จะทำให้เดือดร้อน ไม่สบายป่วยไข้ และอาจถึงตายได้ อย่างไรก็ตามก็มีวิธีแก้ไขหากทำให้ผีโกรธ ก็ต้องทำพิธีขอขมา หรือติดต่อกับผีตามถึงความต้องการของผี แล้วทำสิ่งนั้นให้ความเดือดร้อนก็จะหมดไป ตอนที่ผู้ศึกษาลงเก็บข้อมูล มีบ้านหลังหนึ่งกำลังจะทำพิธีให้ลูกสาวที่มีอาการปวดหัวมานานเป็นปี ไปรักษาที่ไหนก็ไม่หาย พ่อเลยไปหาหมอผีที่หมู่บ้านอื่น เลยทราบว่าสาเหตุเกิดจากผีตระกูล ให้กลับมาทำพิธีไหว้ที่หอผีของตระกูล ในพิธีก็จะมีผู้อาวุโสในหมู่บ้านที่มีคาถามาทำพิธีให้ โดยต้องแต่งตัวเป็นผี(ใส่เสื้อขาด ๆ มีรอยปะเยอะ ๆ) เพื่อพูดคุยกับผีในระหว่างทำพิธีด้วย เมื่อคุยกับผีเสร็จแล้วก็ถอดชุดผีออกกลับมาเป็นคน แล้วให้คนที่ไม่สบายพร้อมครอบครัวมาไหว้ขอขมาผี สัตว์ที่ใช้ไหว้ในพิธีเป็นหมูขนาดกลาง

4.3 วิธีการดำเนินชีวิตภายในหมู่บ้าน

วิถีชีวิตประจำวันของชาวละว้าบ้านเฮาะในแต่ละหลังนั้นจะคล้ายคลึงกัน คือ เมื่อตื่นนอนตอนเช้าเวลาประมาณตี 5-6 โมงเช้า จะก่อไฟที่ห้องเตาไฟเพื่อเตรียมหุงข้าว ทำกับข้าว ต้มน้ำ และในระหว่างนั้นก็จะเอาอาหารให้หมูที่เลี้ยงไว้ได้ถนุบ้าน และสัตว์เลี้ยงอื่นๆ ด้วย เช่น หมู และไก่ เป็นต้น ซึ่งอาหารสำหรับสัตว์เลี้ยงนั้นได้เตรียมไว้ตั้งแต่ตอนกลางคืน ก่อนนอน โดยเป็นข้าวและกับข้าวที่เหลือต้มรวมกับผักหมูหรือพืชต่าง ๆ ที่เก็บมาเพื่อเป็นอาหารสัตว์ พอตอนเช้าก็เอาอาหารหมู (แบบเม็ด) ใส่วางไปด้วย ก่อนที่จะนำอาหารนั้นไปให้สัตว์เลี้ยงกิน เมื่อเตรียมอาหารเสร็จทุกคนภายในบ้านก็จะมานั่งล้อมวง ตักข้าวใส่ในกระด้งหรือถาดใบใหญ่ ๆ พ่อจะเป็นคนแบ่งข้าวให้กับทุกคนในครอบครัวที่นั่งล้อมวงอยู่ ตรงกลางกระด้งจะวางถ้วยแครง ถ้วยน้ำพริก หรือกับข้าว

เอาไว้ แต่ละคนจะมีช้อนคนละคันไว้คอยตักแกงกิน เมื่อใครกินข้าวหมดพอจะเป็นคนคอยเติมข้าวให้ สำหรับแขกที่ไม่ใช่ชาวละว้าและไม่คุ้นเคยกับวิธีการกินข้าวแบบนี้ เจ้าบ้านก็จะแบ่งกับข้าวใส่ชามแยกให้ และตักข้าวใส่จานให้นั่งกินต่างหาก แต่ที่ยังอยู่ในวงเดียวกัน จากการสังเกตพบว่า เด็กๆ ชาวละว้าจะนั่งกินข้าวแยกวงกับผู้ใหญ่ หรือออกไปนั่งกินกันข้างนอกบริเวณชานบ้าน ไม่มานั่งกินร่วมอยู่ในวงกับผู้ใหญ่ โดยที่แม่หรือผู้ใหญ่ในบ้านจะเป็นคนตักข้าวและกับข้าวราดให้คนละจาน เมื่อเด็กกินเสร็จแล้ว ถ้าต้องการเติมข้าวอีกก็จะนำจานมาให้คนที่ตักข้าวให้แล้วบอกขอเติมข้าวอีก ผู้ใหญ่ก็จะตักข้าวและกับข้าวให้เด็กคนนั้นนำกลับไปนั่งกินที่เดิม

ภาพที่ 4-7 แสดงภาพถ่ายการตั้งวงรับประทานอาหาร

อาหารของชาวละว้า

ที่มา : สลิตา ฉัตรมงคล

ภาพที่ 4-8 แสดงภาพถ่ายวงรับประทานอาหาร

ของเด็ก ๆ ชาวละว้า

ที่มา : สลิตา ฉัตรมงคล

อาหารที่ชาวละว้าบ้านเฮาะบริโกลในชีวิตประจำวันนั้นสามารถหาได้ในท้องถิ่นและเป็นสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ โดยปกติแล้วจะเป็นพืชผักต่าง ๆ การบริโกลเนื้อสัตว์ของชาวละว้าจะมีไม่มากและนาน ๆ ครั้ง หรือเมื่อมีพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การเลี้ยงผี การแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ชาวละว้ากินข้าวเจ้าเป็นอาหารหลัก โดยเป็นข้าวไร่ที่ปลูกเอง ส่วนข้าวเหนียวจะเอามาทำเป็นเชื้อไว้ต้มเห็ดเพื่อต้ม หรือนำข้าวเหนียวมาทำอาหารในช่วงโอกาสต่างๆ เช่น นำข้าวเหนียวดำมาตำแล้วห่อใบตองเผาไฟกินในช่วงเวลาเก็บเกี่ยว เป็นต้น กับข้าวของชาวละว้ามีส่วนประกอบหลักที่สำคัญ 3 อย่าง คือ พริก เกลือ และถั่วเน่า อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้การคมนาคมขนส่ง การโฆษณาชวนเชื่อจากสื่อต่างๆ มีมาที่บ้านเฮาะแล้ว แหล่งที่มาของอาหารที่ชาวบ้านไปเลือกหาบางครั้งจึงมาจากร้านค้าภายในหมู่บ้าน ร้านค้าภายนอกหมู่บ้าน หรือจากรถเร่ขายปลา ซึ่งอาหารที่มาจากร้านค้าภายในหมู่บ้านนั้นจะเป็นอาหารที่มีการบรรจุหีบห่อไว้สำเร็จรูปที่สามารถเก็บไว้บริโภคได้นาน เช่น ปลากระป๋อง บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป นมกล่อง ปลาทูโฮม พริก ฯลฯ ส่วนร้านค้าที่อยู่ในหมู่บ้าน

ใกล้เคียงอย่างบ้านทุ่งหญ้า (ที่บางครั้งชาวบ้านจะไปโทรศัพท์บริเวณนั้น เนื่องจากมีสัญญาณมือถือ) ร้านค้าแถวนั้นจะมีกล้วยเดี่ยว ไข่ต้ม หมูสามชั้นทอด ซี่โครงไก่ทอด ปลาชนิดทอด รวมไปถึงเนื้อหมูสด ผักสด ฯลฯ ขายร่วมกับของชำภายในร้าน ชาวบ้านที่ผ่านไปมาแถวนั้นก็มักจะซื้อกล้วยเดี่ยว หรือกับข้าวดังที่กล่าวมาติดไม้ติดมือกลับไปที่บ้านด้วย เนื่องจากบริเวณหมู่บ้านไม่มีเนื้อสัตว์ที่ปรุงเป็นอาหารเรียบร้อยแล้วขายเลย และชาวบ้านก็ไม่นิยมฆ่าสัตว์กินโดยไม่จำเป็น

ในแต่ละวันเมื่อกินข้าวเช้าเสร็จแล้วแต่ละคนก็จะเริ่มเตรียมตัวไปทำภารกิจของตนเอง อย่างเช่น ถ้าอยู่ในช่วงเปิดเทอมเด็ก ๆ ก็จะเปลี่ยนเสื้อผ้าไปโรงเรียน แต่ถ้าอยู่ในช่วงปิดเทอมก็จะไปเที่ยวเล่นกับเพื่อนตามบ้าน หรือบางคนพ่อแม่ก็จะพาไปทำงานหรือเล่นอยู่ในไร่ด้วย ส่วนพ่อแม่ก็จะเตรียมตัวไปไร่ มีการเตรียมอาหารกลางวัน(ข้าว พริก และเกลือ) น้ำดื่ม และเอาמידใส่ข่ามไปด้วย ในปัจจุบันพื้นที่ในการทำไร่ของแต่ละบ้านเหลือเพียง 5 แห่ง จากที่เคยมี 7 แห่ง เพราะต้องแบ่งเป็นป่าอนุรักษ์ และป่าใช้สอยตามที่ป่าไม้ต้องการ การทำไร่หมุนเวียนของชาวละว้าจุดประสงค์เพื่อปลูกข้าวเอาไว้บริโภคภายในครอบครัวตลอดทั้งปี ชาวละว้ามักกล่าวว่า “ทุกซ์ไหนก็ไม่ทุกซ์เท่าไม่มีข้าวกิน” ถ้าปีไหนผลผลิตข้าวไม่ดีชาวบ้านจะต้องซื้อข้าวกิน หรือขอแบ่งจากเพื่อนบ้านแล้วไปช่วยงานในไร่ของบ้านนั้น หรือหาสิ่งของหรือพืชผักไปแลกเปลี่ยนเอาก็ได้ พืชที่ปลูกในไร่นั้นนอกจากข้าวแล้วยังมีพวกพืชผักต่างๆ อีกด้วย เช่น ข้าวเหนียว งาม มันสำปะหลัง มะแตง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการปลูกดอกไม้สีต่างๆ ไว้ข้างที่พักในไร่อีกด้วย การไปไร่นั้นนอกจากไปถอนหญ้า ดูแลข้าวที่ปลูกแล้ว ชาวละว้ายังไปเก็บพืชผักที่ปลูกไว้ตอนนำไร่หรือหาจับตัดแตนเอากลับมากินที่บ้านอีกด้วย

เนื่องจากการทำไร่หมุนเวียนเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอต่อวิถีการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของชาวละว้าบ้านเฮาะ ดังนั้นเมื่อว่างเว้นจากการทำไร่ชาวบ้านมักจะไปหาทำงานรับจ้างทั้งในและนอกหมู่บ้าน เพื่อนำเงินมาใช้จ่ายภายในครอบครัว และส่งให้ลูกเรียน ส่วนลักษณะงานที่ทำเป็นดังนี้ งานรับจ้างภายในหมู่บ้าน ได้แก่ ขนไม้ให้กับคนที่กำลังจะสร้างบ้าน เก็บกะหล่ำปลี เก็บผักกาดขาว ได้ค่าจ้างวันละประมาณ 150-180 บาท เพราะเวลาเก็บเจ้าของกะหล่ำปลีจะใช้วิธีเหมา ก็จะบอกตกลงราคาเก็บกับคนที่รับเหมา แล้วคนนั้นก็จะไปตามคนอื่นๆ มาช่วย พอได้เงินมาก็จะแบ่งเท่าๆ กัน ในปัจจุบันชาวละว้าบ้านเฮาะหลายครอบครัวได้แบ่งพื้นที่ไร่ของตนมาปลูกกะหล่ำปลี และผักกาดขาว ส่งขายที่อำเภอแม่แจ่มและอำเภอจอมทอง ซึ่งความรู้ในการปลูกผักและวิธีการส่งขายนั้นได้มาจากชาวม้งในหมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งการปลูกกะหล่ำปลีนี้ก็ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น เหตุผลที่ชาวบ้านหันมาปลูกกะหล่ำปลีขายกันมากขึ้นเพราะอยากได้เงินมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และเห็นว่าชาวม้งทำแล้วได้เงินเยอะจึงทำตาม เพราะถ้ากะหล่ำปลีมีราคาโลกรั่มละ 1.50 บาท ไปส่งขาย 1 คันรถก็จะได้เงินมาประมาณ 9,500 บาท ซึ่งถือว่าได้กำไร แต่อย่างไรก็ตามมีหลาย

ครอบครัวที่เลิกปลูกกะหล่ำปลีไปแล้ว เพราะทำแล้วขาดทุนไม่ได้เงินอย่างที่คิด อีกทั้งยังทำให้มีหนี้สินติดตัวอีกด้วย โดยลุงจูเล่าให้ฟังว่า “เคยปลูกกะหล่ำอยู่ครั้งสองครั้ง แต่ตอนนี้เลิกหละ ตอนปลูกครั้งแรกนะดี ตอนนั้นได้เงินมาเป็นหมื่น พอครั้งสองก็เลยปลูกอีก เอาเยอะเลย แต่พอขายราคาไม่ดี ขาดทุนเยอะเลย เป็นหนี้อีก... เกิดมาอายุ 50 จะ 60 เนี่ยะเพิ่งจะมีหนี้ตอนนี้...ทุกข์ขนาดหละ” (หนี้ของชาวบ้านคนนี้มาจากการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน เพื่อมาปลูกกะหล่ำ)

ส่วนงานที่ไปรับจ้างภายนอกหมู่บ้าน ได้แก่ ชุคคินให้ชาวม้ง ไปสร้างโรงเรียนที่บ้านดินขาว (โรงเรียนเซนโยเซฟ แม่แจ่ม) ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท นอกจากนี้ชาวบ้านบางคนรวมกลุ่มกันลงไปรับจ้างหักข้าวโพดในอำเภอแม่แจ่ม ไปทำครั้งละ 1-2 สัปดาห์ โดยเจ้าของไร่มีที่พักและอาหารให้ ได้ค่าจ้างประมาณ 1,500-2,000 บาท หรือถ้าเป็นพวกวัยรุ่นก็มักจะไปทำงานในเมืองเชียงใหม่ ตามร้านอาหารที่ญาติของตนทำอยู่บ้าง ตามร้านค้าต่าง ๆ ที่เพื่อนแนะนำ หรือตามที่คิดรับสมัครไว้ ซึ่งจะได้ค่าจ้างประมาณวันละ 150 บาท พอถึงช่วงทำไร่อีกครั้งก็จะกลับบ้าน หรือบางคนที่ชอบทำงานในเมืองก็จะอยู่ต่อ แล้วคอยส่งเงินกลับไปให้ทางบ้าน และนอกจากนี้ในหมู่บ้านยังมีการเก็บต้นไม้กวาดไปตากแห้งขายให้กับคนที่มารับซื้อ ได้เงินกิโลกรัมละ 150 บาท และไผ่คาขายอันละ 10 บาท เงินที่ได้จากการรับจ้างนั้นส่วนใหญ่ชาวละว้าจะนำไปซื้ออาหารและข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ

รายจ่ายส่วนใหญ่ของแต่ละครอบครัวจะหมดไปกับค่าอาหารและของใช้ภายในบ้าน ซึ่งเฉลี่ยแล้วต่อเดือนประมาณ 300 บาท อาหารที่ชาวละว้านิยมซื้อได้แก่ ปลากระป๋อง ปลาหูหอมมาม่า และเครื่องปรุงต่าง ๆ ได้แก่ เกลือ ผงชูรส น้ำมันหมู เป็นต้น ส่วนของใช้ก็จะไปซื้อที่ร้าน ผงซักฟอก ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีค่าใช้จ่ายในการให้ค่านมเด็กไปโรงเรียนในแต่ละวันด้วย ส่วนใหญ่จะให้คนละ 5-10 บาท ส่วนเด็กที่เรียนอยู่นอกหมู่บ้านก็จะส่งเงินให้เวลาที่ขอมหาหรือเวลาจ่ายค่าเทอม ค่าใช้จ่ายส่วนนี้ได้มาจากคนที่ไปทำงานในเมืองส่งกลับมาให้ ส่วนคนที่เรียนมหาวิทยาลัยจะใช้เงินจากกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ทางบ้านจึงไม่ต้องรับภาระรายจ่ายในส่วนนี้ แต่บางครอบครัวก็ยังคงต้องหาส่งเงินให้ลูกด้วยทุกเดือน เพราะลูกเอาเงินทุนไปใช้หมดก่อน นอกจากนี้ยังมีค่าใช้จ่ายในเรื่องการเดินทางไปที่ต่าง ๆ นอกหมู่บ้าน เช่น ถ้าเกิดไปไม่สบายแล้วต้องการไปสถานีอนามัยปางหินฝน หรือโรงพยาบาลแม่แจ่มก็ต้องมีเงินค่ารถไปกลับประมาณ 80 บาท และต้องมีเงินไว้สำหรับค่าอาหารอีกส่วนหนึ่งด้วย

ในอดีตการทำไร่หมุนเวียนปลูกข้าวและพืชผักต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นอาหารนั้นเปรียบเสมือนอาชีพหลักเพียงอย่างเดียวของชาวละว้าทั้งหมู่บ้าน แต่ในปัจจุบันสภาพสังคมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไป เงินเข้ามามีบทบาทต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น ต้องส่งลูกเรียน ใช้เงินจ่ายค่าเดินทางเวลาไปไหนมาไหนนอกหมู่บ้าน ซื้ออาหาร

ๆ การทำไร่หมุนเวียนและเลี้ยงสัตว์เพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ชาวละว้าจึงต้องออกไปทำงานรับจ้าง หรือหา路子ในการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งการลงทุนปลูกพืชผักขายตามอย่างชุมชนใกล้เคียงก็เป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ชาวบ้านบ้านเฮาะเลือกใช้ แต่เนื่องจากขาดการวางแผน และไม่มีวิธีการจัดการที่ดี ต่างคนต่างทำจึงส่งผลให้การลงทุนนั้นไม่ประสบความสำเร็จ อีกทั้งยังก่อให้เกิดหนี้สินขึ้นมา จนทำให้ตัวเองและครอบครัวมีทุกข์ใจ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันหลายครอบครัวยังคงปลูกกะหล่ำปลีอยู่ ถึงแม้ว่าจะขาดทุนจากการปลูกมาหลายครั้งแล้ว และมีหนี้สินเพิ่มขึ้นมาตลอดการปลูกทุกครั้ง เพราะคิดว่าถ้าราคาดีขึ้นมาเมื่อไหร่ก็จะได้อาเงินที่ขายกะหล่ำปลีได้ไปใช้หนี้ที่มีอยู่ให้หมด ดังนั้นภาระการหาเงินมาใช้หนี้จึงตกอยู่กับสมาชิกในครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นต้องออกจากบ้านไปหางานทำในเมือง เพื่อส่งเงินกลับมาเลี้ยงดูคนทางบ้านและใช้หนี้

นอกจากการไปรับจ้างทำงานต่างๆ แล้ว ช่วงหยุดพักหรือหลังจากทำไร่เสร็จในแต่ละปี แต่ละบ้านก็มักจะจัดงานมงคล เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน ฯลฯ ซึ่งเวลาบ้านหลังใดมีงานถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ว่า บ้านแต่ละหลังจะต้องส่งคนไปช่วยบ้านที่มีงานอย่างน้อย 1 คน เช่น มีการสร้างบ้าน พ่ออาจจะไปช่วยสร้างบ้าน หรือแม่อาจจะช่วยคัมเหล่า เป็นต้น ส่วนคนที่ทำงานอยู่ในเมืองนั้น ถ้าสามารถกลับมาช่วยงานได้ก็จะกลับ ซึ่งงานที่ชาวละว้าที่ทำงานอยู่ในเมืองมักต้องเดินทางกลับมาช่วยงานก็คือ งานแต่งงาน และงานศพ ถ้าใครไม่กลับคนที่บ้านก็จะต้องเสียค่าปรับให้กับเจ้าของงาน จากการสัมภาษณ์คนที่ทำงานอยู่ในเมืองนั้น ทำให้ทราบว่าการเดินทางกลับบ้านนั้นเสียค่าใช้จ่ายสูงกว่าค่าปรับมาก แต่เขาก็ต้องการกลับไปช่วยงาน โดยบอกว่า “จะปรับ ใครก็เสียได้ กลับไปช่วยเพื่อนหรือเจ้าของงาน มันเห็นน้ำใจ ค้ำมั่นใหญ่กว่าเงิน คือเสียเวลานิดนึง” การที่บ้านไหนไม่ไปช่วยงานหรือไม่ส่งใครไปเลยจะถือว่า ไม่มีน้ำใจ ไม่เอาเพื่อน แล้วถ้าบ้านตนเองมีงานเพื่อนบ้านก็อาจไม่มาช่วย

การไปมาหาสู่เยี่ยมเยียนพูดคุยกันหรือการไปเที่ยวบ้านกันทุกวันนั้นถือเป็นเรื่องปกติสำหรับชาวละว้า ในแต่ละวันหลังจากกลับมาจากไร่ทำไร่ ถ้าไม่เหนื่อยมากชาวละว้าก็มักจะไปเที่ยวหากันตามบ้านหลังจากที่กินอาหารเย็นเสร็จ หรือเวลาว่าง ๆ ก็จะออกเดินไปเที่ยวตามบ้านญาติพี่น้อง บ้านเพื่อน ภายในหมู่บ้าน บางคนไปถึง 2-3 บ้านก็มี การไปเที่ยวหากันตามบ้านนี้ก็เพื่อพูดคุยสนทนา บอกข่าวสารให้แกกันทราบ หรือไปนั่งดูโทรทัศน์ที่บ้านใดบ้านหนึ่ง ซึ่งชาวละว้าจะให้ความสำคัญกับการไปเที่ยวบ้านกันมาก ถ้าชวนใครไปเที่ยวบ้านก็เหมือนเป็นการให้ความสนิทสนมแล้ว ในแต่ละบ้านก็จะมีใบเมี่ยงกับเกลือเม็ด และยาสูบไว้คอยต้อนรับ ซึ่งการไปเที่ยวบ้านกันของชาวละว้านี้เปรียบเหมือนการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนให้แน่นแฟ้น มีการพูดคุยถึงสารทุกข์สุขดิบซึ่งกันและกันชาวละว้าเมื่อพบเจอกันก็มักจะทักทายกันด้วยคำถามว่า กินข้าวหรือยัง หรือไม่ก็

ชวนกินข้าว โดยใช้คำพูดว่า “หอมอ้อบ” แปลว่า กินข้าว และถ้าแขกจะกินข้าวก็จะจัดหาอาหารให้ นอกจากนี้การทักทายกันด้วยการจับมือก็เป็นเรื่องที่สำคัญเหมือนกัน แต่จะทำกับคนที่ เป็นพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ หรือเพื่อน โดยจะทำเมื่อคนที่จากบ้านไปนาน ๆ แล้วกลับมา เช่น ไปทำงานในเมืองแล้ว กลับมาที่บ้านก็จะจับมือกัน เหมือนเป็นการทักทายและแสดงความยินดีที่ได้เจอหน้ากันอีก

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีอาการเจ็บไข้ได้ป่วยหรือไม่สบายชาวละว้าก็จะไปปรึกษาตัวหรือหา หมอที่สถานีอนามัยปางหินฝนเป็นอันดับแรก ถ้ายังไม่หายหรืออาการไม่ดีขึ้นก็จะไปหาหมอที่ โรงพยาบาลแม่แจ่ม การรักษาแบบนี้ชาวบ้านไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษา เพียงแต่เสียค่า เดินทางในการไปอนามัยหรือโรงพยาบาล ส่วนโรคที่ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็น ได้แก่ โรคกระเพาะ ไข้หวัด เป็นต้น แต่ในปัจจุบันเริ่มมีชาวบ้านหลายคนที่เป็นโรคมะเร็ง นอกจากจะไปหาหมอ ตามแบบการรักษาด้วยแพทย์แผนปัจจุบันแล้ว ยังมีการรักษาด้วยสมุนไพรและการรักษาด้วยภูมิ ปัญญาพื้นบ้าน ซึ่งชาวบ้านจะทำการรักษาจากสมุนไพรที่มีอยู่ภายในบริเวณบ้าน ไร่ และในสวน โดยเป็นภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดมาจากปู่ย่า ตายาย หรือไปขอคำปรึกษาจากเพื่อนบ้าน คนแก่คนเฒ่า เช่น ถ้าปวดท้องจะเอาขมิ้น ไปต้มแล้วนำน้ำมาดื่ม หรือถ้ามีอาการแพ้มีผื่นคันบนผิวหนัง ชาวบ้านก็ จะเอาข้าวสารมาเคี้ยวๆ พอแผลก แล้วคายออกมาทาบนผิว จะช่วยให้บรรเทาอาการคันได้ นอกจากนี้ยังมีการรักษาด้วยความเชื่อ โดยรับการรักษาจากหมอผี/คาถา ที่บ้านเฮาจะมีทั้งหมอผีและ หมอคาถา ชาวบ้านส่วนใหญ่มักจะไปหาหมอผีเมื่อมีอาการเจ็บไข้ได้ป่วยโดยที่ไม่รู้สาเหตุและรักษา ไม่หายเสียที หมอผีก็จะทำพิธีเสี่ยงทาย(สะ โป๊ก)ดูว่าอาการเจ็บไข้ นั้นเกิดจากผีตัวไหน แล้วก็การทำ พิธีไหว้ผีตัวนั้น แล้วอาการเจ็บไข้ก็จะหายไป การทำสะ โป๊ก หมอผีจะใช้มือหยิบข้าวสารและนับดูว่า เป็นเลขคู่หรือเลขคี่ โดยที่จะกำหนดไว้แล้วว่าถ้าเป็นเลขคู่จะเป็นผีตัวใด และถ้าเป็นเลขคี่จะเป็นผีตัว ใด ส่วนหมอคาถาก็จะเป็นผู้ที่มีคาถาสามารถเป่าคาถาและพูดคุยกับผีได้ คนที่โดนสัตว์มีพิษต่อย แผลบวมก็จะไปให้หมอคาถาเป่าให้ พอเป่าเสร็จก็จะนำสายสิญจน์มาผูกข้อมือให้ อีกวันแผลที่บวม ก็จะยุบลง หรือความปวดก็จะน้อยลงจนหาย

สังคมชาวละว้าบ้านเฮามีลักษณะเหมือนกับสังคมในชนบทของไทยโดยทั่วไป คือมี การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ในระดับเครือญาติเป็นไปอย่างใกล้ชิดกัน การสร้าง บ้านเรือนก็อยู่ในบริเวณใกล้ ๆ กัน เวลาว่างหรือพิธีอะไรก็จะไปช่วยเหลือกัน หากบ้านไหนไม่มี ข้าวกินก็สามารถไปขอยืมหรือเอาพืชผักที่มีไปแลกข้าวมาก็ได้ ใช้ชีวิตเหมือนญาติพี่น้องกัน และ ไม่ใช่สังคมปิด ชาวละว้ามีการติดต่อสื่อสารกับสังคมใกล้เคียงหรือสังคมภายนอกได้อย่างดี สังเกต ได้จากเวลาที่ชาวละว้าเดินทางออกไปนอกหมู่บ้านก็จะสามารถติดต่อสื่อสารสร้างมิตรภาพกับผู้คน ในถิ่นอื่นได้โดยไม่ยาก ไม่ว่าจะเป็นคนเมือง ปกาเกอะญอ ม้ง หรือละว้าด้วยกันเอง

ความสัมพันธ์ของชาวละว้าบ้านเฮาะกับชาวปกากะญอในหมู่บ้านใกล้เคียงนั้นเป็นความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างดี ชาวละว้าส่วนใหญ่สามารถพูดภาษาปกากะญอได้ด้วย ในปัจจุบันมีการแต่งงานระหว่างชาวละว้ากับชาวปกากะญอเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกันมาก ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนจึงเป็นไปได้ด้วยดี มีการช่วยเหลือกันเมื่ออีกชุมชนต้องการ เช่น การไปช่วยในงานแต่งงาน หรือการไปช่วยในงานศพ เป็นต้น

ความสัมพันธ์กับชาวม้ง ชาวละว้าบ้านเฮาะมีความสัมพันธ์กับชาวม้งไม่ค่อยสนิทมาก เท่ากับชาวปกากะญอ และความสัมพันธ์ส่วนใหญ่จะเป็นไปในแบบลูกจ้างกับนายจ้าง คือ บางครั้งชาวละว้าจะไปรับจ้างชาวม้งขุดดินปลูกผักในช่วงที่ว่างจากการทำไร่ แต่ส่วนใหญ่จะทำได้ไม่นานก็จะกลับมาก่อน เช่นมีชาวละว้าคนหนึ่งเล่าให้ผู้ศึกษาฟังว่า เขากับเพื่อน 2-3 คนไปรับจ้างชาวม้งขุดดินที่บ้านทุ่งหญ้า ได้ค่าจ้างหมาเอา 500 บาท 7 วัน ทำอยู่ได้ 3 วัน พอดีมีรถชาวบ้านผ่านไปก็เลยขึ้นรถกลับบ้านเลย เนื่องจากทำงานหนักมากต้องตื่นขึ้นมากขุดดินตั้งแต่ยังไม่สว่าง ตอนเย็นมีแดดแล้ว ทุ้มกว่าก็ยังไม่ให้เลิก เลยตัดสินใจกลับบ้านไม่เอาเงินแล้ว นอกจากนี้ยังมีชาวม้งมาขอเช่าที่ชาวบ้านเพื่อปลูกกะหล่ำปลีด้วย แต่ปัจจุบันหมู่บ้านได้ออกกฎไม่ให้ใครเอาที่ดินให้ชาวม้งเช่าเพื่อทำการเกษตรแล้ว เพราะในแต่ละครั้งชาวม้งจะปลูกกะหล่ำปลีเกินหรือล้าที่ดินที่ให้เขาไปทีละเล็กทีละน้อย และจ้างพวกต่างด้าว (พม่า) มาทำงานในพื้นที่อีกด้วย

ชาวละว้าบ้านเฮาะที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านจะติดต่อสัมพันธ์กับคนเมืองเมื่อลงไปอำเภอแม่แจ่ม โดยไปรับจ้างหักข้าวโพด ไปเฝ้าบ้านให้ชาวบ้าน ติดต่อพูดคุยกับพ่อค้าแม่ค้าเวลาไปซื้อของ ความสัมพันธ์ค่อนข้างดี มีความไว้เนื้อเชื่อใจกัน

ปฏิทินกิจกรรมของชาวละว้า

ปฏิทินกิจกรรมนี้ได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเป็นระยะเวลาประมาณ 18 เดือน มีรายละเอียดอธิบาย การนับเดือนของชาวละว้า โดยเริ่มนับจากเดือนที่ 3 ซึ่งตรงกับเดือนพฤศจิกายน นับไล่ไปจนถึงเดือนที่ 14 ซึ่งตรงกับเดือนตุลาคมของปีถัดไป ซึ่งในแต่ละเดือนจะมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวละว้า ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ปฏิทินกิจกรรมของชาวละว้า

ลำดับเดือน	ชื่อเดือนภาษาละว้า/ไทย	กิจกรรมในวิถีการดำเนินชีวิตทั่วไป	กิจกรรมในวิถีการดำเนินชีวิตเพิ่มเติม
3	ไค่ละฮัว / พฤศจิกายน	- เก็บเกี่ยวข้าว - พิธีกินข้าวใหม่ - ปลายเดือนนำข้าวขึ้นหลอง	
4	ไค่ปอน / ธันวาคม	- พักผ่อน	- แต่งงาน - ขึ้นบ้านใหม่ - ซ่อมแซมบ้าน - ทอผ้า - ไปรับจ้างในอ.แม่แจ่มหรือในเมืองเชียงใหม่
5	ไค่พวน / มกราคม		
6	ไค่ละ / กุมภาพันธ์	- ประชุมทั้งหมู่บ้านเรื่องพื้นที่ทำไร่ในปีนี้ - ทำพิธีเสี่ยงทาย(สะเป่ปีก)เลือกพื้นที่ทำไร่ - ทำพิธีเลี้ยงผีไร่ - ฝนไร่ (เริ่มต้นๆ เดือน)	
7	ไค่อาเด / มีนาคม	- เผาไร่ (ปลายเดือน) - เก็บไม้ในไร่ที่เผา	
8	ไค่ซันเตะ / เมษายน	- นำไร่ (กลางๆ เดือน)	
9	ไค่ซันดาฮ / พฤษภาคม	- เอาหญ้าครั้งแรก ปลายๆ เดือน	
10	ไค่ปาย / มิถุนายน	- เอาหญ้า	- ไปทำงานรับจ้างระยะสั้นที่อ.แม่แจ่ม หรือหมู่บ้านใกล้เคียง - ผู้ช่วยรับจ้างเพื่อนบ้าน เก็บกะหล่ำปลี, ผักกาด
11	ไค่ซอ / กรกฎาคม		
12	ไค่ก๊ะ / สิงหาคม		
13	ไค่ปีเต๊ะ / กันยายน		
14	ไค่ปีตึง / ตุลาคม	- เริ่มหยุดเอาหญ้า	

บทที่ 5

การดำเนินชีวิตของชาวละว้าบ้านเฮาะเมื่อเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่

จากบทที่ 4 เป็นการกล่าวถึงวิถีการดำเนินชีวิตภายในหมู่บ้านของชาวละว้า ซึ่งจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันวัฒนธรรม ความคิด และหลายสิ่งหลายอย่างจากภายนอกได้เผยแพร่เข้าสู่วิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ทำให้การดำเนินชีวิตของผู้คนในหมู่บ้านก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสวัฒนธรรมที่เข้าไปสู่หมู่บ้าน ซึ่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ไม่ได้มาจากการที่ภาครัฐหรือบุคคลภายนอกหยิบยื่นให้ความช่วยเหลือหรือเผยแพร่ความรู้เข้าไปให้เพียงเท่านั้น แต่ยังมาจากการที่ชาวละว้าเองได้เดินทางออกจากหมู่บ้านเพื่อไปหางานทำในเมือง นำความรู้ใหม่ สิ่งที่ดีกว่าดี และสะดวกสบายกลับเข้าไปใช้ในชุมชน

ในบทนี้จะกล่าวถึงการใช้ชีวิตของชาวละว้าในเมืองเชียงใหม่ โดยจะยกตัวอย่างวิถีการดำเนินชีวิตของชาวละว้าบ้านเฮาะเป็นรายบุคคล โดยการเก็บข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมไปถึงการสนทนากลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตในเมืองที่จะนำไปสู่การค้นพบอัตลักษณ์ที่ชาวละว้าใช้เมื่อเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่

5.1 การใช้ชีวิตในสังคมเมือง

ในอดีตการเข้ามาใช้ชีวิตในเมืองเชียงใหม่ของชาวละว้าทุกคนจะมีจุดประสงค์เดียวกันหมด คือ เข้ามาหางานทำเพื่อส่งเงินกลับไปให้ทางบ้าน แต่ในปัจจุบันชาวละว้าบ้านเฮาะนอกจากเข้ามาทำงานแล้ว ก็มีส่วนหนึ่งที่เข้ามาศึกษาต่อในตัวเมืองในระดับชั้นอาชีวและอุดมศึกษาบ้าง โดยกลุ่มที่เป็นนักเรียนเหล่านี้จะอาศัยอยู่กับพี่หรือญาติที่เข้ามาทำงานในเมืองอยู่ก่อนแล้ว ผู้ศึกษาใช้วิธีการยกตัวอย่างกรณีศึกษาในการอธิบายถึงการดำเนินชีวิตภายในตัวเมืองของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมือง ซึ่งมีความเหมือนและแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล

กรณีศึกษาที่ 1 ชัยอรุณ

ชัยอรุณ อายุ 18 ปี นับถือศาสนาคริสต์ มีเชื้อสายปกากะญอ-ละว้า พ่อเป็นชาวปกากะญอ(บ้านแม่แฮใต้) ส่วนแม่เป็นชาวละว้า(บ้านเฮาะ) มีชื่อปกากะญอว่า กาทู สามารถพูดได้ทั้งภาษาปกากะญอและภาษาละว้า มีพี่น้องทั้งหมด 5 คน ตนเองเป็นคนที่ 2 พี่ชายคนโตมีอายุแก่กว่า 3 ปี ปัจจุบันทำงานเป็นช่างไฟฟ้าอยู่ในริสอร์ทที่คอยอ่างขาง กลับไปเยี่ยมบ้านปีละ 1-2 ครั้ง น้องชายคนแรก เรียนอยู่ชั้นม. 2 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 อ.แม่แจ่ม น้องชายคนรองและน้องสาวคนเล็กเรียนอยู่ชั้นป.4 และป. 1 ที่โรงเรียนบ้านเฮาะวิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมในหมู่บ้าน

ตอนเด็กๆ ชัยอรุณใช้ชีวิตแบบเด็กปกากะญอ เติบโตและอาศัยอยู่ที่บ้านแม่แฮใต้จนกระทั่งเรียนถึงชั้นป.4 พ่อกับแม่ทะเลาะกัน แม่โกรธพ่อเลยพาลูกๆ กลับไปอยู่ที่บ้านเฮาะ พ่อก็ตามไปอยู่กับแม่ด้วย แต่ชัยอรุณไม่ยอม ไปอยู่ด้วย เพราะตอนนั้นคิดว่าบ้านของตนเองอยู่ที่บ้านแม่แฮใต้เลยต้องการจะอยู่ที่บ้าน อีกทั้งที่บ้านเฮาะนั้นไม่มีเพื่อน นอกจากนี้ในช่วงเวลานั้นยังไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาละว้าได้ ด้วยสาเหตุดังกล่าวชัยอรุณเลยต้องอาศัยอยู่ที่บ้านแม่แฮใต้คนเดียว โดยพ่อจะนำข้าวสารและอาหารไปให้อาตย์ทุกครั้ง ชัยอรุณเล่าว่า “ตอนนั้นตื่นตอนเช้าก็หุงข้าวกินเอง ตอนไปโรงเรียนกินข้าวกลางวันก็มีเพื่อนเอาข้าวมาให้ วันนั้นฉันนี่เอามาให้ อีกวันอีกคนตอนกลางคืนเพื่อนก็มานอนที่บ้าน แบบเป็นแถวเรียงเลย นอนคุยกันสนุกดี” สี่ห้าทำทางตอนเล่าดูมีความสุขดี ช่วงนั้นชัยอรุณก็ไปบ้านเฮาะหาพ่อ-แม่กับน้องบ้างช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ แต่หลังจากเรียนจบป.6 ก็ย้ายไปอยู่ที่บ้านเฮาะกับพ่อแม่และน้องๆ อยู่ที่บ้านเฮาะได้ไม่นาน ก็มีเพื่อนรุ่นพี่จากหมู่บ้านแม่แฮใต้ที่ไปทำงานทาสีอยู่ในจังหวัดลำพูนกลับมาเยี่ยมบ้าน แล้วชวนไปทำงานด้วยเพราะยังขาดคนอยู่ ก็เลยตัดสินใจไปเลย เพราะไม่อยากจะอยู่บ้าน อยากไปทำงานจะได้ส่งเงินมาให้พ่อให้แม่ ตอนนั้นไม่ได้คิดกลัวที่จะออกจากหมู่บ้าน

งานแรกในเมืองของชัยอรุณเริ่มต้นตอนอายุประมาณ 13-14 ปี ที่จังหวัดลำพูน เป็นงานทาสีดี มีผู้รับเหมาเป็นนายจ้างโดยจะเรียกกันว่า พ่อเลี้ยง-แม่เลี้ยง มีที่พักให้ฟรีอยู่แถวจตุจักรลำพูน คนงานที่ไปทำส่วนใหญ่ก็เป็นชาวปกากะญอเกือบทั้งหมด พูดคุยกันก็ใช้ภาษาปกากะญอ เวลาไปทำงานก็จะนั่งกันไปท้ายกระบะ บางทีในหนึ่งวันก็ไปทาสีหลายที่ ทำงาน 8 โมงเช้า ถึง 5 โมงเย็น แต่ถ้าบางงานใกล้เสร็จก็จะทำต่อให้เสร็จเลย บางทีก็เลิกงาน 6 โมงเย็น ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท โดยนายจ้างจะจ่ายเงินให้เป็นงวด คือ เมื่องานเสร็จตรวจงานผ่านก็ได้เงิน หรือถ้าเป็นงานที่ใช้ระยะเวลานานก็เงินก็จะออกอาทิตย์ละครั้ง หรือเดือนละครั้ง แต่ก็สามารถขอเบิกเงินล่วงหน้าได้ เวลาที่มีคนกลับบ้านก็จะฝากเงินไปให้แม่ครั้งละ 1,000 - 2,000 บาท ตอนที่ทำงานก็มีไปเที่ยวดื่มเหล้ากับเพื่อนที่ทำงานบ้างนานๆ ครั้ง โดยจะรวมเงินกันคนละ 100 บาท ชัยอรุณเล่าถึงประสบการณ์การ

ทาสีว่า “ส่วนใหญ่จะได้ขึ้นไปทาบนชั้นสูงๆ ปีนเหล็กที่ต่อขึ้นไปทา พวกที่ใหญ่ๆ ไม่มีใครกล้าขึ้นไป เราก็เลยบอกไปให้... ตอนนั้นไม่กลัว แต่ตอนนี้กลัวแล้ว เคยทาสูงสุดชั้น 6... ขึ้นไปเฉยๆ ไม่มีเชือกผูกกันตัก” ชัยอรุณทำงานนี้ได้ประมาณ 1 ปีก็กลับบ้าน เพราะไม่มีงานเข้ามา คิดว่าพอมีงานก็จะกลับไปทำอีก แต่พอกลับไปบ้านที่บ้านเฮาะ น้ำชายที่ทำงานอยู่โรงงานผลิตเส้นบะหมี่ก็กลับมาเยี่ยมบ้านพอดี ก็เลยขอไปเชียงใหม่ด้วยกะว่าจะไปทำที่โรงงานบะหมี่กับน้ำชาย แต่น้ำชายไม่ยอมให้ทำเพราะบอกว่าอันตรายมีแป้งเยอะ(ตอนนั้นน้ำชายป่วยเป็นมะเร็งที่ปอด และคิดว่าสาเหตุมาจากการทำงานในโรงงานบะหมี่ ปัจจุบันน้ำชายเสียชีวิตแล้ว) น้ำชายเลยพาไปฝากให้ทำงานกับเจ็ญ ซึ่งเป็นเจ้าของร้านขายอุปกรณ์ไฟฟ้า

มาอยู่เชียงใหม่ได้ไม่ถึงอาทิตย์ พอน้ำชายไปฝากงานกับเจ็ญให้แล้ว เจ็ญก็ให้ย้ายเข้าไปอยู่ที่บ้าน โดยบ้านเจ็ญเป็นทาวน์เฮาส์ 2 หลังติดกัน มีประตูเชื่อมต่อทางหลังบ้าน เจ็ญไปชัยอรุณไปอยู่ที่ทาวน์เฮาส์อีกหลังคนเดียว ส่วนหลังที่เจ็ญอยู่จะมีเฮียซัง(สามีเจ็ญ) น้องมาร์คลูกชายเจ็ญ อายุ 2-3 ขวบ แม่บ้านไทยใหญ่(ต่างด้าว) 1 คน และลูกน้องผู้หญิงไทยใหญ่(ต่างด้าว)อีก 1 คน ตอนอยู่บ้านเจ็ญแรกๆ ตอนเข้าไปเปิดร้านขายอุปกรณ์ไฟฟ้าที่บวกรอกให้เสียก่อนตอนประมาณ 8 โมงเช้า โดยเจ็ญให้ขี่มอเตอร์ไซด์ที่บ้านไป แล้วเฮียจะตามมาทีหลัง แล้วอยู่ช่วยเฮียขายของ บางวันช่วงบ่ายเจ็ญจะให้ไปช่วยซื้อลูกชิ้นส่งให้ลูกน้องผู้หญิงขายที่โลตัสหางดง บางวันเจ็ญให้ช่วยขายลูกชิ้นด้วย บางครั้งเจ็ญให้กลับบ้านไปช่วยดูแลน้องมาร์ค แต่ถ้าไม่ได้บอกอะไรก็จะกลับไปช่วยเฮียที่ร้าน ตอนนั้นได้เงินเดือนๆ ละ 4,500 บาท ค่าไปซื้อลูกชิ้นให้อีกเดือนละ 500 บาท แต่ถ้าเดือนไหนเจ็ญเห็นว่าทำงานเยอะก็จะมีโบนัสให้ 500 บาท เงินที่ได้ส่วนใหญ่จะส่งให้ที่บ้านหมด เก็บไว้ใช้ 1,000 บาท ต่อมาเฮียซังย้ายมาดูแลร้านอุปกรณ์ไฟฟ้าที่สันป่าข่อยแทนพี่ชาย และเจ็ญก็เลิกขายลูกชิ้น งานส่วนใหญ่เลยเป็นงานที่ร้านไฟฟ้กับช่วยดูแลน้องมาร์ค ร้านขายอุปกรณ์ไฟฟ้าที่สันป่าข่อยเจ็ญจ้างลูกน้องเพิ่มอีก 1 คน เป็นผู้ขายชาวพม่า(ต่างด้าว) ทำงานอยู่กับเจ็ญได้ประมาณ 2 ปีก็ออก เพราะอยู่บ้านเจ็ญไม่ค่อยมีอิสระ ออกไปข้างนอกไม่ค่อยได้ วันหยุดก็ต้องช่วยงานในบ้านและช่วยเลี้ยงน้องมาร์ค จะไปไหนก็เกรงใจอีกทั้งเงินเดือนที่ได้ก็น้อยลง บางเดือนได้แค่ 3,200 บาท แต่ก็ไม่กล้าถามเจ็ญว่าทำไมเงินถึงลดลง

แต่พอออกจากร้านเจ็ญก็ไม่ได้ไปทำงานที่ไหนไกล เพราะอีกวันก็ไปทำงานที่ร้านขายอุปกรณ์ไฟฟ้าของเฮียบรรจง(พี่ชายเฮียซัง)ที่ไปเปิดร้านใหม่ที่บวกรอกหลวง และย้ายที่อยู่ไปเช่าหอพักที่เป็นแบบห้องแถว อยู่ไม่ไกลจากที่ร้านมากนัก ราคาเดือนละ 1,200 บาทรวมค่าน้ำค่าไฟ โดยเดือนแรกเฮียตี๋(ลูกชายเฮียบรรจง)เป็นคนออกค่าเช่าห้องให้ก่อน ไปทำงานที่ร้านใหม่ได้ค่าจ้างวันละ 170 บาท หยุดวันอาทิตย์ 1 วัน ที่ร้านใหม่นี้มีลูกน้องเป็นผู้ชายทั้งหมด 4 คน เป็นคนไทย 2 คน ไทยใหญ่ 1 คน และจีนฮ่อ 1 คน มาอยู่ที่ร้านใหม่นี้เฮียตี๋มักพาชัยอรุณกับลูกน้องชาวจีนฮ่อที่อายุไล่เลี่ย

กัน ไปเที่ยวผับและคาราโอเกะในตอนกลางคืนกับเพื่อนที่เป็นลูกค้า ทำให้ชัชอรุณ ได้เรียนรู้อะไรในเมืองเพิ่มมากขึ้น

ช่วงที่ทำงานร้านเสียดินั้นอยู่หอคนเดียวก็ได้รู้จักกับวัยรุ่นที่อยู่แถวนั้น ก็ไปเข้ากลุ่มกัน มีทั้งไปเที่ยวดื่มเหล้า เที่ยวกลางคืน ยกพวกตีกัน และเริ่มไม่ค่อยได้ติดต่อกับคนบ้านเดียวกัน มีแต่โทรคุยกับพี่ชายที่ทำงานอยู่ฝางเป็นครั้งคราว จนกระทั่งช่วงหนึ่งรู้สึกทำงานไม่ไหวแล้ว ร่างกายเหมือนไม่มีแรง เลยลาออกแล้วกลับไปอยู่บ้านบนคอก ประมาณ 3 เดือน พอรู้สึกว่าร่างกายแข็งแรง เป็นปกติเลยตัดสินใจกลับมาทำงานที่ร้านเสียดินอีกครั้ง แต่คราวนี้ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาทเท่านั้น ทำให้ไปได้เกือบปีก็เลยลาออก เพราะรู้สึกว่าเงินที่ได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย

ภาพที่ 5-1 แสดงภาพถ่ายการทำงานของชัชอรุณ ที่ร้านขายอุปกรณ์ไฟฟ้าพร้อมทั้งดูแล ลูกชายเจ้าของร้าน
ที่มา : ลลิตา ฉัตรมงคล

ภาพที่ 5-2 แสดงภาพถ่ายการทำงานของชัชอรุณ ช่วยเดินสายไฟฟ้าตามบ้าน
ที่มา : ลลิตา ฉัตรมงคล

หลังจากนั้นก็ไปสมัครเป็นพนักงานร้านอาหารญี่ปุ่น ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากหอมากนัก ได้เงินเดือน 5,500 บาท เจ้าของร้านให้ไปเป็นผู้ช่วยก๊ัก ซึ่งชัชอรุณรู้สึกลำบากใจอย่างมาก เพราะคำที่ใช้เรียกล้วนเป็นภาษาอังกฤษกับภาษาญี่ปุ่นเกือบทั้งหมด ของบางอย่างก็ไม่รู้จัก ชัชอรุณก็บอกกับก๊ักถึงปัญหา ก๊ักก็ปดอบว่าเดี๋ยวก็รู้ไปเอง ส่วนเพื่อนร่วมงานคนอื่นก็ไม่ได้สนใจอะไร ชัชอรุณเลยรู้สึกว่าตัวเองเหมือนถูกแกล้ง ไม่มีความสุขในการทำงาน ทำได้ 2 อาทิตย์เลยโทรไปบอกเจ้าของร้านว่าคงทำไม่ได้ เพราะมีปัญหาเรื่องภาษาที่ไม่เข้าใจ เจ้าของร้านก็ขอให้ทำต่อไปก่อนไว้หากคนใหม่ได้ค่อยออก ชัชอรุณเลยไปทำต่อให้อีก 2-3 วัน พอดีไปเจอเพื่อนรุ่นพี่ที่บ้านเฮาชื่อเอ็ม เลยถามงานเขาจากเอ็ม เอ็มก็ชวนให้ไปทำงานส่งนมเปรี้ยวโพรโมสต์ด้วยกัน ชัชอรุณเลยตัดสินใจไปเลย แล้วโทรไปบอกเจ้าของร้านอาหารญี่ปุ่นว่าได้งานใหม่แล้ว ไม่ไปทำงานแล้ว โดยที่ไม่เข้าไปเอาเงินเดือนเลย

เมื่อถามว่าทำไมถึงไม่ไปรับเงินที่ทำงานมาเกือบเดือน ชัยอรุณตอบว่าไม่เป็นไร ตอนไปทำงานก็ไม่ค่อยรู้เรื่องอะไร ทำก็ยังไม่ถึงเดือนเกรงใจ เจ้าของร้านก็ยังไม่หาคนมาทำแทนไม่ได้เลยก็ออกมาก่อนแล้ว

พอได้มาทำงานส่งนมเปรี้ยว โฟร์โมสต์ชัยอรุณรู้สึกว่าเป็นงานที่เหมาะสมกับตัวเองมาก รู้สึกสนุกและพอใจกับงาน เพราะเงินที่ได้จะมาจากเปอร์เซ็นต์ที่ขายได้ ถ้าขายได้เยอะก็จะได้เงินเยอะ แล้วแต่ความขยันของตัวเอง โดยนมเปรี้ยว 1 ขวด ขายราคา 5 บาท จะได้เงินขวดละ 0.92 บาท ในระยะแรกบริษัทจะหักเงินค่าถังใส่วันละ 20 บาทจนครบ 1,200 บาท นอกจากนี้ทุกวันที่ไปขายนมกลับมาเคลียร์เงินบริษัทก็จะหักเก็บไว้ 20 บาทเป็นค่าประกัน จะได้คืนเมื่อลาออก และหักอีกวันละ 20 บาทเป็นค่าประกันสังคม ช่วงปีแรกชัยอรุณขายนมได้วันละ 350 – 450 บาท ใช้งาน 8 โมงเช้า เลิกงาน 3 โมงเย็น โดยที่จะเอากลับมาใช้วันละ 200 บาท ที่เหลือฝากไว้ที่บริษัทแล้วเบิกคืนตอนสิ้นเดือน แต่ทำไปทำมากลับไม่มีเงินเก็บเพราะ เริ่มที่จะใช้เงินเก่ง เห็นว่าเงินหามาได้ง่าย ไปเที่ยวกับเพื่อนแทบทุกคืน มีเพื่อนมาขอยืมเงินบ่อยๆ แต่ก็ไม่เคยได้คืน ขาดงานบ่อย เริ่มโดยผู้จัดการตำหนิ จนมาช่วงหลังๆ ขายนมได้ไม่ค่อยดี ลูกค้าประจำบอกยกเลิกเยอะ รายได้ลดลงกว่าครึ่ง บางวันขายได้ไม่ถึง 200 บาท ตอนนั้นเลยคิดได้เริ่มเก็บเงินใหม่ ตอนนั้นก็เปิดบัญชีฝากเงินกับธนาคารตามคำแนะนำของแฟน เพื่อที่จะได้มีเงินเก็บไว้ส่งให้แม่ให้น้องที่บ้าน

กรณีศึกษาที่ 2 เอ็ม

เอ็ม อายุ 27 ปี นับถือศาสนาคริสต์ มีพี่น้องทั้งหมด 6 คน ตนเองเป็นคนที่ 5 พี่สาวคนที่ 2 ทำงานช่วยมูลนิธิคาทอลิกอยู่ในเชียงใหม่ ส่วนพี่ๆ คนอื่นทำไร้ทำสวนอยู่ที่บ้านเฮา น้องสาวคนเล็กกำลังศึกษาอยู่ชั้นม. 4 ที่โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 อ.แม่แจ่ม

ในวัยเด็กเอ็มได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนจบชั้นปวส.ที่โรงเรียนเมโทรเทคโนโลยีเชียงใหม่ สาขาช่างยนต์ ซึ่งหลังจากที่เรียนจบก็ไม่ได้คิดที่จะเรียนต่อปริญญา ก็ออกหางานทำในเมืองเชียงใหม่ โดยหาดูงานว่างที่ศาลากลาง จีระดมอเตอร์ ไซค์ดูตามร้านที่ติดป้ายรับสมัครประมาณ 1 เดือนก็ได้ทำงานที่อู่รถยนต์ VP AUTOTECH เข้าไปถามงานเองในร้านว่าเขาต้องการคนหรือไม่ ตอนนั้นได้เงินเดือน 5,500 บาท มีประกันสังคม มีโบนัสสิ้นปี 1 เดือน เงินเดือนขึ้นปีละ 500 บาท ใช้งาน 8 โมงเช้า เลิกงาน 5 โมงเย็นแต่บางครั้งก็ 6 โมงเย็น ไม่มี OT เอ็มเล่าว่า “ทำงานที่อู่ได้ไม่ถึงปี (ประมาณ 8 เดือน) ก็ออกจริงๆ ลูกพี่ก็โอเค แต่แฟนเป็นจีน เป็นเจ๊กจับบั้น จู้จี้ ช่วงนั้นเที่ยวเยอะใช้เงินเก่ง พอดีเพื่อนที่เรียนปวส.ด้วยกันมาชวนไปขายนมเปรี้ยว โฟร์โมสต์ เลยลองเปลี่ยนงานดู โดยบอกที่ทำงานเก่าว่าจะกลับไปช่วยงานที่บ้าน”

ถึงตอนนี้เอ็มทำงานขายนมเปรี้ยวโฟร์โมสต์มาได้ 3 ปีกว่าแล้ว เข้างาน 8 โมงเช้า เลิกงานบ่าย 2 ไม่เกินบ่าย 3 โมง หยุดวันอาทิตย์ รายได้ตกเดือนละหมื่นกว่าบาท ขายนมได้แต่ละวันจะเอาฝากไว้ที่บริษัท พอสิ้นเดือนจะให้บริษัท โอนเงินเข้าบัญชีให้ โดยจะเอาเงินติดตัวไว้ประมาณ 500 บาท สำหรับค่ากินและค่าน้ำมันรถมอเตอร์ไซด์ เอ็มว่างานนี้ลงตัวแล้ว ก็เลยเปลี่ยนงาน มีลูกค้าประจำ นอกจากขายนมเปรี้ยวแล้วเอ็มยังขายหอย และเล่นแชร์กับคนบ้านเฮาที่อยู่ในเมืองด้วย ตอนนี้เอ็มมีเงินเก็บสร้างบ้านที่บ้านเฮาได้ 1 หลัง โดยทำเป็นร้านค้าให้พี่สาวคนโตดูแลให้

เอ็มเข้ามาอยู่ในเมืองเชียงใหม่ตั้งแต่เรียนชั้นปวช. โดยอาศัยอยู่กับพี่สาวที่ทำงานกับมูลนิธิคาทอลิกที่เช่าห้องอยู่แถวประตูเมืองเชียงใหม่ แต่ช่วงหลังพี่สาวต้องย้ายไปอยู่ที่อำเภอพร้าว ก็เลยเช่าห้องต่อกับเพื่อนที่มาจากบ้านเฮาทำงานเป็นแคชเชียร์ที่ซีซ่าสนูเกอร์ ค่าเช่าห้องเดือนละ 1,800 บาท แต่ตอนนี้ย้ายมาเช่าห้องอยู่กันที่หนองหอยแล้ว เพราะแถวประตูเชียงใหม่มีเพื่อนจากบ้านเฮาอยู่เยอะ มาหาบ่อย บางทีนอนอยู่ก็เปิดประตูเข้ามาเลยทั้งๆ ที่ล็อกประตูแล้ว โดยเอามือล้วงเข้ามาเปิดจากทางหน้าต่าง เสื้อผ้าบางทีซื้อมาใหม่ยังไม่ได้ใส่ก็มาเอาไปใส่ก่อน บางทีก็เอาไปเลยไม่ได้คืน อยู่แล้วไม่เป็นส่วนตัว ไม่ค่อยได้พักผ่อนเพราะมีคนไปมาตลอดเลยย้ายมาอยู่ที่หนองหอยกับเพื่อนคนเดิม ซึ่งหอใหม่ก็ยังมีเพื่อนมาหาอยู่แต่ไม่เยอะเท่าหอเก่า แลมหอใหม่ก็ยังอยู่ใกล้ที่ทำงานอีกด้วย

ภาพที่ 5-3 แสดงภาพถ่ายห้องพักในเมืองของเอ็ม ภาพที่ 5-4 แสดงภาพถ่ายบ้านเช่าในเมืองที่ชาว

ที่มา : ลลิตา ฉัตรมงคล

ละว้าบ้านเฮาเช่าอยู่ร่วมกัน

ที่มา : ลลิตา ฉัตรมงคล

มาทำงานในเมืองนานๆ ทีเอ็มถึงจะกลับไปบ้านเที่ยวหาญาติพี่น้องสักครั้ง โดยส่วนใหญ่จะได้กลับก็เวลาที่ในหมู่บ้านมีงานแต่งงาน หรืองานศพ แต่ช่วงที่อยู่ในเมืองส่วนใหญ่ก็ไปมาหาสู่กับคนจากบ้านเฮา อย่างทำงานเสร็จตอนเย็นถ้าไม่มีเพื่อนมาหาที่ห้องก็จะออกไปหาเพื่อนที่

หอ ทุกวันอาทิตย์ก็จะไปโบสถ์พระธาตุชัย 8 โมง – 10 โมงครึ่ง ทำพิธีมิสซา ได้เจอคนจากบ้านเฮาะที่โบสถ์นี้บาทหลวงก็เป็นเครือข่ายเดียวกับที่บ้านบนดอย ในเวลาที่มีปัญหาทุกข์ใจเอื้อมมักจะฟังเพลงคลายเครียด ออกไปหาเพื่อน ร้องคาราโอเกะหยอดเหรียญที่เซนทรัล บางครั้งก็ไปเที่ยวผับ อย่ง ตะวันแดงฯ, ดำนาน โพลล์ ชอบแนวเพลงเพื่อชีวิต ไปเที่ยวมักไม่ค่อยมีเรื่อง นอกจากคนอื่นมาหาเรื่องก่อน แต่เคยมีเรื่องอยู่ 1 ครั้ง เนื่องจากเข้าไปห้ามเพื่อนเลยโดนไปด้วย เพื่อนที่คบส่วนใหญ่จะเป็นเพื่อนที่มาจากบ้านเฮาะ เพื่อนในเมืองก็มีแต่ส่วนใหญ่จะพยายามหลีกเลี่ยง เพราะไม่รู้ใจว่าคิดยังไง ไม่เหมือนคนที่บ้านด้วยกัน

กรณีศึกษาที่ 3 เนตร

เนตร อายุ 26 ปี นับถือศาสนาพุทธ มีพี่น้องเป็นผู้ชายทั้งหมด 4 คน ตนเองเป็นคนี่ 3 เรียนจบปริญญาตรีจาก วิทยาลัยพลศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ในหมู่บ้านบ้านของเนตรนั้นถือว่าค่อนข้างจะมีฐานะ มีวัวหลายสิบตัว ที่บ้านเป็นร้านค้า พี่ชายคนโตทำงานที่อานามย์ปางหินฝน พี่ชายคนรองเคยทำงานล้างจานที่โรงแรมในเมืองเชียงใหม่ แต่กลับมาอยู่บ้านแล้วหลังจากมีลูก ส่วนน้องชายคนเล็กกำลังเรียนปริญญาตรีอยู่ในเมืองเชียงใหม่

ถึงในหมู่บ้านที่บ้านจะคมีฐานะ แต่เมื่อออกมาจากบ้านค่าใช้จ่ายนั้นมีเยอะ เนตรจึงต้องทำงานส่งตัวเองเรียนด้วย สมัยเรียนมัธยมปลายที่โรงเรียนแม่แจ่ม เนตรต้องไปอยู่หอแต่อยู่ได้ไม่กี่เดือน อาจารย์ที่สอนศิลปะก็ให้ย้ายไปอยู่ที่บ้าน ให้ช่วยงานบ้าน ช่วยข้อมผ้า ช่วยดูแลลูกชายซึ่งตอนนั้นเรียนอยู่ป. 4 โดยอาจารย์ให้เงินใช้วันละ 20 บาท นอกจากนี้ยังร้องเพลงให้กับวงของโรงเรียนกับของอำเภอ เวลาออกงานจะได้เงินครั้งละ 400 บาท เงินที่ได้ก็จะเอาไปซื้อของใช้ หลังจากจบชั้นม.6 เนตรสอบเอ็นทรานซ์เลือกราชภัฏเชียงใหม่สาขาพัฒนาชุมชนทั้งหมดแต่ไม่ติด เลยตัดสินใจไปสมัครเรียนที่วิทยาลัยพลศึกษา เอกสุขศึกษา โทพลศึกษา เพราะได้เรียนอยู่ในเชียงใหม่ ไม่อยากไปไกล เข้าไปเรียนในเมืองตอนแรกไปอาศัยอยู่บ้านอาจารย์ที่สอนอยู่โรงเรียนแม่แจ่มกับลูกอาจารย์ที่หางดง แม่เหียะ ประมาณ 6-7 เดือน จึงย้ายออกเพราะไกลจากวิทยาลัย ไปอยู่หอกับพี่ชายคนรองที่ทำงานในเมืองแถวสี่แยกแสงตะวัน

ระหว่างเรียนก็ทำงานไปด้วย ช่วงแรกไปทำงานเสิร์ฟอาหารที่ร้านชาญทะเล ช่วง 5 โมงเย็น ถึง 4 ทุ่ม ได้เงิน 2,000 บาท ทำได้ประมาณ 1 ปีก็ออก เพราะตอนนั้นเป็นนักกีฬายิงธนูของวิทยาลัยต้องซ้อม แต่หลังจากนั้นก็ไปสมัครงานเสิร์ฟที่ร้านอาหารเพชรดอยงาม ทำงานช่วง 5 โมงเย็น ถึง 5 ทุ่ม ได้เงินเดือน 2,200 บาท ทำได้ประมาณ 5 เดือนก็ลาออก เพราะต้องไปแข่งกีฬา และพักผ่อนไปช่วงหนึ่ง จึงไปสมัครงานเสิร์ฟที่ร้านอาหารเวียงคานฮาลองเบย์ ช่วง 4 โมงเย็น ถึง 4 ทุ่ม ทำได้ 7-8 เดือนก็ออก เพราะเบื่อเจ้าของร้านที่จุกจิกขี้บ่น หลังจากนั้นไปทำที่ร้านพิซซาที่แอร์พอร์ต

ครั้งเดือนก็ออกเพราะแพ้ห้องแอร์ กลับไปทำงานที่ร้านชาญทะเลอีกครึ่งงานใกล้เรียนจบ ก็ได้ไปฝึกสอนวิชาสุขศึกษากับวิชาพลศึกษาชั้นม.1 – ม.3 ที่โรงเรียนในอำเภอแม่อนอยู่ 1 ปี หลังจากจบก็ไปสมัครสอนที่โรงเรียนเอกชน ขาดสุวรรณอนุสรณ์ แถวหนองหอย ชั้น ป.1 – ป.6 ได้รับเงินเดือน 5,500 บาท และได้เงินเพิ่มอีกเดือนละ 1,000 บาท จากการช่วยสอนพิเศษให้เด็กอีกวันละ 1 ชั่วโมง หลังจากที่ได้รับปริญญา ก็ได้ไปสอนที่โรงเรียนบ้านหลวง อำเภออมก๋อย เนื่องจากผ.อ. โรงเรียนแถวสะเมิงซึ่งเป็นแฟนกับครูในโรงเรียนแม่อนฝากให้ ได้เงินเดือนๆ ละ 7,900 บาท มีบ้านพักครูให้ วันเสาร์-อาทิตย์ก็กลับบ้านในเมืองเชียงใหม่ เพราะปัจจุบันแต่งงานมีครอบครัวแล้ว

เมื่อเข้ามาอยู่ในเมืองเนตรจะติดต่อบ้านหาข่าวจากบ้านเฮาทางโทรศัพท์ โดยพี่ชายคนโตจะเป็นคนโทรมาหา เนื่องจากในหมู่บ้านยังไม่มีสัญญาณมือถือ เวลาว่างถ้าอยู่ในเมืองก็มักจะไปเที่ยวหาเพื่อนคนละด้วยกัน บางครั้งก็ไปวัด เนตรบอกว่าตนเองชอบไปวัดไชยมงคล เป็นคนยึดมั่นในศาสนา เล่นพระ นอกจากนี้เวลามีปัญหาทุกข์ใจ มักจะคิดแก้ปัญหาด้วยตัวเอง หรือหาฟังเพลง แต่ปกติเป็นคนร่าเริง ไม่ค่อยซีเรียสอะไร

เนตรเล่าถึงช่วงแรกที่เข้ามาอยู่ในเมืองว่า “ตอนเข้ามาอยู่ในเมืองใหม่ๆ สถานที่ไม่คุ้น ต้องปรับตัว เคยอยู่สังคมเล็กมาเจอสังคมใหญ่ สังคมต่างกันเยอะ ความมีน้ำใจเทียบที่บ้านไม่ได้ อย่างสังคมบ้านเราน้ำใจนี้ดีกว่า แต่ก็ต้องพยายามปรับตัวให้ได้ ใช้จ่ายก็ต้องประหยัด เพราะจะทำอะไรก็ต้องใช้เงิน เรียนรู้ต้องไว ใช้เวลาปรับตัวช่วงแรกๆ เป็นเดือน เพื่อนที่คบในเมืองเป็นผู้หญิงเยอะเลยไม่ค่อยมีปัญหา แต่ก็คบคนหมดแต่จะดู ไม่คบใครสนิทมาก นอกจากคนที่บ้าน”

ภาพที่ 5-5 แสดงภาพถ่ายสวนสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ที่ชาวละว้านิยมไปพักผ่อน
ที่มา : ลลิตา ฉัตรมงคล

ภาพที่ 5-6 แสดงภาพถ่ายการไปเที่ยวหากันตามห้องพักเมื่อว่างจากการทำงานของชาวละว้า
ที่มา : ลลิตา ฉัตรมงคล

กรณีศึกษาที่ 4 ล้าย

ล้าย อายุ 37 ปี เรียนจบชั้นป.6 ตอนอายุ 16 ปี ปัจจุบันกำลังเรียนกศน.อยู่ที่บ้าน สมัยก่อนที่ไม่ได้เรียนต่อเพราะไม่มีเงิน พออายุได้ 17-18 ปีก็ลงไปหางานทำในเมืองเชียงใหม่กับ พี่ชาย(ล้วย)และเพื่อน(สมชาย)อีก 1 คน โดยตอนแรกเห็นป้ายรับสมัครคนที่ร้านไฟฟ้าแฉวงหางดง ไป สมัครแต่เจ้าของร้านจะยึดบัตรประชาชนก็เลยออกเลย เพราะตอนลงมาเจอตำรวจ ตำรวจบอกเอาไว้ ว่านายจ้างยึดบัตรประชาชนไม่ได้ อย่าเอาให้ พอเจอแบบนี้เลยไม่ทำ เลยไปหาเพื่อนชื่อบุญคงที่ ทำงานอยู่ร้านข้าวซอยสุธาสิณี3 ไปนอนที่นั่น หลังจากนั้นไปทำงานที่ร้านอาหารเรือนคำกับสมชาย ได้เงินเดือนละ 1,600 บาท และพักอยู่ที่ร้าน แต่ทำได้เดือนกว่าร้านก็ปิด พอดีได้เจอครูที่เคยสอนที่บ้านเฮาะ ครูเลยพาไปฝากงานให้ที่ร้านอาหารเจหน้าศาลากลาง ได้เงินเดือนๆ ละ 1,100 บาท ทำได้ เดือนเดียวก็ขอลกลับบ้าน แต่จริงๆ ออกไปทำที่ร้านราดหน้าพิจิตรตรงถนนช้างคลาน ทำได้เดือน กว่าๆ พอดีนำท่วมก็เลยขอลกลับบ้าน เพราะเค้าแก่ๆ ชอบว่า ทำอะไรสกปรกนึกเดียวก็ไม่ได้ อย่างเค้า แก่ให้ดูพื้นก็บอกว่าไม่สะอาด หว่าแกลิ่ง ก็บอกเค้าแก่ว่าพ่อแม่ไม่เคยสอน เค้าแก่เลยไล่ออก ไป บอกเจ้าของเงินที่ทำงานมา ตอนแรกเค้าจะไม่ให้ออกแต่ก็จ่ายเงินให้มาวันละ 80 บาท หลังจากนั้นก็ ไม่ได้กลับบ้าน แต่ไปสมัครงานเป็นเด็กปั๊มที่ปั๊มบางจากตรงสี่แยกทุ่งโฮเต็ล ได้เงินเดือนๆ ละ 3,000 บาท มีที่พักให้แถวสถานีรถไฟ ตอนนั้นทำได้ประมาณเดือนหนึ่งที่ปั๊มก็โดนปล้นตอนตี 5 ตอนนั้น นอนหลับอยู่หลังปั๊มกับเพื่อนล้วยอีก 2 คนไม่รู้เรื่องอะไร แต่เจ้าของปั๊มก็มายึดบัตรประชาชนบอก ว่าต้องทำงานให้ ให้ ขอบัตรคืนก็ไม่ให้ แล้วยังให้คนมาคอยคุมตลอด ก็เลยวางแผนหนีกัน โดยนัดให้ เพื่อนจากบ้านเฮาะที่ทำงานในเมืองให้เอารถแดงมารับ พอหนีได้ก็ไปพักอยู่กับบัวขาวที่ทำงาน ร้านอาหารแถวประตูท่าแพ 3 วัน ก็ได้ไปทำงานที่สุธาสิณี 2 ที่อยู่ตรงข้ามร้านราดหน้าพิจิตร ทำได้ 16 วันเงินออกก็เลยกลับบ้านไปแจ้งบัตรหายแล้วถ่ายบัตรใหม่ หลังจากนั้นลงไปหาพี่ชาย(ล้วย)ที่ สุธาสิณี 3 ไปสมัครงานร้านบะหมี่ฮ่องเต้ได้เงินเดือนละ 2,000 บาท ตอนอายุประมาณ 30 ก็กลับมา อยู่บ้านทำอะไร

ล้ายเล่าว่า “ตอนที่ทำงานอยู่ในเมืองจะคบแต่กับล้วยด้วยกัน กลัวไม่กล้าคบคนอื่น เพราะตั้งใจไปทำงาน กลัวคนอื่นที่ไม่รู้จักจะเอาไปทำร้าย กลัวไม่เห็นหน้าพ่อแม่ กลัวว่าจะไม่ได้ กลับบ้าน กลัวหลงทาง ...ตอนนี้หลานไปทำงานในเมืองกันก็ยังคงกลัว กลัวแบบหวังว่าจะไปเจอคนไม่ ดี ไปเสพยา กลับมาทำร้ายพ่อแม่ กลัวเจ็บ กลัวเป็นอะไร กลัวว่าจะแ้วไปเรื่อยไม่กลับมาบ้าน กลัว หลายอย่าง”

กรณีศึกษาที่ 5 บอล

บอล เป็นผู้หญิง อายุ 30 ปี หลังจากเรียนจบชั้นป.6 ก็ไปทำงานที่ร้านขายปุ๋ยในอำเภอแม่แจ่มอยู่ 2 ปี โดยเรียนกศน.ไปด้วยจนจบชั้นม.3 ก็ลงไปทำงานในเมืองเชียงใหม่ โดยไปทำงานที่ร้านอาหารเกาหลีกับพี่สาว ทำได้ 5 เดือนก็กลับบ้าน จากนั้นก็ไปทำงานบ้านแถวถนนช้างคลานอยู่ 1 ปี ก็กลับมาอยู่บ้านอีก 3 เดือน พอดีมีรุ่นพี่มาติดต่อให้ไปเรียนเย็บผ้าที่มารีนา โดยไม่เสียค่าเล่าเรียน เสียแค่ค่าอุปกรณ์ ประมาณ 400 บาท มีที่พักให้ฟรี เรียนอยู่ 2 ปี แล้วออกไปทำงานอีก 2 ปี ก่อนที่จะกลับมาอยู่บ้าน

บอลเล่าถึงตอนที่ไปอยู่ที่มารีนาว่า “ชีวิตแตกต่างจากอยู่ที่บ้านมาก กฎเกณฑ์ในมารีนามีเยอะ ไม่ให้ใช้ของฟุ่มเฟือย ไม่ให้ออกไปเที่ยว ตอนเช้าเปิด 6 โมง ตอนเย็นปิด 2 ทุ่มทุกวัน เวลาจะออกไปไหนก็ต้องขออนุญาต ตอนแรกก็อึดอัด แต่พอชินก็สนุก วันเสาร์เรียนคำสอน วันอาทิตย์หยุดก็ไปเข้าโบสถ์ที่โบสถ์พระฤทธิชัย วันศุกร์จะเน้นให้ใส่ชุดลัเว่ นอกจากนี่ตอนอยู่ที่มารีนาจะต้องใส่ชุดที่เย็บเองทั้งกระโปรง-เสื้อ กางเกงยีนส์ไม่ให้ใส่ เวลาบ๊วยมาแอ้วก็จะบอกว่าเป็นพี่ชาย ชิสเตอร์จะให้คุยได้ 1 ชั่วโมงแล้วไล่กลับ โทรศัพท์มือถือก็ใช้ไม่ได้ เวลาจะติดต่อกับทางบ้านก็จะเขียนจดหมาย” บอลว่าการที่ได้ไปเรียนที่มารีนานั้นดีกับตัวเองมาก เพราะทำให้เป็นคนรู้จักอดออม ไม่ฟุ่มเฟือย รักความสะอาด มีระเบียบ และชิสเตอร์ยังใจดีเวลาอนก็จะมากอยห่มผ้าให้

ภาพที่ 5-7 แสดงภาพถ่ายชาวละว้าจากบ้านเฮาะ โดยสารรถกระบะเพื่อนบ้านมาเยี่ยมญาติที่ทำงานอยู่ในเมืองเชียงใหม่ ที่มา : ลลิตา ฉัตรมงคล

ภาพที่ 5-8 แสดงภาพถ่ายชาวละว้าที่มาเยี่ยมลูกที่ทำงานอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่ ที่มา : ลลิตา ฉัตรมงคล

หลังจากเรียนจบที่มารีนา ชิสเตอร์ก็ติดต่องานให้ ไปทำงานที่ร้านอุบลวรรณ ตรงประตูเชียงใหม่ ได้เงินตามชิ้นงาน เช่นกระโปรงหน้าร้านขาย 120 บาท ก็จะได้ตัวละ 60 บาท รายได้

เดือนละประมาณ 4,000 – 5,000 บาท ทำได้ประมาณปีกว่าร้านก็ปิด เลยไปทำที่ร้านแถวประตูท่าแพ อยู่ประมาณครึ่งปีก็กลับมาอยู่บ้าน

ตอนที่อยู่ในเมืองเชียงใหม่บอลก็มีเพื่อนทั้งที่เป็นคนเมือง มูเซอ ละว้า ไม่ได้กลัวที่จะคบคนที่ไม่รู้จัก เพราะคิดว่าตัวเองอยู่ในเมืองมานานแล้ว แล้วก็ไม่ได้ปิดบังว่าตัวเองเป็นละว้า เวลาอยู่กับคนละว้าด้วยกันก็พูดภาษาละว้าไม่ได้ทำอะไร แต่บอลเล่าว่า “มีคนที่บ้านบางคนทีพอเข้าไปอยู่ในเมืองแล้วนิสัยเปลี่ยนไป ก้าวร้าว การแต่งตัวก็เปลี่ยนไปมาก แต่งตัวโป๊ บางคนเจอกันก็ไม่ทัก คอยตัวก็ไม่ยอมพูดด้วยด้วย มีอยู่คนหนึ่งกลับมาบ้านก็พูดภาษาไทยกับพ่อแม่ไม่ยอมพูดด้วย พ่อแม่ก็เสียใจจะทำยังไงก็ไม่ยอมพูดด้วย”

แต่บอลก็เป็นห่วงน้องที่เข้าไปเรียนอยู่ในเมืองเชียงใหม่ เพราะคิดว่าในเมืองนั้นอันตรายมากถ้าไม่ระวัง ห่วงเรื่องเที่ยว กับเรื่องการชื้อรถมอเตอร์ไซด์มากที่สุด

5.2 การมีปฏิสัมพันธ์และการปรับตัวให้เข้ากับคนในสังคมเมือง

จากกรณีศึกษาทั้ง 5 กรณีนั้นจะเห็นได้ว่าแต่ละคนจะมีการปรับตัวและสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้คนเหมือนและแตกต่างกันอยู่บ้าง ทั้งนี้เนื่องมาจากสภาพแวดล้อม ผู้คน ความคิด ช่วงเวลาที่อยู่ในเมือง ประสบการณ์ที่แต่ละคนได้พบเจอ แต่จะเห็นได้ว่าเมื่ออยู่ในเมือง 5 คนจะรู้สึกผ่อนคลายและแทบจะไม่ต้องปรับตัวเลยเมื่ออยู่กับชาวละว้าด้วยกันเอง

กรณีของชัยอรุณนั้นมีการสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนที่หลากหลาย มีการปรับตัวอยู่บ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นชาวละว้าจากที่บ้านเฮา ชาวกระเหรี่ยง ชาวจีนฮ่อ ชาวไทยใหญ่ หรือกับคนเมือง โดยชัยอรุณจะใช้ความเป็นตัวของตัวเองในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนต่างๆ เช่นถ้าเป็นละว้าจากบ้านเฮาด้วยกันถึงจะไม่เคยเจอกันมาก่อนก็จะทักทายอย่างสนิทสนม ถามถึงคนทางบ้านว่าสบายดีไหม แสดงความห่วงใย พูดคุยกันด้วยภาษาละว้า ไปเที่ยวหากันตามหอพัก การปรับตัวในเมืองกับชาวละว้าด้วยกันไม่ค่อยมีมาก ส่วนชาวกระเหรี่ยงที่ชัยอรุณรู้จักในเมืองนั้นส่วนใหญ่ก็เป็นเพื่อนที่มาจากแม่แจ่ม รู้จักกันมานานภาษาที่ใช้พูดคุยก็เป็นภาษากระเหรี่ยง บางคนก็เป็นญาติกัน การปรับตัวก็แทบไม่มี การติดต่อสื่อสารกันก็จะ เป็นแบบเพื่อน มีการไปมาหาสู่กันเวลาว่าง การปรับตัวและการสร้างปฏิสัมพันธ์ของชัยอรุณนั้นส่วนใหญ่จะมีรูปแบบเพื่อให้ตัวเองนั้นสามารถอยู่ได้ในสังคมนั้น โดยที่จะไม่แสดงตัวหรือป่าวประกาศให้ใครรู้ว่าตนเองเป็นใคร แต่ถ้ามีคนถามว่าเป็นเผ่าไหน ถ้าละว้าถามก็บอกว่าเป็นละว้า แต่ถ้ากระเหรี่ยงถามก็บอกว่าเป็นกระเหรี่ยง เพราะตัวเองอยู่ทั้งที่แม่แฮใต้(กระเหรี่ยง)กับบ้านเฮา(ละว้า) แต่ชัยอรุณบอกว่าคนในเมืองไม่มีใครมาสนใจว่าตัวเองนั้นจะเป็นเผ่าอะไร เพราะคิดแต่ว่าเป็นชาวเขา ซึ่งตัวเองก็ไม่ได้คิดว่าจะต้องทำตัวให้

เป็นคนเมือง แล้วก็ไม้อายที่จะพูดภาษากระเหรี่ยงหรือภาษาละว้าในที่สาธารณะ เพราะคิดว่าพูดภาษาไทยไปแล้วไม่อายกว่า

เอืมนั้นการสร้างปฏิสัมพันธ์และปรับตัวเมื่อเข้ามาอยู่ในเมืองนั้นกับชาวละว้าด้วยกันเองก็จะเป็นแบบเดียวกับชัอรุณหรือเป็นแบบเดียวกับเมื่ออยู่ในหมู่บ้าน เจอกันที่ไหนก็ทักทายถามถึงสารทุกข์สุขดิบ คนทางบ้านมาเยี่ยมก็โทรบอกคนอื่นๆ ให้มาหาเพื่อที่จะฝากอะไรกลับไปให้คนทางบ้านหรือเพื่อถามข่าวคราวถึงคนทางบ้าน ส่วนการสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนเมืองนั้นเอื้มจะผสมผสานระหว่างละว้ากับความเป็นเมือง คือไม่ปิดบังว่าตัวเองเป็นละว้า แต่ก็จะมีระยะห่างในการคบค้า ไม่ให้ความสนิทสนมมากเกินไป

เนตรเมื่อเข้ามาศึกษาในเมืองได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมาย ได้อยู่ในสังคมของการศึกษาซึ่งชาวละว้าบ้านเฮาจะน้อยคนที่จะได้อยู่ในสังคมแบบนี้ เนตรจึงมีการปรับตัวเพื่อให้เข้าไปอยู่ในสังคมเมืองได้อย่างที่ตนเองสบายใจ โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับชาวละว้าด้วยกันเองนั้นก็เหมือนกันกับชัอรุณและเอื้ม แต่เมื่อมีคนอื่นที่ไม่ใช่ชาวละว้าอยู่ด้วยเนตรจะใช้เลือกปฏิบัติตัวอย่างคนเมืองคือพูดภาษาเมืองกับละว้าด้วยกัน เพราะเห็นว่าเป็นมารยาทที่ดีมีคนอื่นที่ไม่ใช่ละว้าอยู่ด้วย

บอสนั้นเมื่อเข้ามาอยู่ในเมืองก็ปฏิบัติตัวแบบชาวละว้า แต่ก็เปิดกว้างสำหรับการเรียนรู้ในวัฒนธรรมที่แตกต่างแล้วนำมาปรับใช้กับชีวิตของตนเอง ไม่ปิดกั้นตัวเอง

ล้ายนั้นเข้าไปอยู่ในเมืองเป็นรุ่นแรกๆ และได้พบเจอกับคนเมืองที่ค่อนข้างจะเอาเปรียบ จึงเกิดความกลัวและไม่ไว้วางใจที่จะสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนแปลกหน้าในเมืองเชียงใหม่เหมือนเป็นการสร้างเกราะป้องกันตัวเองเอาไว้ และความกลัวที่มีก็ส่งผลต่อการห่วงใยลูกหลานที่อยู่ในเมืองมากขึ้น

ภาพที่ 5-9 แสดงภาพถ่ายการไปเที่ยวพักผ่อนของชาวละว้ากับเพื่อนร่วมงานในช่วงวันหยุด
ที่มา : ลลิตา ฉัตรมงคล

ภาพที่ 5-10 แสดงภาพถ่ายนักศึกษาชาวละว้ารับทำงานพิเศษที่หอพัก
ที่มา : ลลิตา ฉัตรมงคล

บทที่ 6

บทวิเคราะห์

ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตภายในหมู่บ้านและการลงมาใช้ชีวิตในสังคมเมืองของชาวละว้าบ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลที่ได้นำเสนอไปในบทที่ 4 และบทที่ 5 นั้น ได้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้คนกลุ่มต่างๆ มีการปฏิบัติตัวและการแสดงออกถึงความเป็นตัวตนกับกลุ่มคนต่างๆ ในสังคมนั้นๆ มีการเปิดเผยหรือปกปิดความเป็นชาติพันธุ์หรือไม่ และเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับแต่ละกลุ่มคนนั้น ชาวละว้าเลือกใช้อัตลักษณ์อะไรในการบ่งบอกถึงความเป็นตัวตน

ในบทนี้เป็นการวิเคราะห์ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวละว้าบ้านเฮาะที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ ที่ชาวละว้าได้สร้างและเลือกใช้ในแต่ละสถานการณ์กับแต่ละบุคคล โดยใช้แนวคิดการศึกษาแบบเทียบกับละคร (Dramaturgical Approach) มาวิเคราะห์ ซึ่งการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการมีอยู่และปรับเปลี่ยนรูปแบบของอัตลักษณ์ของชาวละว้าทั้งที่อยู่ในเมืองและในหมู่บ้าน ผู้ศึกษาเลือกใช้กรณีศึกษา 5 กรณีเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ การเก็บข้อมูลใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อวิเคราะห์ถึงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าเมื่อเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่

6.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ของชาวละว้าบ้านเฮาะ

การเก็บข้อมูลทั้งจากในหมู่บ้านและในตัวเมืองเชียงใหม่ทำให้ทราบถึงเหตุปัจจัยหลักของการเดินทางเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ของชาวละว้า คือ ด้านเศรษฐกิจของครอบครัว ด้านการศึกษาของเยาวชนชาวละว้า และด้านช่วงวัย

1) **ด้านเศรษฐกิจของครอบครัว** ชาวละว้าบ้านเฮาะทุกครัวเรือนมีอาชีพหลัก คือ การทำไร่หมุนเวียน ปลูกข้าวไร่และพืชผักเพื่อการบริโภคภายในครอบครัว ไม่ได้ทำเพื่อการค้าขาย ถือเป็นเศรษฐกิจแบบยังชีพ มีการพึ่งพาอาศัยกันภายในชุมชน ฐานะการเงินของแต่ละครอบครัวจึงถือว่าค่อนข้างยากจน มีรายรับไม่สอดคล้องกับรายจ่าย รายจ่ายประจำของแต่ละครอบครัวนั้นส่วนใหญ่จะหมดไปกับ ค่าเครื่องปรุงอาหาร ค่ายาฆ่าหญ้า ค่าน้ำมันรถมอเตอร์ไซด์ ค่าขนมสำหรับลูกไป

โรงเรียน ส่วนรายรับที่ได้ก็นั้นมาจากการรับจ้างภายในและภายนอกหมู่บ้านเมื่อว่างจากการทำไร่ ซึ่งไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายประจำวัน อย่างไรก็ตามในปัจจุบันมีชาวละว้าหลายครอบครัวที่แบ่งพื้นที่ ไร่ไว้สำหรับปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น กล้วยปลี และผักกาดขาวเพื่อส่งไปขายในเมืองตามอย่าง ชาวม้งในหมู่บ้านใกล้เคียง โดยส่วนใหญ่ใช้เงินลงทุนมาจากการกู้ยืมกองทุนหมู่บ้าน แต่ก็มีปัญหา ขาดทุน เนื่องจากไม่มีการทำบัญชีค่าใช้จ่าย ปลูกพืชชนิดเดียวกันหมด ไม่มีความรู้ในเรื่องการตลาด ไม่สามารถกำหนดราคาขายได้เอง และเมื่อขาดทุนก็มักจะไปกู้เงินมาเพิ่มเพื่อปลูกพืชชนิดเดิมใหม่ อีกครั้งโดยหวังว่าจะได้กำไรมาใช้หนี้ในครั้งก่อนด้วย จึงเป็นการเพิ่มหนี้ให้กับครอบครัวมากยิ่งขึ้น

การเข้ามาของกองทุนเงินกู้ ไม่ว่าจะเป็นกองทุนหมู่บ้าน กองทุนกลุ่มแม่บ้าน ฯลฯ ในช่วงแรกนั้นชาวบ้านดีใจที่มีกองทุนเข้ามา เพราะเหมือนได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ และสามารถนำเงินไปใช้จ่ายในสิ่งที่ต้องการได้ง่าย แต่เมื่อเวลาผ่านไปจนถึงกำหนดการใช้นี้หลายคน กลับรู้สึกเป็นทุกข์กับการที่กู้เงินไปใช้ เพราะไม่สามารถหาเงินใช้นี้ได้ ต้องให้ลูกหลานที่ทำงานอยู่ในเมืองส่งเงินกลับมาใช้นี้ให้ ซึ่งบางคนก็ต้องไปขอยืมคนอื่นมาใช้นี้ก็อีกที จากคำพูดและสีหน้าที่ เครื่องเรียดของลุงจู้ได้แสดงให้เห็นถึงความทุกข์ใจจากการมีหนี้ว่า “ตั้งแต่เกิดมาไม่เคยมีหนี้ จนเดี๋ยวนี้อายุห้าสิบปลายเพิ่งจะเคยมีหนี้ เมื่อก่อนเป็นทุกข์ เพราะไม่มีข้าวกิน ก็ไม่ทุกข์ใจเท่าที่มี หนี้” นอกจากลุงจู้แล้วยังมีชาวบ้านคนอื่นๆ อีกหลายคนที่เป็นทุกข์จากการเป็นหนี้กองทุนกลุ่ม แม่บ้าน ดัดสินใจขายที่บ้านให้กับเพื่อนบ้านเพื่อนำเงินไปใช้นี้ เนื่องจากลูกไม่สามารถหาเงินมาใช้นี้ให้

ปัจจุบันชาวละว้ารับรู้ความเจริญได้อย่างรวดเร็วทั้งจากคนที่เข้าไปทำงานในเมือง จาก ทางโทรทัศน์ หรือรถขายของเรที่เข้าไปยังหมู่บ้าน เมื่อบ้านไหนมีสิ่งใดใหม่ขึ้นมา บ้านหลังอื่นๆ ก็ มักจะต้องมีด้วย เช่น เครื่องพ่นยาฆ่าหญ้าที่ใช้ในไร่ข้าว เมื่อก่อนชาวละว้ามักจะถอนหญ้าด้วยมือ เวลาปลูกข้าว แต่เมื่อมีบ้านหนึ่งที่ลูกหลานซื้อเครื่องพ่นยาฆ่าหญ้ามาให้ใช้เพื่อความสะดวกสบาย ก็กลับ กลายเป็นว่าบ้านทุกหลังก็ต้องมีเครื่องพ่นยาฆ่าหญ้า หรืออย่างมีพ้อค้ำจากนอกหมู่บ้านนำไก่และ นานาพิกาซื้อมือมาขาย ผู้หญิงในหมู่บ้านแทบทุกคนก็จะซื้อตามกัน ทั้งๆ ที่ราคาค่อนข้างแพงและไม่ จำเป็น ความต้องการและการใช้จ่ายตามกัน โดยที่ไม่ได้มองถึงความจำเป็นและสภาพการเงินของ ตนเองนั้นส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจภายในครอบครัว

จากตัวอย่างการใช้จ่ายเงินของแต่ละครอบครัวภายในหมู่บ้าน ทำให้เห็นว่าความยากจน ความจำเป็นในการใช้จ่าย ความอยากได้อย่างมี และความเป็นหนี้ เหล่านี้เป็นเสมือนตัวผลักดันที่ทำให้ชาวละว้าในแต่ละบ้านต้องส่งลูกหลานเข้าไปทำงานในเมือง เพื่อหาเงินส่งกลับไปเป็นค่าใช้จ่าย ต่างๆ เพื่อให้ทางบ้านดีขึ้น ให้คนทางบ้านได้อยู่สบาย ดังนั้นจึงถือได้ว่าเศรษฐกิจของครอบครัวเป็น สิ่งสำคัญที่สุดในการตัดสินใจที่จะลงมาทำงานในเมืองของชาวละว้า

2) **ด้านการศึกษา** ที่บ้านเฮาภายในหมู่บ้านมีโรงเรียนเพียงแห่งเดียว คือ โรงเรียนบ้านเฮาวิทยา เป็นโรงเรียนประถมศึกษา เด็กๆ ในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเข้าเรียนโรงเรียนแห่งนี้จนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วจึงไปเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาในอำเภอแม่แจ่ม และเรียนต่อสายอาชีพหรือปริญญาตรีในตัวเมืองเชียงใหม่ การออกไปศึกษานอกหมู่บ้านนั้นมีความใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงโดยส่วนใหญ่แล้วผู้ที่รับการดูแลเรื่องค่าใช้จ่ายเหล่านี้จะเป็นสมาชิกในครอบครัวที่ลงไปทำงานอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่ แต่ก็มีเด็กหลายคนที่ไม่ทำงานพิเศษ เพื่อแบ่งเบาภาระของครอบครัว อย่างไรก็ตามมีเด็กๆ ชาวละว้าหลายคนที่ไม่เลือกเรียนจบแค่ชั้นม.3 หรือม.6 แล้วลงไปหางานทำในตัวเมืองเพื่อช่วยเหลือทางบ้าน เพราะชาวละว้าในแต่ละครอบครัวส่วนใหญ่มีลูกมาก คนที่เป็นพี่พอเรียนมาถึงระดับหนึ่งก็มักจะเลิกเรียน เพื่อออกมาหาเงินส่งให้น้องได้เรียนสูงกว่าตน

สำหรับชาวละว้าที่เลือกเข้าไปศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีในเมืองเชียงใหม่ ก็จะขอทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการเรียนและการอยู่อาศัยในเมือง แต่มีบางคนที่ได้เงินกู้ย.ศ.มาแล้วนำเงินนั้นซื้อรถมอเตอร์ไซด์ โทรศัพท์มือถือ แล้วก็ไปทำงานพิเศษทำตามร้านอาหาร เช่น พนักงานเสิร์ฟ พนักงานล้างจาน เป็นต้น ซึ่งเงินที่ได้จากการทำงานก็จะนำไปใช้เป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว ถ้าไม่พอก็จะขอเอากับพี่ของตัวเองที่ทำงานอยู่ในเมือง หรือขอยืมเพื่อนฝูง หรือขอให้ทางบ้านหาส่งมาให้

ชาวละว้าบ้านเฮาที่เข้ามาเรียนในระดับชั้นปริญญาตรีในตัวเมืองเชียงใหม่ นั้นมีค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่แล้วจะเลือกเรียนทางด้านสายอาชีพที่เมื่อเรียนจบแล้วทางโรงเรียนจะหาที่ทำงานให้เลย เช่น ผู้หญิงนิยมเรียนเย็บผ้ากันที่มารีน่า (มารีน่า เป็นโรงเรียนสอนเย็บผ้าของคาทอลิกต้องอยู่ประจำ ใช้เวลาเรียน 2 ปี) ดังนั้นการเดินทางเข้ามาศึกษาต่อในเมืองก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ชาวละว้าต้องหางานทำในเมือง

3) **ช่วงวัย** ช่วงอายุและวัยถือเป็นอีกปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ ชาวละว้าบ้านเฮาที่ทำงานอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่ นั้นมีอายุประมาณ 18-30 ปี ส่วนใหญ่แล้วเป็นวัยรุ่น โดยการลงมาทำงานในเมืองครั้งแรกมักจะมาจากการชักชวนของเพื่อนฝูงหรือญาติพี่น้องที่ทำงานอยู่ในเมืองก่อนแล้ว และมักจะลงมาทำในช่วงเวลาว่างจากการทำไร่ ผู้ชายมักจะลงมาทำงานตามร้านอาหาร หรือเป็นลูกจ้างตามร้านค้าต่างๆ ส่วนผู้หญิงก็มาทำงานเย็บผ้า เป็นลูกจ้างในร้านอาหาร หรือเป็นแม่บ้าน ซึ่งเหตุผลที่ทำให้อยากลงมาทำงานในเมืองนั้น คือ อยากหาเงินใช้เองและส่งกลับให้ทางบ้าน อีกทั้งอยากจะมาเห็นในเมืองด้วยว่าเป็นอย่างไร วัยรุ่นผู้ชายในช่วงแรกมักลงมาทำงานตามเพื่อน ซึ่งส่วนใหญ่จะทำงานอยู่ในเมืองเพียงแค่ 2-3 เดือนแล้วกลับขึ้นไปอยู่ที่บ้าน พอเบื่อก็ลงมาหางานทำใหม่อีกครั้ง ผิดกับวัยรุ่นผู้หญิงที่พอได้งานทำที่ใดแล้วมักจะทำงานที่นั่นไปตลอดจนคิดที่จะกลับไปอาศัยอยู่ที่บ้านบนดอยจึงลาออก

เมื่อพิจารณาจากปัจจัยทั้ง 3 ข้อ จะเห็นได้ว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวนั้น เป็นสาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้ชาวละว้าตัดสินใจเดินทางเข้ามาหางานทำในตัวเมืองเชียงใหม่ ส่วน ช่วงวัย และการศึกษาเป็นปัจจัยรองลงมาตามลำดับ ดังนั้นชาวละว้ามีความจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องใช้ชีวิตอยู่ในสังคมเมือง สังคมที่ซึ่งมีความแตกต่างจากสังคมบนดอยเป็นอย่างมาก ชาวละว้าเหล่านี้จึงต้องมีการปรับตัวและมีปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม มีการสร้าง ภาวลักษณ์เพื่อบอกถึงความเป็นตัวตนและบอกถึงความต้องการให้คนอื่นๆ ได้ปฏิบัติตัวตอบ กลับมาตามอย่างที่ต้องการให้เป็น ทำให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวละว้า

6.2 แนวคิดแบบเทียบกับละคร (Dramaturgical Approach)

รูปแบบการเลือกใช้อัตลักษณ์ใดในการบ่งบอกความเป็นตัวตนของชาวละว้าที่เข้ามา ทำงานอยู่ในเมืองนั้นขึ้นอยู่กับสถานที่ สถานการณ์ และตัวบุคคลที่ชาวละว้ามีปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่ง ความสนิทชิดเชื้อหรือความรู้สึกที่เป็นพวกเดียวกันจะทำให้เขามีความเชื่อใจ เปิดกว้างและพร้อมที่จะ เปิดใจให้คนที่เขามีปฏิสัมพันธ์ด้วยได้เห็นในทุกแง่มุมในความเป็นตัวตนของเขาเองทั้งหน้าจาก และหลังจาก

กรณีศึกษาที่ 1 ชัยอรุณ

ขณะที่ทำงานที่ร้านขายอุปกรณ์ไฟฟ้าของเฮียซ่งและเจ๋น ชัยอรุณจะทำงานทุกอย่างที่ เฮียและเจ๋นสั่ง ทำตัวเป็นลูกจ้างที่เรียบร้อยและเชื่อฟังแม้ว่าบางครั้งมีความรู้สึกที่ไม่อยากจะทำ เช่น มีครั้งหนึ่งที่เฮียให้ชัยอรุณช่วยเชื่อมเหล็กเพื่อจะทำชั้นวางท่อ ซึ่งเป็นงานที่ชัยอรุณไม่เคยทำมาก่อน จึงรู้สึกว่าจะอยากจะทำมาก แต่พอทำไปสักพักก็รู้สึกเสียดาย แต่ก็ไม่ได้กล้าบอกเฮียและไม่กล้าหยุดทำจึง ต้องทำงานเชื่อมต่อไปจนถึงเวลาเลิกงาน วันนั้นพอกลับไปห้องพักก็เล่าเรื่องดังกล่าวให้แฟนฟังถึง งานที่ต้องทำในวันนั้น แล้วบอกว่าเสียดายมาก แฟนก็บอกกับชัยอรุณว่า การเชื่อมเหล็กมันอันตรายที่ กับสายตามากมีสิทธิ์ตาบอดได้ และได้แนะนำให้ชัยอรุณไปบอกเฮียว่าไม่ทำแล้วเสียดายมาก ทำ ไม่ได้ แต่ชัยอรุณตอบกลับแฟนไปว่า “พูดอย่างนั้นได้ไง เป็นลูกน้องเขา ลูกพี่สั่งให้ทำอะไรก็ต้องทำ จะไปบอกว่าไม่ทำได้ไง เดี่ยวเขาก็ไล่ออกสิ” แฟนชัยอรุณจึงบอกต่อว่า “ทำไมต้องกลัวไล่ออก ให้ ออกก็ออกสิ จะให้เชื่อมเหล็กก็ไปหาช่างเชื่อมสิ จะให้ลูกน้องคนเดียวทำทุกอย่างเลยหรือไง ประหยัดมากไปหรือเปล่า ตาบอดจะมารับผิดชอบไหม” ชัยอรุณตอบกลับไปว่า “มันไม่ใช่ว่าจะ ทำงานเฉพาะขายของเท่านั้น เฮียกับเจ้ให้ช่วยอะไรก็ต้องทำเป็นลูกน้องเขาอะ แล้วก็น้ำใจด้วย ช่วยเหลือกัน คนดอยก็เป็นอย่างนี้แหละ คนเมืองไม่เข้าใจหรอก”

จากเหตุการณ์ดังกล่าวมีฉากอยู่ 2 ฉาก คือ ร้านขายอุปกรณ์ไฟฟ้าซึ่งเป็นที่ทำงานของ ชัยอรุณ และที่ห้องพักของชัยอรุณ ในที่ทำงานชัยอรุณมีสถานะเป็นลูกน้องที่เจ้าของร้าน คือ เฮีย และเจ้มองชัยอรุณว่าเป็นลูกน้องที่เป็นชาวเขา เรียบร้อย และเชื่อฟัง ให้ทำงานอะไรก็ทำทุกอย่าง ไม่มีข้อโต้แย้งหรือปฏิเสธ จึงทำให้เกิดการเอาใจเปรียบลูกจ้าง ใช้งานทุกอย่างโดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัย และสิทธิของลูกจ้าง ส่วนชัยอรุณก็ยอมรับสถานะของความเป็นชาวเขา และเลือกใช้ อัตลักษณ์แบบคนคอยตามที่นายจ้างสร้างให้ เป็นอัตลักษณ์ที่คนเมืองสร้างให้กับชาวละว้า มีการเอาใจเปรียบชาวละว้า กดทับให้ชาวละว้ากลายเป็นคนชายขอบและรู้สึกว่าเป็นบุคคล ระดับสองในสังคม มีความกลัวที่จะพูดหรือแสดงออกซึ่งความต้องการที่แท้จริง ดังนั้นหน้าฉาก หลังฉากหรือการแสดงออกต่อหน้าและลับหลังนายจ้างจึงมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง แต่ในทางกลับกันอัตลักษณ์แบบชาวคอยที่ชัยอรุณเลือกใช้กับแฟนที่เป็นคนเมือง เป็นอัตลักษณ์ที่ชัยอรุณ เลือกใช้เอง บอกว่าตนเองเป็นชาวคอย จากบทสนทนาแสดงให้เห็นว่าชัยอรุณนั้นคิดว่าความคิดของคนเมืองและคนคอยนั้นแตกต่างกัน คนคอยให้ความสำคัญกับการมีน้ำใจมากกว่าคนเมือง การแสดงออกของชัยอรุณกับแฟนนั้นเป็นไปแบบตรงไปตรงมาต่อหน้าเป็นอย่างไรลับหลังก็เป็นเช่นนั้น การแสดงออกและคำพูดที่พูดออกไปนั้นตรงกับใจ

หลังจากที่ชัยอรุณลาออกจากร้านเจ้ยูนและโทรไปหาเฮียดีที่เป็นลูกชายเจ้าของร้านขาย อุปกรณ์ไฟฟ้าที่บวกรก เฮียดีก็บอกให้ชัยอรุณไปทำงานที่ร้านของตนเองอีกวันได้เลย และยังช่วย ขับรถพาชัยอรุณไปหาหอพักที่อยู่ใกล้ๆ กับร้าน โดยออกค่าประกันและค่าเช่าห้องในเดือนแรกให้ และยังเอาจักรยานให้ชัยอรุณไว้ใช้เดินทางไปไหนมาไหนอีก 1 คัน เนื่องจากในตอนนั้นชัยอรุณยังไม่มียานมอเตอร์ไซด์ และบอกชัยอรุณว่าถ้าเดือดร้อนอะไรก็ให้บอก ไม่ต้องเกรงใจ และเมื่อไปทำงานที่ร้านหลังเลิกงานเฮียดีก็มักจะพาชัยอรุณกับเพื่อนร่วมงานอีกคนที่ชื่อเบิร์ด ไปเที่ยวดื่มเหล้า ด้วย หรือไปเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ ในวันหยุด ชัยอรุณรู้สึกขอบคุณในความมีน้ำใจของเฮียดี และ รู้สึกเกรงใจเฮียดีที่ช่วยเหลือทุกอย่าง ชัยอรุณบอกกับแฟนว่า “เฮียดีดีมากเลย ไม่ถือตัวว่าเป็นเจ้านาย คิดกับลูกน้องแบบเป็นเพื่อน เวลาพาไปเที่ยวด้วยกันก็ไม่ทำตัวออกหน้า ทำเหมือนเป็นเพื่อนกัน ไม่เคยดูถูกว่าเป็นชาวเขา ใช้งานก็รู้จักเกรงใจ ไม่เหมือนพ่อม้านที่ใช้งานหนัก”

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างชัยอรุณกับเฮียดี ถึงแม้จะเป็นนายจ้างกับลูกจ้างแต่การแสดงออก ถึงอัตลักษณ์แบบชาวคอยของชัยอรุณนั้นเป็นไปในรูปแบบที่นับถือและเกรงใจ แตกต่างจากที่ แสดงออกกับเฮียซ่งและเจ้ยูนที่นับถือแต่เกรงกลัว ทั้งนี้เนื่องมาจากการปฏิบัติตัวของเฮียดีกับ ชัยอรุณและลูกจ้างคนอื่นๆ ด้วย ที่ทำให้ลูกจ้างรู้สึกไม่กลัวที่จะพูดคุยหรือไปไหนมาไหนด้วยได้ เป็นการสร้างภาพลักษณ์ตามแบบแนวคิดแบบเทียบกับละคร การกำหนดภาพลักษณ์เป็นเงื่อนไข เบื้องต้นและเป็นตัวกำหนดทิศทางของการมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันของแต่ละคนในสังคม

ขณะที่ทำงานที่ร้านขายอุปกรณ์ไฟฟ้าที่บวกรอก ชัยอรุณมีเพื่อนร่วมงานเป็นชาวจีนชื่อ 1 คน ชื่อเบิร์ด มีอายุแก่กว่าชัยอรุณ 2 ปี แต่เรียกชัยอรุณว่าพี่ เบิร์ดนั้นจะเรียกชัยอรุณว่าพี่และเรียกแทนตัวเองว่าน้อง มีอยู่วันหนึ่งเสียใจชัยอรุณกับเบิร์ดทำงานหนักมาก ชัยอรุณจึงคุยกับเบิร์ดว่า “ใช้งานหนักขนาดนี้ กลับไปทำงานที่บ้านดีกว่า” เบิร์ดตอบชัยอรุณว่า “น้องไม่ชอบอยู่ที่บ้าน” ชัยอรุณจึงถามเบิร์ดถึงเหตุผลที่ไม่อยากอยู่ที่บ้าน เบิร์ดจึงตอบว่า “อยู่ที่บ้านน้องไม่ได้เที่ยว น้องชอบทะเลาะกับแม่ แม่ น้องชอบให้น้องตื่นเช้าไปทำงาน น้องไม่ชอบ” ชัยอรุณจึงพูดต่อไปว่า “แต่อยู่บ้านไปโรมันอิสระกว่า เบื่อก็พักได้ ทำงานนี้เสียให้ทำอะไรก็ต้องทำ ใช้ไม่ให้พักเลย” เบิร์ดตอบกลับชัยอรุณ ไปอีกว่า “ที่บ้านน้องปลูกชา น้องไม่ชอบทำ แม่ชอบบ่นน้อง น้องรำคาญ น้องชอบอยู่ในเมืองมากกว่าได้ไปเที่ยว”

จากการสนทนาของเบิร์ดกับชัยอรุณนั้นใช้อัตลักษณ์ของความเป็นคนคอยในการสื่อสารกัน มีความเข้าใจกันในเรื่องการทำงานหนักและความต้องการอิสระ แต่แตกต่างกันในเรื่องความคิด จากคำพูดของชัยอรุณสะท้อนให้เห็นความคิดว่าทำงานหนักในเมืองนั้นต้องทนอย่างเดียว แต่ถ้าอยู่บ่นคอยเมื่อเจองานหนักสามารถหยุดพักได้ มีความอิสระมากกว่าทำงานในเมือง ขณะที่เบิร์ดนั้นไม่ได้ใส่ใจในเรื่องงานหนัก แต่พอใจที่ได้มาทำงานในเมือง เนื่องจากไม่ชอบทำงานปลูกชาบ่นคอยและชอบไปเที่ยว อยู่บ้านนอกจากจะทะเลาะกับแม่แล้ว ยังเหมือนถูกบังคับ ไม่มีอิสระในการดำเนินชีวิต ดังนั้นอัตลักษณ์แบบชาวดอยที่ชัยอรุณและเบิร์ดเลือกใช้ต่อกันในสถานการณ์ข้างต้นนั้นเสมือนเป็นจุดเชื่อมความเป็นชาวดอยถึงกันนั้น คือ การต้องการความมีอิสระในการทำงานหรือการดำเนินชีวิต

ก่อนที่จะได้งานทำที่ร้านขายอาหารญี่ปุ่น ชัยอรุณเคยโทรไปสมัครงานที่ร้านอาหารแห่งหนึ่งแถวแม่โจ้ตามคำแนะนำของเพื่อนชาวปกากะญอจากบ้านแม่แฮได้ที่เคยทำงานอยู่ในร้านแห่งนั้น เจ้าของร้านอาหารตกลงรับชัยอรุณเข้าทำงานทันทีที่ต่างๆ ที่ยังไม่เคยพบเจอกันมาก่อน เนื่องจากเห็นว่าเป็นคนบ้านเดียวกันกับลูกจ้างคนเก่า และตกลงที่จะให้เงินเดือนๆ ละ 3,000 บาท มีที่พักให้อยู่ฟรี มีอาหารให้วันละ 3 มื้อ แต่ไม่มีวันหยุด ตอนแรกชัยอรุณก็คิดที่จะไปทำงานที่ร้านอาหารแห่งนั้น แต่แฟนซึ่งเป็นคนเมืองไม่ยอมให้ไปทำเนื่องจากเห็นว่าไม่มีวันหยุด และให้เงินเดือนน้อยมาก ดังนั้นชัยอรุณจึงนำเอาเรื่องนี้ไปคุยกับแวว (ลูกพี่ลูกน้องที่อายุมากกว่าประมาณ 10 ปี) ที่หอพักของแววตอนที่ไปเที่ยวหา ซึ่งเวลาพูดคุยกันก็ใช้ภาษาละไว้ใน การสื่อสาร มีบางครั้งที่ใช้ภาษาไทยเนื่องจากผู้ศึกษานั่งอยู่ในวงสนทนาและได้ซักถามถึงเรื่องราวที่พูดคุยกันด้วย แววแนะนำชัยอรุณว่า “น่าจะไปทำ มีข้าวให้กิน 3 มื้อ เงินเดือนได้มาก็เก็บเต็ม” แต่สุดท้ายชัยอรุณก็เลือกที่จะเชื่อแฟนไม่ไปทำงานที่ร้านอาหารแห่งนั้น และไปหางานที่อื่นแทน

จากเหตุการณ์ดังกล่าวเมื่อใช้แนวคิดเทียบกับละครมาวิเคราะห์ มีฉากสำคัญที่ห่อแวนตอนที่ยัยอรุณไปปรึกษาเรื่องงาน โดยปกติแล้วถึงไม่มีปัญหาอะไรยัยอรุณก็มักจะไปเที่ยวหาแวนที่หอเวลาว่างจากการทำงานอยู่แล้ว ยัยอรุณและแวนใช้ภาษาละไว้ในที่พูดคุยสื่อสารกัน ในขณะที่ผู้ศึกษานั่งอยู่ในวงสนทนาด้วย ลักษณะการพูดคุยเป็นไปอย่างสนิทสนม บางครั้งทั้งสองคนก็มีสีหน้าเคร่งเครียดและวิตกกังวลบ้าง ห่อแวนเป็นฉากหนึ่งที่สามารถใช้เป็นอุปกรณ์ที่นำเสนอภาพลักษณ์ของความเป็นชาวละไว้ให้กับยัยอรุณ นอกจากนี้ภาษาและท่าทีที่ใช้ในการสื่อสารนั้นก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของอุปกรณ์ที่จะช่วยในการบ่งชี้ถึงอัตลักษณ์ที่ยัยอรุณเลือกให้กับแวนเป็นอัตลักษณ์ของแบบชาวละไว้ โดยนิยามตนเองว่าเป็นชาวละไว้กับแวน แต่อัตลักษณ์ที่ยัยอรุณเลือกใช้ในการตัดสินใจว่าจะไม่ไปทำงานที่ร้านอาหารนั้น เป็นอัตลักษณ์ที่ได้อิทธิพลความคิดมาจากแฟนซึ่งเป็นอัตลักษณ์แบบคนเมือง แวนแนะนำยัยอรุณในแบบอัตลักษณ์ของชาวละไว้ โดยให้ความสำคัญกับข้าว มองว่ามีข้าวกินนั้นสำคัญที่สุด และการลงมาทำงานในเมืองก็เพื่อหาเงินส่งกลับไปให้ที่บ้าน ดังนั้นวันหยุดจะมีหรือไม่จึงไม่ใช่สิ่งสำคัญ

เมื่อยัยอรุณไปทำงานขายนมเปรี้ยวโฟมอสต์ เวลาไปขายนมยัยอรุณจะต้องใส่เสื้อฟอร์มของบริษัท เวลาเจอลูกค้าก็จะพูดจาสุภาพ ชักจูงให้ลูกค้าช่วยซื้อนม หรือชักจูงให้เป็นลูกค้าประจำ โดยทำตัวสุภาพ คุนน่าสงสาร เพื่อที่ลูกค้าจะได้ช่วยอุดหนุน แต่ถ้าเจอลูกค้าที่ชอบคุยมากๆ หรือลูกค้าที่ซื้อเป็นบางอาทิตย์ หรือลูกค้าที่ชอบติดเงินนานๆ ยัยอรุณจะไม่ค่อยพอใจแต่ไม่ได้แสดงท่าทีที่ไม่ดีกับลูกค้า แต่ก็จะไม่ไปขายนมให้กับลูกค้าคนนั้นอีก ทั้งนี้ผู้ศึกษาถามยัยอรุณว่าได้บอกกับลูกค้าใหม่ว่าเป็นชาวละไว้ ยัยอรุณตอบว่า “ไม่ได้บอกกับลูกค้าหรือว่าเป็นลัวะหรือคนคอย แต่ลูกค้าก็น่าจะรู้ว่าเราเป็นคนคอย” ผู้ศึกษาจึงถามต่อไปว่า “แล้วเวลาไปขายนมคิดว่าตัวเองเป็นใคร” ยัยอรุณตอบว่า “ก็เป็นคนคอย คนเมืองเค้าไม่รู้ลัวะกระเหรี่ยงหรือ บางครั้งลูกค้ายังพูดล้อเล่นที่พูดไม่ชัด” ผู้ศึกษาถามต่อไปว่า “แล้วโกธไหม” ยัยอรุณตอบว่า “ไม่โกธ แต่ทำให้บ่อยๆ ก็รำคาญ บางครั้งก็ไม่ไปส่งนมให้”

ยัยอรุณเลือกใช้อัตลักษณ์แบบคนคอยเวลาไปขายนมเนื่องจากคิดว่าตนเองเป็นคนคอย และลูกค้าส่วนใหญ่ก็รู้ว่ายัยอรุณเป็นคนคอย โดยที่ลูกค้าที่เป็นคนเมืองเหล่านั้นไม่ได้คิดแยกว่าใครจะเป็นชาวเขาเผ่าไหน เวลาที่ยัยอรุณมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าก็จะพยายามทำให้ลูกค้าประทับใจ และในบางครั้งก็ทำให้คุนน่าสงสาร เพื่อให้ลูกค้าช่วยอุดหนุน ไม่มีการแสดงออกในแง่ลบให้ลูกค้าได้เห็น ถึงแม้ว่าบางครั้งจะไม่พอใจปฏิริยาที่ลูกค้าแสดงกลับมา แต่จะตอบได้ด้วยวิธีการไม่ไปส่งนมให้ลูกค้าคนนั้นในครั้งต่อไป และไปบ่นให้เพื่อนฟัง

จากกรณีศึกษาของยัยอรุณ ตัวอย่างสถานการณ์ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นการวิเคราะห์ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ที่ยัยอรุณสร้างขึ้นหรือเป็นอัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นจากบุคคลที่ยัยอรุณมี

ปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่งในแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นส่วนใหญ่ช่วยอธิบายให้เห็นนิยามภาพลักษณ์ของตนเองหรือเลือกใช้อัตลักษณ์เป็นแบบคนคอย ซึ่งเวลาที่มีปฏิสัมพันธ์กับแต่ละคนก็จะแตกต่างกันไป อย่างเวลาที่มีปฏิสัมพันธ์กับนายจ้างหรือคนเมืองก็จะเป็นไปในรูปแบบที่แฝงด้วยความรู้สึกกลัว ความรู้สึกที่ด้อยกว่า ภาพพจน์ที่แสดงให้เห็นนั้นจะมีแต่ด้านดี แต่เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือคนต่างเผ่า อัตลักษณ์แบบคนคอยที่แสดงออกมานั้นกลับสื่อให้เห็นถึงความเท่าเทียม เป็นพวกเดียวกัน และความเข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้อัตลักษณ์แบบคนคอยที่ช่วยอธิบายสร้างขึ้นในเวลาที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนต่างๆ ในเมืองแล้วนั้น บางครั้งอัตลักษณ์แบบเดียวกันนี้คนในเมืองก็เป็นผู้สร้างให้กับช่วยอธิบายอีกด้วย ซึ่งอัตลักษณ์แบบคนคอยที่ถูกสร้างโดยคนเมืองแสดงให้เห็นในรูปแบบของการมีสถานะที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างที่มีปฏิสัมพันธ์ โดยช่วยอธิบายจะอยู่ในสถานะที่ด้อยกว่า ถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือถูกมองว่าเป็นคนชายขอบ อย่างไรก็ตามเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับชาวละว้าด้วยตนเองช่วยอธิบายจะเลือกใช้อัตลักษณ์แบบชาวละว้าในการมีปฏิสัมพันธ์ โดยมีภาษาละว้าเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างอัตลักษณ์แบบชาวละว้าที่นอกเหนือไปจากแบบแผนการไปเที่ยวหากัน ซึ่งอัตลักษณ์แบบชาวละว้านี้เป็นอัตลักษณ์ที่ช่วยอธิบายสร้างและถูกสร้างจากบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วยที่เป็นชาวละว้า

**ตารางที่ 6.1 แสดงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง
กรณีศึกษาที่ 1 ชัยอรุณ**

ผู้แสดง	จาก	ปฏิสัมพันธ์	หน้าฉาก	หลังจาก	อัตลักษณ์
ชัยอรุณ - นายจ้าง (เสียดและเจ้)	ร้านขายอุปกรณ์ไฟฟ้า	ลูกจ้าง - นายจ้าง	- เป็นลูกจ้าง - เรียบร้อย - เชื้อฟุ้ง - ขยันทำงาน - ซื่อสัตย์ - กลัวโดนดุ	- ต้องการพักผ่อนบ้างในเวลาทำงาน - บ่นเมื่อถูกใช้งานหนัก - ทำงานตามแต่อารมณ์ - กลัวโดนไล่ออก	อัตลักษณ์แบบคนคอยเป็นอัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นจากนายจ้างและยอมรับใช้อัตลักษณ์นี้ในที่ทำงานและเวลาที่อยู่กับนายจ้าง

ตารางที่ 6.1 (ต่อ) แสดงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง
กรณีศึกษาที่ 1 ชัยอรุณ

ผู้แสดง	จาก	ปฏิสัมพันธ์	หน้าฉาก	หลังฉาก	อัตลักษณ์
ชัยอรุณ - นายจ้าง (เฮียตี้)	ร้านขาย อุปกรณ์ไฟฟ้า	ลูกจ้าง - นายจ้างใน แบบลูกน้อง กับลูกพี่	- เป็นลูกน้อง - พุดคุย หยอกล้อ บ้าง แต่ก็ ให้เกียรติ และเชื่อฟัง - เวลา มี ปัญหาบาง เรื่อง ก็ ปรึกษา พุดคุย - ได้รับความ ช่วยเหลือ เวลาที่ เดือดร้อน - ไปช่วยงาน ทุกครั้งแม้ จะเป็นนอก เวลางาน - ไปเที่ยว กลางคืนดื่ม เหล้าด้วย บ้าง - เกรงใจ	- เป็นลูกน้อง - ให้ความ เคารพ - เต็มใจ ช่วยเหลือ งาน แต่ บางครั้งก็ อยากจะ ปฏิเสธบ้าง - ดีใจที่เฮียตี้ พาไปเที่ยว ด้วย - เกรงใจ	อัตลักษณ์ แบบคนคอย

ตารางที่ 6.1 (ต่อ) แสดงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง
กรณีศึกษาที่ 1 ชัยอรุณ

ผู้แสดง	ฉาก	ปฏิสัมพันธ์	หน้าฉาก	หลังฉาก	อัตลักษณ์
ชัยอรุณ - เพื่อนร่วมงาน	ร้านขาย อุปกรณ์ไฟฟ้า	เพื่อนร่วมงาน	- เพื่อน ร่วมงาน - พูดคุย หยอกล้อ กันได้ - ให้ความ ช่วยเหลือ เวลาที่ เดือดร้อน - ไปเที่ยว ด้วยกันเป็น ครั้งคราว	- เพื่อน ร่วมงาน - บางครั้งไม่ เข้าใจ และ ไม่พอใจ การกระทำ ของบางคน เช่น เพื่อนอู๋ งานต้อง ทำงานหนัก คนเดียว แต่ ก็ไม่ถือเป็น เรื่องใหญ่	อัตลักษณ์ แบบคนคอย
ชัยอรุณ - ลูกค้า	สถานที่ต่างๆ ในตัวเมือง เชียงใหม่	พ่อค้า-ลูกค้า	- พนักงาน ขายนม เปรี้ยว - พุดจาดี - สุภาพ - น่าสงสาร - ตอบทุก คำถามที่ ลูกค้าสงสัย	- ไม่พอใจ ลูกค้าที่ สอบถาม มาก - ไม่พอใจ ลูกค้าที่ ชอบติดเงิน นานๆ	อัตลักษณ์ แบบคนคอย

ตารางที่ 6.1 (ต่อ) แสดงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง
กรณีศึกษาที่ 1 ชัยอรุณ

ผู้แสดง	จาก	ปฏิสัมพันธ์	หน้าฉาก	หลังฉาก	อัตลักษณ์
ชัยอรุณ-เอ็มเนตร และญาติพี่น้องในเมือง	หอพักและสถานที่ต่างๆ ในเมืองเชียงใหม่	ลูกพี่ลูกน้อง (น้องชาย)	- เป็นเหมือนญาติพี่น้อง - ให้ความช่วยเหลือกัน - มีน้ำใจให้ห่วงใยกัน - ไปเที่ยวหากันเป็นประจำ - รับฟังคำสอนและคำเตือน	- เป็นรุ่นน้อง - ให้ความช่วยเหลือ - มีน้ำใจให้กัน - ไปเที่ยวหากันเป็นประจำ - ฟังคำสอนและคำแนะนำแต่จะทำอะไรก็ตามแต่ความต้องการของตนเอง	อัตลักษณ์แบบชาวละว้า
ชัยอรุณ-ชาวละว้าบ้านเฮา	หอพักและสถานที่ต่างๆ ในเมืองเชียงใหม่	คนบ้านเดียวกัน และเพื่อน	- เป็นชาวละว้า - มีน้ำใจห่วงใยกัน - ไปเที่ยวหากัน - เวลาเป็นเรื่องเดือดร้อนก็ช่วยเหลือ	- เป็นชาวละว้า - ห่วงใย มีน้ำใจให้แต่ไม่เชื่อใจหรือไว้ใจกับทุกคนเท่ากัน - นินทาถ้ามีใครทำไม่ดี	อัตลักษณ์แบบชาวละว้า

ตารางที่ 6.1 (ต่อ) แสดงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง
กรณีศึกษาที่ 1 ชัยอรุณ

ผู้แสดง	ฉาก	ปฏิสัมพันธ์	หน้าฉาก	หลังจาก	อัตลักษณ์
ชัยอรุณ - เพื่อนชาวกระเหรี่ยง	หอพักและสถานที่ต่างๆ ในเมืองเชียงใหม่	เพื่อนและคนบ้านเดียวกัน	- เป็นชาวกระเหรี่ยง - คบหากัน คิดว่าเป็นกระเหรี่ยงด้วยกัน - ไปเที่ยวหากัน - เวลาเมื่อมีเรื่องเดือดร้อนช่วยเหลือ - ให้ยืมเงิน - ให้อาศัยในเมือง	- เป็นชาวกระเหรี่ยง - มีน้ำใจให้ แต่ไม่ได้ให้ความเชื่อใจหรือไว้ใจกับทุกคนเท่ากัน - เก็บเงินอย่างระวัง เมื่อมีเพื่อนมาพักอาศัยอยู่ด้วย	อัตลักษณ์แบบชาวกระเหรี่ยง อัตลักษณ์แบบคนคอยเป็นอัตลักษณ์ที่สร้างขึ้นและเลือกใช้เอง
ชัยอรุณ - เพื่อนคนเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ	หอพักและสถานที่ต่างๆ ในเมืองเชียงใหม่	เพื่อนร่วมกลุ่ม	- เป็นชาวเขา - ไปเที่ยวหากัน - เพื่อนชวนไปทำอะไรก็ไปไม่สนใจว่าจะดีหรือไม่ดี - รักพวกพ้อง - ช่วยเหลือกันเวลามีปัญหา	- เป็นชาวเขา - รักพวกพ้อง - บางครั้งต้องทำตามอย่างตามเพื่อน ทั้งที่ใจไม่ต้องการ เนื่องจากต้องการอยู่ในกลุ่ม	อัตลักษณ์แบบคนคอย

กรณีศึกษาที่ 2 เอ็ม

งานแรกในเมืองเชียงใหม่ของเอ็ม คือเป็นช่างฝึกหัดที่อู่ซ่อมรถยนต์ในเมืองใหม่ มีนายจ้างเป็นคนไทยเชื้อสายจีน จากคำบอกเล่าของเอ็ม ภรรยาเจ้าของร้านเป็นคนที่มินิสัยจู้จี้ขี้บ่น ทำให้บางครั้งเอ็มและลูกจ้างคนอื่นๆ รู้สึกรำคาญเวลาทำงาน เนื่องจากบางครั้งเรื่องเล็กๆ ก็บ่นเหมือนเป็นเรื่องใหญ่ แต่เอ็มก็ตั้งใจทำงาน เชื่อฟังนายจ้าง ทำตามกฎระเบียบทุกอย่าง ที่ทำงานไม่มีใครรู้ว่าเป็นชาวละว้า และเอ็มก็ไม่ได้บอก ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์เอ็มถึงการปฏิบัติตัวในที่ทำงานว่าเป็นอย่างไร มีเพื่อนร่วมงานที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หรือไม่ เอ็มตอบว่า “มี ส่วนใหญ่เป็นกระเหรี่ยง...คุยกันก็แต่ที่ทำงาน ใช้ภาษาคำเมือง...ไม่ได้บอกใครว่าเป็นละว้า แต่ถ้าใครถามก็บอก ไม่ได้ปิดบังหรืออายอะไร”

อู่ซ่อมรถยนต์ในตัวเมืองเชียงใหม่เป็นฉาก ที่เอ็มและเพื่อนร่วมงานแสดงเป็นลูกจ้าง มีเจ้าของร้านและภรรยาแสดงเป็นนายจ้าง โดยมีปฏิสัมพันธ์กันในรูปแบบลูกจ้างและนายจ้าง ในหน้าฉากต่อนายจ้างนั้น เอ็มเป็นคนขยัน ตั้งใจทำงาน ทำตามกฎระเบียบทุกอย่าง ภาษาที่ใช้สื่อสารในที่ทำงานเป็นภาษาคำเมือง แต่ในหลังกานั้นเอ็มรู้สึกรำคาญภรยานายจ้างที่จู้จี้ขี้บ่น ส่วนความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานที่ส่วนใหญ่เป็นชาวกระเหรี่ยงนั้น ความสัมพันธ์จะเป็นไปในรูปแบบเพื่อนร่วมงานเท่านั้น เอ็มไม่ได้ให้ความสนิทสนมมากขนาดไปเที่ยวด้วยกันหรือไปเที่ยวหากัน เอ็มกล่าวกับผู้ศึกษาว่า ตนเองนั้นไม่ได้ปิดบังความเป็นชาติพันธุ์ของตน แต่ก็ไม่ได้บอกให้ใครรู้ว่าเป็นชาวละว้าถ้าไม่ถาม ซึ่งจากการบอกเล่าของเอ็มแสดงให้เห็นการวางตัวกับคนในที่ทำงานของเอ็มไม่ว่าจะเป็นกับนายจ้างหรือเพื่อนร่วมงานนั้นค่อนข้างเป็นทางการ ไม่เปิดเผยถึงตัวตนที่แท้จริงหรือให้ความสนิทสนมกับใครๆ มากนัก แสดงบทบาทไปตามสถานะที่ได้รับตามสังคม ดังนั้นอัตลักษณ์ที่เอ็มสร้างและเลือกใช้จึงแสดงออกมาในรูปแบบผสมผสานกันระหว่างอัตลักษณ์ของความเป็นละว้าและอัตลักษณ์แบบคนในเมือง เนื่องจากเอ็มยังคงคิดและบอกกับใครๆ ว่าตนเองเป็นชาวละว้า แต่การแสดงออกกับคนในสังคมนั้นมีแบบแผนของความเป็นเมืองเข้ามาในปฏิสัมพันธ์ มีความระมัดระวังตัว โดยไม่ให้ความสนิทสนมมากเกินไป

เมื่อเอ็มไปเที่ยวหาเนตรที่บ้านของเนตรในเมือง มีการสนทนาเกี่ยวกับเรื่องงาน โดยใช้ภาษาละว้าในการสื่อสาร เนตรบอกกับเอ็มว่า “เรียนจบตั้งปวส.แต่ทำไมไปขายนม น่าจะหางานที่ดีกว่านี้ทำ” เอ็มไม่ได้ตอบอะไรเนตร แต่ถัดไปอีกวัน ได้พบกับชัยอรุณที่ทำงานเลยเล่าให้กับชัยอรุณฟังและบอกกับชัยอรุณว่า “ทำมาพูดว่างานคนอื่น ขายนมยังได้เงินเยอะกว่าเป็นครูอีก”

จากเหตุการณ์ดังกล่าวมีฉากอยู่ 2 ฉากคือ ที่บ้านของเนตร และที่ทำงานของเอ็ม มีผู้แสดงที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 3 คน ทั้งหมดเป็นชาวละว้า มีความสัมพันธ์ในฐานะเพื่อนและลูกที่ลูกน้อง ใช้ภาษาละว้าในการสื่อสาร จากปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นแสดงให้เห็นว่าในเอ็มมีการ

แสดงหน้าฉากกับหลังจากที่แตกต่างกันต่อเนตร ในหน้าฉากเมื่อ โคนวิจารณ์เรื่องงานที่ทำเอ้มไม่ได้ตอบโต้อะไร แต่ก็สื่อถึงความไม่พอใจในคำพูดของเนตรโดยการไม่ตอบโต้อะไรกลับไป และไปแสดงความรู้สึกที่แท้จริงให้กับชัยอรุณ ได้รับรู้หลังจากที่ไม่ได้อยู่กับเนตรแล้ว ตามแนวคิดแบบเทียบกับละคร ถือเป็นกรกระทำที่ขัดกับภาพลักษณ์ (Communication out of character) ในประเภทการกระทำลับหลัง (Treatment of the absent) ซึ่งการมาพูดลับหลังเนตรของเอ้มนั้น เป็นการกระทำเพื่อชดเชยให้กับการสูญเสียความเคารพในงานของตนเองโดยที่ไม่ได้ตอบโต้เนตรกลับไปทั้งๆ ที่ไม่พอใจ อັตลักษณ์ที่เอ้ม, เนตร และชัยอรุณเลือกใช้ในการมีปฏิสัมพันธ์กันเป็นอັตลักษณ์แบบชาวละว้า คือ คิดว่าตนเองเป็นชาวละว้าและบอกอีกฝ่ายว่าเป็นชาวละว้า โดยมีภาษาละว้าเป็นเครื่องมือหนึ่งในการแสดงอັตลักษณ์ แต่เอ้มและเนตรต่างก็ได้รับอิทธิพลความคิดจากสังคมเมือง ที่ให้ความสำคัญกับวัตถุ เงิน และหน้าตาในสังคมมาก่อนคุณค่าทางจิตใจ การพูดวิจารณ์งานของเอ้มจากเนตรจึงไม่ได้นึกถึงความรู้สึกของเอ้ม และให้ความสำคัญไปที่หน้าตาทางสังคม ส่วนเอ้มไม่ตอบโต้ต่อหน้าแต่ไปพูดระบายลับหลังกับชัยอรุณ โดยข้อโต้แย้งที่มีในใจนั้นมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับรายได้หรือตัวเงินมากกว่าการให้ความสำคัญของการมีงานที่สุจริตทำ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอັตลักษณ์ที่ทั้งสองคนเลือกใช้ตอบโต้กันนั้นเป็นอັตลักษณ์แบบคนในเมืองที่ให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าจิตใจ

เอ้มนักจะเป็นคนที่ชาวละว้าบ้านเฮาที่อาศัยอยู่ในเมืองนึกถึงเป็นคนแรกๆ เวลาที่เดือดร้อนเรื่องเงิน เวลาที่ใครเดือดร้อนแล้วมาขอยืมเงินเอ้ม เอ้มนักจะให้ยืม โดยมีมาขอยืมกันตั้งแต่หลักร้อยจนถึงหลักพัน ก่อนที่จะให้ยืมเงินเอ้มจะถามถึงวันที่เพื่อนคนนั้นๆ จะคืนเสียเงินก่อน ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะคืนให้ตอนสิ้นเดือน แล้วเอ้มจะไปจดเอาไว้ว่าในวันที่เท่าไรใครมาขอยืมเงินยืมไปเป็นจำนวนเงินเท่าไร และจะคืนให้ในวันไหน พอใครเอาเงินมาคืนแล้วก็จะขีดชื่อทิ้ง แต่ถ้าพอถึงกำหนดคืนเงินแล้วคนนั้นยังไม่มาคืนเงินให้ เอ้มบอกว่าคราวหน้าถ้ามาขอยืมอีกก็จะบอกว่าไม่มีส่งเงินให้ที่บ้านไปหมดแล้ว แต่เอ้มนักมีวิธีการทวงเงินคืน โดยการไปขอยืมเงินคนที่ยืมไป เช่น เมื่อตอนปีใหม่เอ้มได้ไปเที่ยวกรุงเทพฯกับที่ทำงาน มีเพื่อนชาวละว้าคนหนึ่งคิดเงินเอ้มอยู่ 2,000 บาท เอ้มนักไปถามว่า “มีเงินให้ยืมสักพันไหม จะไปกรุงเทพฯไม่มีเงินเลย” เพื่อนคนนั้นจำได้ว่าเคยยืมเงินเอ้มมา 2,000 บาทก็เลยคืนเงินให้ทั้งหมด

การแสดงของเอ้มเพื่อจะให้ได้เงินที่เพื่อนยืมไปคืนนั้นใช้อุปกรณ์ส่วนบุคคล คือ หน้าตาและท่าที โดยใช้รูปแบบการแสดงแบบเวอร์ (Dramatic realization) คือ เอ้มนั้นจะต้องไปเที่ยวกรุงเทพฯอยู่แล้ว แต่แสดงความเดือดร้อนเรื่องเงินให้กับเพื่อนที่เป็นทั้งผู้ชมและผู้แสดงได้เห็นและได้รับรู้ เพื่อที่จะได้ตระหนักถึงความเดือดร้อนและความต้องการใช้เงินของเอ้ม ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นทำให้เพื่อนจำได้ว่ายืมเงินไปและนำเงินมาคืน โดยที่ทั้ง 2 ฝ่ายไม่ผิใจกัน นอกจากนี้การ

ให้คนอื่นยืมเงินและไปตามทวงคืนเอาในภายหลังเวลาจำเป็นที่ต้องการใช้เงิน เป็นเหมือนวิธีการออมเงินวิธีหนึ่งของชาวละว้า ผู้วิจัยเคยได้ยินในวงสนทนาของชาวละว้าที่เพื่อนคนหนึ่งยังไม่มีเงินคืนเพื่อนอีกคนหนึ่งเมื่อถึงกำหนดเวลาที่จะต้องใช้หนี้ คนที่ให้ยืมเงินบอกกับเพื่อนคนนั้นว่า “ไม่เป็นไร ยังไม่จำเป็นต้องใช้อะไร เงินนั้นอยู่ที่เพื่อนก็เหมือนอยู่ในกระเป๋าตั้งสำเรา”

จากการสัมภาษณ์และพูดคุยกับเอ็มด้วยลักษณะการพูดและการแสดงท่าทางต่างๆ ทำให้ในบางครั้งผู้ศึกษา รู้สึกว่ากำลังพูดคุยกับชาวละว้าที่เป็นคนเมือง คือ มีการผสมกันระหว่างการคิดแบบละว้าและการคิดแบบคนเมือง ซึ่งอัตลักษณ์ที่เอ็มเลือกใช้กับคนเมืองหรือคนที่ไม่ใช่ชาวละว้า นั้น ในเวลาที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันเอ็มจะมีการระมัดระวังตัว ทั้งการพูดจาและการกระทำ การระวังตัวของเอ็ม คือ การไม่ให้ผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วยได้รู้ถึงเรื่องส่วนตัวมากนัก ถึงแม้จะแสดงที่ทำว่าให้ความสนิทสนมเป็นอย่างมาก ในทางกลับกันกับชาวละว้าด้วยตัวเองเอ็มจะเลือกใช้อัตลักษณ์แบบชาวละว้าในการบ่งบอกตัวตน เปิดเผยและให้ความไว้วางใจเป็นอย่างมาก การพูดคุยสนทนาจะใช้ภาษาละว้าโดยตลอด มีการไปมาหาสู่แจ้งข่าวคราวให้ได้รับรู้กันอย่างทั่วถึงกันโดยตลอด

ตารางที่ 6.2 แสดงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง กรณีศึกษาที่ 2 เอ็ม

ผู้แสดง	ฉาก	ปฏิสัมพันธ์	หน้าฉาก	หลังฉาก	อัตลักษณ์
เอ็ม-นายจ้างอู่รถยนต์	อู่ซ่อมรถยนต์ในเมืองเชียงใหม่	ลูกจ้าง - นายจ้าง	- ช่างฝึกหัด - ขยันอดทน ตั้งใจทำงาน - เชื่อฟัง - ทำตามกฎเกณฑ์ทุกอย่าง	- รักราคา นายจ้างที่จับบนลู่วิ่ง	ทวิอัตลักษณ์

ตารางที่ 6.2 (ต่อ) แสดงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง
กรณีศึกษาที่ 2 เอ็ม

ผู้แสดง	จาก	ปฏิสัมพันธ์	หน้าจาก	หลังจาก	อัตลักษณ์
เอ็ม-เนตร	หอพักและ สถานที่ต่างๆ ใน เมือง เชียงใหม่	เพื่อนสนิท	- เพื่อนสนิท เหมือนญาติ - ไว้ใจ - ช่วยเหลือ - ไปเที่ยวหา - ป ร ิ ก ษ า ปัญหาซึ่ง กันและกัน - มีน้ำใจให้ กัน	- บางครั้งไม่ พอใจเนตร ที่พูดถูก งานที่ทำ เอาไปพูด ระบาย ความไม่ พอใจกับ เพื่อนชาว ละว้าคนอื่น	อ ต ล ก ษ ณ์ แบ บ ช า ว ละว้า อ ต ล ก ษ ณ์ แบ บ คนใน เมือง เป็นอ ต ล ก ษ ณ์ที่สร้าง และเลือกใช้ เอง
เอ็ม-ชัยอรุณ	หอพักและ สถานที่ต่างๆ ใน เมือง เชียงใหม่	เพื่อนจาก บ้านเดียวกัน	- เพื่อนรุ่นพี่ จากบ้าน เดียวกัน - ห่วงใย - ไปเที่ยวหา - พูดคุยภาษา ละว้า - ส่งข่าวจาก ทางบ้านให้ รู้ - ใ ห้ ค ว า ม ช่วยเหลือ - ตักเตือน เมื่อเห็นว่า ชัยอรุณเริ่ม เกร	- คิดว่าชัย อรุณชอบ ไปทำเรื่อง ไม่ดีและยัง ไม่ค่อยมี ค ว า ม รับผิดชอบ เวลาทำงาน - ห่วงใย	อ ต ล ก ษ ณ์ แบ บ ช า ว ละว้า

ตารางที่ 6.2 (ต่อ) แสดงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง
กรณีศึกษาที่ 2 เอ็ม

ผู้แสดง	จาก	ปฏิสัมพันธ์	หน้าฉาก	หลังฉาก	อัตลักษณ์
เอ็ม-ชาวละว้า บ้านเฮาะ	หอพักและ สถานที่ต่างๆ ในเมือง เชียงใหม่	เพื่อน คน บ้านเดียวกัน	- ชาวละว้า บ้าน เดียวกัน - ไปเที่ยวหา - พุดคุยถาม หาข่าว คราวจาก ทางบ้าน - มีน้ำใจ ช่วยเหลือ ซึ่งกันและ กัน - บางครั้งเล่น ไพ่ ดื่มเหล้า เวลาเจอกัน - ให้เพื่อนๆ ยืมเงิน บ่อยครั้ง - ขายหอย และเล่น แชร์	- ชาวละว้า ไม่ค่อย ชอบดื่ม เหล้า ดื่ม พอเป็นพิธี - ช่วยเหลือ - เป็นคน ประนีประ นอม ไม่ ชอบมีเรื่อง ชกต่อยกับ ใคร - บางครั้งไม่ พอใจเมื่อมี คนมาเอา เสื้อผ้าของ ตนเองไป ใส่	อัตลักษณ์ แบบชาว ละว้า

ตารางที่ 6.2 (ต่อ) แสดงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง
กรณีศึกษาที่ 2 เอ็ม

ผู้แสดง	ฉาก	ปฏิสัมพันธ์	หน้าฉาก	หลังจาก	อัตลักษณ์
เอ็ม-เพื่อน ร่วมงานที่ เป็นคนเมือง และกลุ่มชาติ พันธุ์อื่นๆ	ที่ทำงานและ สถานที่ต่างๆ ในเมือง เชียงใหม่	เพื่อน	- เป็นเพื่อน - พูดคุยเรื่อง ทั่วไป ไม่ ค่อยพูดคุย ถึงเรื่อง ส่วนตัวมาก นัก - ขยันทำงาน ไม่ปิดบังว่า เป็นชาว ละว้า	- ไม่ค่อยคบ คนต่างถิ่น เป็นเพื่อน สนิทเพราะ ไม่รู้จักนิสัย ใจคอที่ แท้จริง เหมือนคน ที่บ้าน	อัตลักษณ์ แบบคนใน เมือง

กรณีศึกษาที่ 3 เนตร

เนตรเล่าถึงช่วงแรกที่เข้ามาอยู่ในเมืองว่า “ตอนเข้ามาอยู่ในเมืองใหม่ๆ สถานที่ไม่คุ้น
ต้องปรับตัว เคยอยู่สังคมเล็กมาเจอสังคมใหญ่ สังคมต่างกันเยอะ ความมีน้ำใจเทียบที่บ้านไม่ได้
อย่างสังคมบ้านเราน้ำใจนี้ดีกว่า แต่ก็ต้องพยายามปรับตัวให้ได้ ใช้เงินก็ต้องประหยัด เพราะจะทำ
อะไรก็ต้องใช้เงิน เรียนรู้ต้องไว ใช้เวลาปรับตัวช่วงแรกๆ เป็นเดือน เพื่อนที่คบในเมืองเป็นผู้หญิง
เยอะเลยไม่ค่อยมีปัญหา แต่ก็คบคนหมดแต่จะดู ไม่คบใครสนิทมาก นอกจากคนที่บ้าน”

เมื่อครั้งที่ทำงานสอนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนในตัวเมือง โรงเรียนมีการปรับปรุงสนาม
ฟุตบอลนำหญ้ามาปลูก โดยให้ครูและนักเรียนช่วยกันนำหญ้าไปปูในสนาม เนตรได้เล่าให้ผู้ศึกษา
ฟังว่าตัวเขาได้แนะนำให้ทุกคนย้ายลงไปบนหญ้าที่ปูด้วย เพื่อที่หญ้าจะได้ขึ้นและไม่ตาย เนตรเล่าว่ามี
คนถามกลับมาว่า “รู้ได้อย่างไร” เนตรตอบไปว่า “เรื่องแบบนี้คนบ้านนอกรู้กันทั้งนั้น” และพูดกับผู้
ศึกษาว่า “จริง ๆ แล้วคนในเมืองนี่ฉลาดสู้ลัวะไม่ได้นะ แคंपลุกดันไม้ยังปลูกไม่เป็นเลย ไอ้ที่สอน
ปลูกหญ้าแล้วให้ไปเหยียบๆ ย่ำๆ นี่เป็นภูมิปัญญาลัวะแท้ๆ เลยนะ” ผู้ศึกษาจึงถามเนตรว่า “เนตร
บอกคนที่โรงเรียนหรือเปล่าว่าเป็นลัวะ” เนตรไม่ได้ตอบและมองไปที่พื้น ผู้ศึกษาจึงถามซ้ำอีกครั้ง
เนตรก็ไม่ตอบ แต่สัักพักก็หันมาพูดกับผู้ศึกษาว่า “ตอนเรียนที่วิทยาลัยพลจะมีเพื่อนเป็นเมียคน

หนึ่ง” ผู้ศึกษาถามว่า “ผู้หญิงหรือผู้ชาย” เนตรตอบว่า “ผู้ชาย มีอะไรชอบคุยกัน คุยกันสนุก คุยถูกคอก” ผู้ศึกษาจึงถามเนตรว่า “แล้วเขารู้ไหมว่าเนตรเป็นลั๊วะ เนตรบอกเขาหรือเปล่า” เนตรตอบว่า “รู้ ก็บอกกับเขาซะว่าเราเป็นลั๊วะ เวลาคุยกันรู้สึกว่าจะเข้าใจกันง่ายดี”

เหตุการณ์ปลูกหญ้า มีสนามฟุตบอลของโรงเรียนเป็นฉาก มีเนตร ครู และนักเรียนเป็นผู้แสดง บทบาทของเนตรในช่วงเวลานั้นเป็นครูและเพื่อนครู หน้าฉากช่วยปลูกหญ้าและแนะนำเทคนิคที่จะช่วยให้หญ้าที่ปลูกขึ้นและไม่แห้งตายกับนักเรียนและครู แต่ไม่กล้าบอกใครว่าเป็นชาวละว้าและตนเองรู้วิธีการดังกล่าวมาจากประสบการณ์ตรง โดยพูดว่าเป็นเรื่องที่คนบ้านนอกรู้จัก หลังจากนั้น เนตรมีความภูมิใจในภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ละว้า และคิดว่าชาวละว้าที่มีความสามารถในการเพาะปลูกดีกว่าคนในเมือง อัตลักษณ์ที่เนตรเลือกใช้ในที่ทำงานนี้เป็นอัตลักษณ์แบบคนเมือง ไม่ว่าจะเป็นการวางตัว การพูดจาที่มีแบบแผนแบบคนเมือง ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์เป็นอย่างมาก อาจที่จะบอกคนในโรงเรียนว่าเป็นชาวละว้า แต่ในขณะที่พูดคุยกับผู้ศึกษากลับแสดงความภาคภูมิใจในความเป็นชาวละว้า ซึ่งถือเป็นการแสดงที่ขัดกันมาก

อัตลักษณ์ที่เนตรเลือกใช้เมื่อเข้ามาอยู่ในเมืองนั้นเป็นอัตลักษณ์ที่ผสมผสานระหว่างอัตลักษณ์แบบชาวละว้าและอัตลักษณ์แบบคนในเมือง การแสดงออกหน้าฉากและหลังจากอาจเหมือนหรือแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสถานการณ์และบุคคลที่ติดต่อสื่อสารด้วย การไว้ใจกับคนที่ไม่ใช่ชาวละว้าเป็นไปอย่างระมัดระวัง ให้ความสำคัญในเรื่องภาพลักษณ์และจิตใจควบคู่กันไป

ตารางที่ 6.3 แสดงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง
กรณีศึกษาที่ 3 เนตร

ผู้แสดง	ฉาก	ปฏิสัมพันธ์	หน้าฉาก	หลังฉาก	อัตลักษณ์
เนตร-เอ็ม และชัยอรุณ	หอพักและ สถานที่ต่างๆ ในเมือง เชียงใหม่	เพื่อนสนิท- ลูกพี่ลูกน้อง	- เพื่อนและพี่ จากบ้าน เดียวกัน - ไว้ใจ เชื่อใจ - ตักเตือน - ใช้ภาษาละว้า และภาษาคำ เมืองในการ สื่อสาร - ให้ความสำคัญ กับสภาพ แวดล้อมในแต่ ละสถานการณ์ - ไปเที่ยวหากัน - มีน้ำใจ ช่วยเหลือกัน	- มีความรักใคร่ พวกพ้อง - บางครั้งพูดจา ถูกเพื่อนโดย ไม่ตั้งใจ - ให้ความสำคัญ กับ หน้าตาทาง สังคม	อัตลักษณ์ แบบชาว ละว้า อัตลักษณ์ แบบคน เมือง
เนตร-ครู และนักเรียน ในโรงเรียน ที่สอนอยู่	โรงเรียนใน จังหวัด เชียงใหม่	เพื่อน ร่วมงาน และครูกับ ศิษย์	- ครูสอนวิชาสุข ศึกษา และวิชา พลศึกษา - ตั้งใจทำงาน - อยากให้คนได้ เห็นถึง ความสามารถ - ทำตัวอย่างคนใน เมือง - ปิดบังว่าเป็นชาว ละว้า	- เป็นชาวละว้า - มีความภูมิใจ ในชาติพันธุ์ ของตน - ต้องการสอน ในโรงเรียนที่ มีวัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้ในการ สอนอย่างครบ ครัน	อัตลักษณ์ แบบคน เมือง

ตารางที่ 6.3 (ต่อ) แสดงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง
กรณีศึกษาที่ 3 เนตร

ผู้แสดง	จาก	ปฏิสัมพันธ์	หน้าฉาก	หลังฉาก	อัตลักษณ์
เนตร-เพื่อน นักศึกษาชาว เมี่ยน	วิทยาลัยพล ศึกษา เชียงใหม่	เพื่อน นักเรียน	- เป็นนักศึกษา ชาวละว้า - พูดคุยกันได้ สนิทใจ - สบายใจเวลาที่ ได้พูดคุยด้วย	- เป็นเพื่อน นักศึกษาที่มา จากบ่นคอย เหมือนกัน - เข้าใจอะไรกัน ได้ง่าย	อัตลักษณ์ แบบคน คอย

กรณีศึกษาที่ 4 ล้าย

เมื่อตอนที่ล้ายไปทำงานที่ร้านขายราดหน้า เจ้าของร้านใช้ให้ล้ายดูพื้นที่ แต่ล้ายดูพื้นที่ได้ไม่สะดวก เนื่องจากไม่เคยทำมาก่อน และไม่รู้จักวิธีการดูพื้นที่ถูกต้อง คือ เมื่อดูพื้นที่แล้วก็เดินเหยียบพื้นที่ดูแล้วไปเรื่อย จึงโดนเจ้าของร้านดุ ล้ายจึงอธิบายกับเจ้าของร้านว่า “เกิดมาพ่อแม่ไม่เคยสอนให้ทำ ทำไม่เป็น” แต่เจ้าของร้านกลับโกรธล้ายที่พูดจาเช่นนั้น เพราะคิดว่าล้ายพูดแกล้ง และไม่จริงตามที่พูดว่า “เกิดมาไม่เคยทำ” ซึ่งจากความไม่เข้าใจกันนี้เองทำให้เจ้าของร้านไล่ล้ายออกจากงาน

จากเหตุการณ์ดังกล่าว ล้ายเลือกใช้อัตลักษณ์แบบชาวละว้ากับเจ้าของร้านซึ่งถือเป็นผู้แสดงที่มีบทบาทเป็นทั้งนายจ้างและคนในเมือง คิดกับล้ายในฐานะลูกจ้างที่เป็นชาวเขา นายจ้างไม่รู้และไม่เข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวเขา ส่วนล้ายก็ไม่เข้าใจวิถีแบบคนในเมือง และทั้งสองก็ไม่มี การพูดคุยปรับตัวเข้าหากัน การอยู่ร่วมกันในสังคมจึงเป็นเรื่องยาก

ล้ายเลือกใช้อัตลักษณ์แบบชาวละว้าเพียงอย่างเดียวเมื่อลงมาทำงานในเมือง หน้าฉากเป็นอย่างไรหลังฉากก็แทบจะไม่แตกต่างกัน การเลือกใช้อัตลักษณ์ละว้าเพียงอย่างเดียวกับทุกคนทุกที่ ทุกเวลานั้น เป็นเหตุให้การอาศัยอยู่ในเมืองของล้ายค่อนข้างยากลำบาก เนื่องจากไม่มีการ ยึดหยุ่น ทุกคนในสังคมต้องเป็นผู้ที่มากำหนดความเข้าใจและปรับตัวให้เข้ากับล้าย ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ทำให้การเข้ามาทำงานในตัวเมืองของล้ายแต่ละครั้งมีระยะเวลาไม่นานและเป็นช่วงเวลาสั้นๆ เพราะเมื่อเกิดปัญหา หรือมีความรู้สึกว่าอึดอัดใจล้ายก็จะกลับไปที่บ้านก่อนพอสบายใจแล้วจึงลงมาทำงานทำอีกครั้ง

ตารางที่ 6.4 แสดงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง
กรณีศึกษาที่ 4 ล้าย

ผู้แสดง	ฉาก	ปฏิสัมพันธ์	หน้าฉาก	หลังจาก	อัตลักษณ์
ล้าย - นายจ้าง	เมือง เชียงใหม่	ลูกจ้างกับ นายจ้าง	- เป็นชาวละว้า ลงมาทำงาน ในเมือง - สุภาพ - ไม่รู้จักงาน ต้องการให้ สอนงาน - กลัวถูกยึด บัตร ประชาชน	- เป็นชาวละว้า - ไม่พอใจที่ นายจ้างไม่ สอนงานให้ แล้วมาต่อว่า เมื่อทำงาน ผิดพลาด - ไม่ชอบความ กดดัน	อัตลักษณ์ แบบชาว ละว้า
ล้าย-เพื่อน ร่วมงาน	ที่ทำงานใน เมือง เชียงใหม่	เพื่อนร่วมงาน	- เป็นชาวละว้า - เป็นเพื่อน ร่วมงาน - พุดคุยกันบ้าง แต่น้อย	- กลัวที่จะคบ คนต่างถิ่น - กลัวโดน หลอก	อัตลักษณ์ แบบชาว ละว้า
ล้าย-ชาว ละว้า	เมือง เชียงใหม่	ญาติและคน บ้านเดียวกัน	- เป็นชาวละว้า - มีความอ่อนใจ เมื่อได้เจอ - มีอะไรก็จะ ได้ช่วยเหลือ กัน	- เป็นชาวละว้า - มีความอ่อนใจ เมื่อได้เจอ - มีอะไรก็จะ ได้ช่วยเหลือ กัน - ไม่กลัวโดน หลอก	อัตลักษณ์ แบบชาว ละว้า

กรณีศึกษาที่ 4 บอล

เมื่อลงมาเรียนเย็บผ้าในเมืองกับมารีน่า บอลเลือกใช้อัตลักษณ์แบบชาวละว้าในการมีปฏิสัมพันธ์กับซิสเตอร์และเพื่อนๆ ที่เรียนอยู่ด้วยกัน เนื่องจากนักเรียนทั้งหมดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาเหมือนกันหมด ซิสเตอร์มีความรู้และความเข้าใจถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ จึงมีวิธีการปฏิบัติตัวกับบอลและนักเรียนคนอื่นๆ ได้อย่างดี ซึ่งส่งผลทำให้บอลและเพื่อนๆ ปฏิบัติตัวตอบกลับซิสเตอร์ในแบบที่ซิสเตอร์ต้องการ และรู้สึกมีความสุขที่ได้เข้าไปเรียนและพักอาศัยอยู่ที่มารีน่า

บอลเล่าถึงประสบการณ์ที่มารีน่าให้ผู้ศึกษาฟังว่า “ตอนแรกไปอยู่ที่มารีน่าก็คิดถึงบ้าน คิดถึงพ่อ-แม่ คิดถึงคนที่บ้าน แต่สักพักก็หายคิดถึงเพราะอยู่ที่นั่นดีมาก ๆ เลย ซิสเตอร์ไม่ได้สอนให้แค่เย็บผ้า แต่สอนให้มีระเบียบด้วย สอนให้รู้จักทำความสะอาด กลับมาอยู่บ้านก็ยังได้ใช้ ซิสเตอร์ก็ดีมาก ๆ เลย เหมือนเป็นแม่คนที่ 2 เลย สอนให้รู้จักประหยัด ให้ทำสมุดบัญชี ขนาดตอนที่นอนหลับแล้วยังมาห่มผ้าให้ด้วย”

**ตารางที่ 6.5 แสดงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง
กรณีศึกษาที่ 5 บอล**

ผู้แสดง	ฉาก	ปฏิสัมพันธ์	หน้าฉาก	หลังฉาก	อัตลักษณ์
บอล-ซิสเตอร์	โรงเรียนสอนเย็บผ้ามารีน่าในเชียงใหม่	ลูกศิษย์ – ครู	- เป็น ชาว ละว้า - ดั้ ง ก ร ร เ ร ย น เย็บผ้า เพื่อ ไป ทำงานหาเงิน - สุ ภ า พ เรียบร้อย - ดั้ ง จ เ ร ย น - เชื้อ พื ง คำสั่งสอน	- ดั้ ง จ เ ร ย น - เชื้อ พื ง คำสั่งสอน - คิ ด กั บ ซิ ส เต อ ร์ เหมือนเป็นแม่คนที่ 2	อ ต ล ก ษ ณ์ แบบ ชาว ละว้า

ตารางที่ 6.5 (ต่อ) แสดงการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง
กรณีศึกษาที่ 5 บอล

ผู้แสดง	จาก	ปฏิสัมพันธ์	หน้าจาก	หลังจาก	อัตลักษณ์
บอล-เพื่อน คนเมืองและ กลุ่มชาติพันธุ์	โรงเรียนสอน เย็บผ้ามารีน่า ในเชียงใหม่ และที่ทำงาน	เพื่อน	- เป็นเพื่อน ชาวละว้า - มีน้ำใจ - ดี ค ต่ อ พูดคุยกัน	- จริงใจ - ไม่กลัวที่จะ คบกับคน ต่าง ถิ่น เพราะอยู่ใน เมื อ ง ม า นานแล้ว	อ ต ล ัก ษ ณ์ แบบคนคอย
บอล-ชาว ละว้า	หอพัก มารีน่า และสถานที่ ต่างๆ ในเมือง เชียงใหม่	เพื่อน ญาติ ค น บ้ า น เดียวกัน	- เป็น ชาว ละ ว้ า เหมือนกัน - มีน้ำใจให้ กัน - ค อ ย ช่วยเหลือ ซึ่งกันและ กัน	- มีความเป็น ห่วงเป็นใย	อ ต ล ัก ษ ณ์ แบบชาว ละว้า

6.3 อัตลักษณ์ที่ชาวละว้าสร้างและเลือกใช้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับคนต่างๆ ในสังคมเมือง เชียงใหม่

จากกรณีศึกษาทั้ง 5 กรณีศึกษานั้น 3 กรณีศึกษาแรก คือ ชัยอรุณ เอ็ม และเนตร เป็นกรณีศึกษาที่ยังคงทำงานอยู่ในเมืองเชียงใหม่ ส่วนอีก 2 กรณีศึกษา คือ ล้าย และบอล ปัจจุบันมีครอบครัวและกลับไปใช้ชีวิตอยู่ที่หมู่บ้านแล้ว การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาเริ่มเก็บข้อมูลจากในหมู่บ้านก่อน โดยเลือกครอบครัวของชัยอรุณเป็นแกนหลักในการเก็บข้อมูล เพื่อให้ทราบถึงวิถีการดำเนินชีวิตและอัตลักษณ์ของชาวละว้าภายในหมู่บ้าน หลังจากนั้นเริ่มตามเก็บข้อมูลการเข้ามาทำงานและใช้ชีวิตในเมืองเชียงใหม่ของชัยอรุณว่ามีวิถีการดำเนินชีวิตภายในเมืองเป็นอย่างไร พบใครบ้าง

มีการปฏิบัติตัวกับผู้คนแต่ละคนอย่างไร มีการสร้างภาพลักษณ์และใช้อัตลักษณ์ใดในการบ่งบอกความเป็นตัวตนในแต่ละสถานการณ์

การเก็บข้อมูลจากทั้งภายในหมู่บ้านและภายในเมืองทำให้ผู้ศึกษาได้ทราบถึงสิ่งที่ชาวละว้าให้ความสำคัญมากกับการดำเนินชีวิต และสิ่งนี้เป็นเสมือนตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้แน่นแฟ้น ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ไหนก็ยังมีสังคมที่เหมือนอยู่ที่บ้าน สิ่งนั้นก็คือการไปเที่ยวหากันตามบ้าน ชาวละว้ามักไปเที่ยวหาเยี่ยมเยือนกันตามบ้านเมื่อว่างจากการทำงาน เพื่อพบปะพูดคุยถามถึงสารทุกข์สุขดิบ ปรีกษาหารือ ปรับทุกข์กัน และจากการที่ชาวละว้านำแบบแผนการไปมาหาสู่กันนี้มาใช้เมื่อเข้ามาอยู่ในเมือง นอกจากเป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ให้คงอยู่แล้วนั้น ยังช่วยให้เห็นถึงการสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวละว้าในสังคมเมืองอีกด้วย

เมื่อวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้ ทำให้สามารถจำแนกอัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ได้หลายรูปแบบ โดยแต่ละอัตลักษณ์ที่ชาวละว้าสื่อออกมานั้นจะขึ้นอยู่กับตัวแปรต่างๆ ที่อยู่โดยรอบ ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ เวลา ผู้คน ฯลฯ ซึ่งอัตลักษณ์ที่จำแนกได้มีดังนี้

1) อัตลักษณ์แบบชาวละว้า หมายถึง อัตลักษณ์ที่มาจากกระบวนการคิดและการปฏิบัติตัวแบบชาวละว้าบ้านเฮา โดยการพูดคุยกันด้วยภาษาละว้า ให้ความสำคัญกับการไปเที่ยวหากันตามบ้าน ปรีกษาปัญหาให้กัน ให้ความช่วยเหลือกัน มีน้ำใจให้แก่กัน ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่ใกล้ชิด มีการติดต่อสื่อสารกันอยู่ตลอดเวลา มีความเป็นกลุ่มชนสูง เป็นอัตลักษณ์ที่ชาวละว้าให้นิยามกับตนเองว่าเป็นชาวละว้าเวลาที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในสังคม ไม่ว่าจะ เป็นชาวละว้าด้วยกันเอง คนในเมือง หรือคนจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ชาวละว้ามักใช้อัตลักษณ์ดังกล่าวนี้เมื่ออยู่กับชาวละว้าด้วยกันเอง และใช้อัตลักษณ์แบบนี้เวลาที่พบเจอกันในทุกสถานที่โดยไม่คำนึงว่าจะมีบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ชาวละว้ารวมอยู่ด้วยหรือไม่

ชัยอรุณ เอ็ม เนตร ล้าย บอล เมื่อเข้ามาอยู่ในเมืองการคบหาผู้คนส่วนใหญ่ก็ยังเป็นคนที่มาจากบ้านเดียวกัน มีเพื่อนจากต่างหมู่บ้านและเพื่อนที่พบในเมืองก็ไม่ได้ให้ความสำคัญถึงขนาดที่จะไปเที่ยวหากันบ่อย ๆ ชัยอรุณ เอ็ม และเนตร มีความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นลูกพี่ลูกน้องกัน ความสนิทกันมีมาก และพักอยู่อาศัยในละแวกเดียวกัน การไปเที่ยวหากันจึงง่าย สะดวก และบ่อยครั้ง(แทบจะทุกวัน) การไปมาหาสู่กันนี้ไม่ได้มีแค่เพียง 3 คนนี้ แต่มีคนอื่นๆ ที่มาจากบ้านเฮาด้วย แทบจะทุกครั้งที่มีการไปหาเพื่อนคนหนึ่งทีหอกก็จะได้เจอเพื่อนคนอื่นๆ ด้วยอีกหลายคน บางคนเพิ่งจะลงมาจากหมู่บ้าน ก็ได้ถามข่าวคราวของคนจากทางบ้าน บางคนกำลังจะกลับขึ้นบ้านก็ได้ฝากความคิดถึง เงิน หรือสิ่งของกลับไปให้ทางบ้านด้วย

“คนเราอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องไปหากันมั่ง ไม่งั้นเวลาเมื่อไรใครจะช่วยเหลือ”

ชัยอรุณ

เป็นคำตอบที่ผู้ศึกษาได้จากชัยอรุณ เมื่อถามเขาไปว่าทำไมต้องไปเที่ยวหากันบ่อยขนาดนี้ ซึ่งจากคำพูดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า สังคมของชาวละว้าเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับการพบปะพูดคุย มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รักพวกพ้อง มีน้ำใจ ใส่ใจซึ่งกันและกัน มีความเป็นกลุ่มชนสูง มีความเป็นปัจเจกในแต่ละคนนั้นน้อย

การใช้อัตลักษณ์ในแบบชาวละว้าในสังคมเมืองนั้น ไม่ใช่เพียงการนำรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบในหมู่บ้านมาใช้ เพื่อบอกว่าเป็นละว้าด้วยกันเองเท่านั้น แต่การแสดงออกด้วยภาพลักษณ์ของความเป็นละว้ายังส่งผลถึงสภาพจิตใจของแต่ละคนด้วยว่าไม่ได้อยู่โดดเดี่ยวในเมือง มีความอุ่นใจได้เมื่อพบกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ

2) อัตลักษณ์แบบคนคอย หมายถึง อัตลักษณ์ที่มาจากกระบวนการคิดและการปฏิบัติตัวแบบชาวเขา หรือชนกลุ่มน้อย ใช้ภาษาแตกต่างจากคนในเมือง พูดภาษาไทยไม่ค่อยชัด ไม่จำเป็นเจาะจงว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาเผ่าใด อัตลักษณ์แบบคนคอยนี้เป็นการที่ชาวละว้าให้นิยามกับตนเองว่าชาวเขา เป็นอัตลักษณ์ที่ชาวละว้าอาจจะสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการบ่งบอกตนเองกับบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย หรือเป็นอัตลักษณ์ที่อาจจะถูกสร้างจากคนในเมืองให้กับชาวละว้าเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กัน คนในเมืองส่วนใหญ่จะคิดเหมารวมชาวละว้ากับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในเมือง เชียงใหม่ว่าเป็นชาวเขาทั้งหมด ไม่ได้มีการแบ่งแยกว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไหน โดยมองว่าเป็นคนที่มาจากบนคอย พูดภาษาไทยไม่ชัดและไม่ค่อยเข้าใจภาษาไทยมากนัก การศึกษาไม่สูง ไม่รู้จักงานที่จะให้ทำต้องสอนงานทุกอย่าง แต่ค่าแรงถูก ขยัน และสามารถไว้ใจได้ ซึ่งชาวละว้าเองก็ยอมรับในอัตลักษณ์แบบชาวคอยที่นายจ้างมอบให้ ไม่มีการโต้แย้งหรือเรียกร้องให้มองตนเองว่าเป็นชาวละว้าไม่ใช่ชาวเขา ส่วนใหญ่ชาวละว้าจะได้รับอัตลักษณ์นี้และเลือกใช้อัตลักษณ์นี้กับนายจ้าง โดยอัตลักษณ์แบบคนคอยที่นายจ้างสร้างให้กับชาวละว้า นั้นเป็นเหมือนอัตลักษณ์ที่ถูกกดทับให้เป็นเหมือนคนชายขอบ ถูกเอารัดเอาเปรียบในหลายกรณี หรือทำให้ดูน่าสงสาร อย่างไรก็ตามในทางตรงกันข้ามอัตลักษณ์แบบชาวคอยที่ชาวละว้าสร้างขึ้นเองและเลือกที่จะใช้กับชาวเขาด้วยกันนั้นแตกต่างกับการแสดงออกกับนายจ้างอย่างสิ้นเชิง เพราะเมื่ออยู่กับชาวเขาด้วยกันเหมือนเป็นคนที่มีพื้นฐานมาแบบเดียวกัน มีความชอบ หรือมีความเข้าใจในแต่ละสิ่งแต่ละอย่างที่เหมาะสมหรือคล้ายกัน มีความรู้สึกที่เท่าเทียมกัน ไม่มีความกดดัน อัตลักษณ์ที่ใช้แสดงต่อกันจึงออกมาในแบบเพื่อนที่มีความเข้าอกเข้าใจกัน กล้าเปิดเผยถึงความพอใจและไม่พอใจในสิ่งต่างๆ เปิดเผยความรู้สึกนึกคิด และตัวตนมากกว่าการที่อยู่กับนายจ้าง

ชาวละว้าส่วนใหญ่จะเลือกใช้ภาพลักษณ์ของความเป็นชาวคอยกับนายจ้าง ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้น โดยนายจ้าง ทั้งนี้เนื่องมาจากส่วนใหญ่ของนายจ้างในเมืองเชียงใหม่มีลูกจ้างที่มาจากหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งที่ตัวนายจ้างรู้จักและไม่รู้จัก ซึ่งตัวนายจ้างเองก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องที่ว่าลูกจ้างจะเป็นคนมาจากเผ่าพันธุ์ไหนมากไปกว่าการที่ลูกจ้างคนนั้นมีบัตรประชาชนหรือไม่

ผู้ศึกษาเคยตามไปดูชัยอรุณเวลาไปสมัครงาน ที่ร้านขายอาหารเจหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เจ้าของร้านออกมาถามชัยอรุณคำแรกว่า “เป็นเด็กคอยใช้หรือเปล่า” ชัยอรุณตอบว่า “ใช่ครับ” เจ้าของร้านถามต่อไปว่า “มีบัตรประชาชนไหม” ชัยอรุณตอบว่า “มีครับ” เจ้าของร้านจึงบอกให้พรุ่งนี้มาทำงานได้เลย ให้ถ่ายเอกสารบัตรประชาชนมาด้วย และอธิบายถึงลักษณะงานและเวลาเข้าออกงานให้ชัยอรุณฟัง

นายจ้างในเมืองเชียงใหม่ส่วนใหญ่ให้ภาพลักษณ์กับลูกจ้างที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ว่าเป็นชาวเขาชาวคอยทั้งหมด โดยมองว่าเป็นคนที่มาจากบนคอย พูดภาษาไทยไม่ชัดและไม่ค่อยเข้าใจภาษาไทยมากนัก การศึกษาไม่สูง ไม่รู้จักงานที่จะให้ทำต้องสอนงานทุกอย่าง แต่ค่าแรงถูก ขยัน และสามารถไวใจได้ ซึ่งชาวละว้าก็เองก็ยอมรับในอัตลักษณ์แบบชาวคอยที่นายจ้างมอบให้ ไม่มีการโต้แย้งหรือเรียกร้องให้มองตนเองว่าเป็นชาวละว้าไม่ใช่ชาวเขา แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นเมื่อทำงานไปนายจ้างส่วนใหญ่จะชอบชาวละว้า เพราะทำงานดี ขยัน เชื้อฟัง สุภาพ และมักให้ชวนคนที่บ้านมาทำงานด้วย อย่างไรก็ตามเวลาไปทำงานชาวละว้าก็จะกลัวและทำงานทุกอย่างที่นายจ้างให้ทำ แต่ก็ต้องการความเป็นอิสระและมีความเป็นตัวของตัวเองสูง ไม่ชอบเจ้านายที่จู้จี้ขี้บ่นและกดดันลูกน้อง เพราะถ้าชาวละว้ารู้สึกถูกกดดันและไม่มีความสุขที่จะไปทำงานจนทนต่อไปไม่ไหวก็จะลากลับบ้านแล้วไม่กลับไปทำงานที่นั่นอีกเลย

นอกจากนี้ชาวละว้ายังใช้อัตลักษณ์แบบคนคอยกับกลุ่มเพื่อนชาวเขาต่างเผ่าที่อยู่ในเมืองด้วยกัน ซึ่งการแสดงออกถึงอัตลักษณ์แบบคนคอยกับกลุ่มเพื่อนชาวเขาในเมืองนั้นแตกต่างกับการแสดงออกกับนายจ้างอย่างสิ้นเชิง เพราะเมื่ออยู่กับชาวเขาด้วยกันเหมือนเป็นคนที่มีรากฐานมาแบบเดียวกัน จะมีความชอบ หรือความเข้าใจในแต่ละสิ่งแต่ละอย่างที่เหมาะสมหรือคล้ายกัน มีความรู้สึกที่เท่าเทียมกัน ไม่มีความกดดัน อัตลักษณ์ที่ใช้แสดงต่อกันจึงออกมาในแบบเพื่อนที่มีความเข้าอกเข้าใจกัน กล้าเปิดเผยถึงความพอใจและไม่พอใจในสิ่งต่างๆ เปิดเผยความรู้สึกนึกคิด และตัวตนมากกว่าการที่อยู่กับนายจ้าง

ตัวอย่างจากเนตรที่เล่าให้ผู้ศึกษาฟังว่ามีเพื่อนที่เรียนในวิทยาลัยพลศึกษาคนหนึ่งเป็นชาวเมี่ยน เวลาที่ได้พูดคุยกันนั้นจะรู้สึกสบายๆ คุยกันได้ทุกเรื่อง เนื่องจากเนตรก็บอกให้เขารู้ว่าเป็นชาวละว้า บางครั้งก็ได้คุยกันถึงเรื่องที่บ้านของแต่ละคน จากเหตุการณ์ที่เนตรเล่าทำให้ทราบได้

ว่าเนตรและชาวเมียนได้นำอัตลักษณ์ของความเป็นคนคอยมาใช้ในการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เพื่อให้ความสัมพันธ์เป็นไปอย่างราบรื่น

ส่วนชัชอรุณนั้น เมื่อตอนที่ทำงานร้านไฟฟ้ามีเพื่อนร่วมงานเป็นคนเมือง 2 คน คนไทยใหญ่ 1 คน และคนจีนฮ่อ 1 คน ชัชอรุณจะมีความสนิทสนมกับเพื่อนร่วมงานชาวจีนฮ่อที่ชื่อ เบิร์ดมากกว่าคนอื่น เนื่องจากมีอายุที่อยู่ในวัยเดียวกัน งานที่ต้องทำนั้นเหมือนกัน ดังนั้นเวลาทำงานสองคนนี่จึงมักชอบคุยกันเวลาว่างก็จะไปอยู่ที่หลังร้านด้วยกัน มีอยู่วันหนึ่งเจ้าของร้านใช้ให้สองคนนี้ขัดสนิมเศษเหล็ก ทั้งสองคนก็ตั้งใจฟังวิธีทำและทำงานเป็นอย่างดี แต่พอเสียเจ้าของร้านไปก็เริ่มบ่นกัน จะเห็นได้ว่าถึงจะอยู่ในสถานที่เดียวกัน สถานการณ์แบบเดียวกัน อัตลักษณ์ที่แสดงออกกับคนสองคนนั้นแตกต่างกันถึงแม้จะใช้อัตลักษณ์ของความเป็นคนคอยกับคนทั้งสองคน เพราะอัตลักษณ์ที่ชัชอรุณใช้กับเจ้าของร้านนั้นเป็นไปแบบนายจ้างกับลูกจ้าง มีความกลัวแฝงอยู่ การเปิดเผยความรู้สึกนึกคิดที่แท้จริงจึงถูกเก็บไว้ ส่วนกับเบิร์ดที่เป็นเพื่อนสนิทในที่ทำงานนั้น ชัชอรุณกล้าที่จะเปิดเผยความรู้สึกที่ไม่ดีด้วย

3) อัตลักษณ์แบบคนในเมือง คือ การที่ชาวละว้าให้นิยามกับตนเองว่าเป็นคนในเมืองเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับแต่ละบุคคล เป็นอัตลักษณ์ที่มีความเป็นปัจเจกสูง ให้คุณค่าทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์และมูลค่า มีน้ำใจให้กันน้อย มีชาวละว้าหลายคนที่ไม่เมื่อเข้ามาอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่ ได้ปรับตัวรับเอาวัฒนธรรมเมืองไปใช้ในชีวิตประจำวันทั้งระบบวิถีคิดและการกระทำ โดยไม่ได้ตระหนักถึงวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน จนบางครั้งมองว่าวิถีการดำเนินชีวิตแบบชาวละว้าที่นั่นล้าหลัง ไม่มีการพัฒนา เลยอยากที่จะทำให้ตนเองเป็นแบบคนเมือง จึงมุ่งไปสู่การแสดงออกด้วยภาพลักษณ์ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตัว การพูดจา หรือการใช้ชีวิตอย่างคนเมือง ซึ่งส่วนใหญ่ชาวละว้าที่ใช้อัตลักษณ์แบบคนเมืองกับชาวละว้าด้วยกันเองนั้นมักจะเป็นคนที่มีการศึกษาสูงกว่าคนในหมู่บ้าน หรือคนที่เมื่อเข้าไปทำงานในเมืองแล้วไปอยู่ในสังคมที่มีแต่คนเมืองหรือสังคมที่ดูถูกความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์

ชัชอรุณ เอ็ม และเนตร เป็นคนรุ่นใหม่ที่เข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่ แต่ต่างกันตรงที่เนตรมีการศึกษาสูงกว่าอีกสองคน ทำงานเป็นครู ซึ่งตัวเนตรเองคิดว่าเป็นงานที่มีเกียรติกว่างานขายนมของเอ็มและชัชอรุณ ในบางครั้งเนตรจึงพูดจาที่ทำให้เพื่อนไม่พอใจ เช่น การที่เนตรพูดกับเอ็มเหมือนเป็นการดูถูกงานที่เอ็มทำว่า “เรียนจบตั้งปวส.แต่ทำไมไปขายนม น่าจะหางานที่ดีกว่านี้ทำ” เอ็มไม่ได้ตอบอะไรเนตร แต่กลับไปพูดกับชัชอรุณว่า “ทำมาพูดว่างานคนอื่น ขายนมยังได้เงินเยอะกว่าเป็นครูอีก” จากหน้าฉากและหลังฉากการสนทนาของเอ็มและเนตรทำให้เห็นว่าสองคนนี้เลือกใช้อัตลักษณ์ของความเป็นเมืองในการติดต่อกัน คนหนึ่งมองเรื่องหน้าตาในสังคมเป็น

สิ่งสำคัญ ส่วนอีกคนมองว่าเงินสำคัญกว่า ซึ่งอัตลักษณ์ที่ทั้งสองคนเลือกใช้ในสถานการณ์นี้นั้น ทำให้เห็นว่าการรักษาน้ำใจและให้เกียรติกันแบบชาวละว้า นั้นหายไป

4) ทวีอัตลักษณ์ หมายถึง การใช้อัตลักษณ์สองรูปแบบในช่วงสถานการณ์เดียวกันในการบ่งบอกความเป็นตัวตน เช่น การใช้อัตลักษณ์แบบคนในเมืองควบคู่ไปกับการใช้อัตลักษณ์แบบชาวละว้าในสถานการณ์ในสถานการณ์หนึ่ง เช่น การที่ชาวละว้านิยามตนเองว่าเป็นชาวละว้าแต่เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ในสังคมกลับใช้การปฏิบัติตัวหรือการแสดงออกในรูปแบบของคนในเมือง เป็นอัตลักษณ์ที่แสดงออกด้วยความต้องการให้คนที่เห็นหรือมีปฏิสัมพันธ์ด้วยมองว่าตนเองนั้นเป็นคนเมืองแต่ก็ยังมีความเป็นละว้าอยู่ในใจ คือไม่อายุที่จะบอกใครว่าเป็นชาวละว้า แต่ก็ไม่บอกใครว่าเป็นชาวละว้า

เอ็มเป็นคนหนึ่งที่ใช้อัตลักษณ์นี้ในที่ทำงาน เมื่อตอนที่ทำงานในอยู่รถยนต์ เอ็มนั้นมีเพื่อนร่วมงานเป็นชาวกระเหรี่ยงหลายคน เวลาทำงานคนเหล่านั้นก็จะพูดคุยกันด้วยภาษากระเหรี่ยง ส่วนเอ็มเป็นชาวละว้าคนเดียวเวลาพูดคุยกับคนอื่นก็จะใช้ภาษาคำเมือง โดยที่ไม่ได้บอกใครว่าเป็นชาวละว้าถ้าไม่มีใครถาม การปฏิบัติตัวในที่ทำงานก็จะไปตามกฎระเบียบทุกอย่าง ไม่ทำตัวสนิทสนมกับเพื่อนที่ทำงาน มีความเป็นปัจเจกสูงในที่ทำงาน ซึ่งแตกต่างจากอุปนิสัยโดยทั่วไปของชาวละว้าที่ชอบพูดคุยทำความรู้จักกับคนแปลกหน้า มีการไปมาหาสู่กัน ชอบอยู่เป็นกลุ่ม มีความเป็นกลุ่มชนสูง

จากการจำแนกอัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่ด้วยแนวคิดแบบเทียบกับละคร (Dramaturgical Approach) ทำให้ทราบว่าชาวละว้ามีรูปแบบการใช้อัตลักษณ์ใดในการบ่งบอกความเป็นตัวตนของชาวละว้า ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานที่ สถานการณ์ และตัวบุคคลซึ่งเขามีปฏิสัมพันธ์ด้วย ความสนิทชิดเชื้อ หรือความรู้สึกได้ว่าเป็นพวกเดียวกันจะทำให้เขามีความเชื่อใจ เปิดกว้างและพร้อมที่จะเปิดใจให้คนที่เขามีปฏิสัมพันธ์ด้วยเห็นในทุกแง่มุมในความเป็นตัวตนของเขาทั้งหน้าฉากและหลังฉาก

จากกรณีศึกษาทั้ง 5 กรณีศึกษา จะเห็นได้ว่ากรณีศึกษาของลำยนั้นอยู่ในช่วงยุคแรกๆ ที่ชาวละว้าจากบ้านเฮาได้เดินทางเข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่ ตัวลำยนั้นยังไม่รู้จักสังคมเมือง อีกทั้งยังได้พบกับนายจ้างที่ค่อนข้างจะเอาเปรียบลูกจ้างอยู่มาก ความกลัวที่มีมาจากบ้านจึงเพิ่มมากขึ้น การปรับตัวให้เข้ากับสังคมเมืองจึงเป็นไปได้อย่างลำบาก เพราะลำยนั้นกลัวที่จะคบหาและทำความรู้จักกับคนอื่นๆ นอกจากชาวละว้าบ้านเฮาด้วยกันเอง แต่อย่างไรก็ตามลำยก็ยังรู้จักวิธีการเอาตัวรอดเมื่อเข้ามาอยู่ในสังคมเมือง อัตลักษณ์ที่ลำยเลือกใช้กับทุกคนที่ได้พบเจอในเมืองนั้น เป็นอัตลักษณ์แบบชาวละว้า คือลำยไม่ได้ปกปิดหรืออายุที่จะบอกใครว่าตนเองเป็นชาวละว้า และ

ต้องการให้คนที่เจอรู้ด้วยว่าตนเองเป็นชาวละว้า ซึ่งภาพลักษณ์ที่ล้ายแสดงออกไปกับแต่ละคนในเมืองนั้นไม่ได้แตกต่างกับภาพลักษณ์ที่อยู่ในหมู่บ้าน

ส่วนบอลนั้นแตกต่างจากล้าย เพราะเมื่อตอนที่ลงมาทำงานในเมืองมีคนจากทางบ้านลงมาทำงานในเมืองมากแล้ว อีกทั้งการที่ไปเรียนเย็บผ้าที่มารีนาซึ่งต้องอยู่ประจำ ทำให้ต้องมีการเรียนรู้ที่จะปรับตัวเมื่ออยู่กับคนหมู่มากที่มาจากต่างที่กัน อีกทั้งบอลก็ไม่ได้พบเจอประสบการณ์การถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างด้วย ความกลัวที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับคนแปลกหน้าอย่างล้ายจึงไม่มี

ชัยอรุณ เอ็ม และเนตรเป็นชาวละว้าจากบ้านเฮาที่เข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่ ก่อนข้างนานแล้ว การพบปะผู้คนที่หลากหลายในสังคมเมือง ซึ่งมีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมทำให้เขาเหล่านี้มีการปรับตัว และสร้างภาพลักษณ์ให้กับตนเองในแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้น หรือในแต่ละช่วงเวลาที่ปฏิสัมพันธ์กับใคร เพื่อให้คนที่ติดต่อสื่อสารด้วย หรือคนที่สังเกตเห็นเขาในช่วงเวลานั้น เชื่อในภาพลักษณ์ที่เขาแสดงมาว่าเขาเป็นคนคนนั้นจริงๆ เพื่อให้ได้ในสิ่งที่เขาต้องการ

อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมืองนั้นไม่ได้มีรูปแบบอะไรที่ตายตัว เพราะชาวละว้าเหล่านี้จะเลือกใช้อัตลักษณ์ที่เขาพึงพอใจเป็นตัวสะท้อนให้ผู้ที่เขามีปฏิสัมพันธ์ด้วยได้รู้ว่าเขาเป็นใคร และควรปฏิบัติตัวตอบกลับอย่างไร แต่ระบบความคิดที่ว่า เราไม่สามารถอยู่คนเดียวในสังคมได้ และการไปเที่ยวหากันตามบ้านนั้น เป็นตัวยึดโยงความสัมพันธ์และจิตสำนึกความเป็นละว้าเอาไว้ ถึงแม้ว่าชาวละว้าคนนั้นจะใช้อัตลักษณ์แบบคนเมือง หรือแบบคนคอยในการบ่งบอกตัวตนก็ตาม

ตารางที่ 6.6 แสดงการมีปฏิสัมพันธ์และการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวตะวี่

ฉาก	ผู้แสดง	ปฏิสัมพันธ์	หน้าฉาก	หลังฉาก	อัตลักษณ์	การสร้างอัตลักษณ์/ การเลือกอัตลักษณ์
ที่ทำงาน	- ชาวตะวี่ - นายจ้าง - ลูกจ้างที่เป็น กลุ่มชาติพันธุ์ อื่น - ลูกค้า - ชิสเตอร์(ครู)	- ลูกจ้าง - นายจ้าง - เพื่อนร่วมงาน - พ่อค้า – ลูกค้า - ครู – ลูกศิษย์	- ขยัน, ตั้งใจทำงาน - สู้งานหนัก - สุภาพ, เรียบร้อย - เชื้อพืง - ซื่อสัตย์ - ดี อ ง ก า ร แ ส ต อ ง ความสามารรถ - ทำตัวให้ดูน่าสงสาร - ต้องการให้นายจ้างสอน งานที่ตนเองไม่รู้ - ให้เกียรตินายจ้าง - กตัญญู, เกรงใจนายจ้าง - ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน เวลาเดือดร้อน - มีการพูดคุยหยอกล้อกัน	- ต้องการเวลาพักบ้างใน ช่วงการทำงาน - บนเมื่อถูกใช้งานหนัก - ทำงานตามอารมณ์ - เต็มใจช่วยเหลืองานแต่ บางครั้งก็อยากปฏิเสธ - เบื่อหน่ายจ้างที่จับป, จู้จี้ - ไม่พอใจเวลาเพื่อนอยู่ งาน - ไม่คบเพื่อนร่วมงานที่ เป็นคนต่างถิ่นเป็น เพื่อนสนิท - ไม่พอใจถูกค่าที่ขอบ ถามมาก - ไม่พอใจที่ถูกค่าคิดเงิน	- อัตลักษณ์แบบคน คอบ เป็น อัต ลักษณ์ที่ชาวตะวี่ ถูกสร้างจาก นายจ้างและคน รอบข้าง แต่ก็ เลือกที่จะสร้างอัต ลักษณ์ขึ้นเอง เมื่ออยู่กับเพื่อน ร่วมงาน - ชาวตะวี่เลือกที่ จะใช้อัตลักษณ์ แบบคนคอบตามที่ สังคมกำหนด บทบาทให้	

ตารางที่ 6.6 (ต่อ) แสดงการมีปฏิสัมพันธ์และการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้า

ฉาก	ผู้แสดง	ปฏิสัมพันธ์	หน้าฉาก	หลังฉาก	อัตลักษณ์	การสร้างอัตลักษณ์/ การเลือกอัตลักษณ์
ที่พัก	<ul style="list-style-type: none"> - ชาวละว้า - ญาติที่มาเยี่ยมจากบ้านเฮาะ - เพื่อนชาวละว้า - เพื่อนร่วมงาน - เพื่อนจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นญาติกัน - คนบ้านเดียวกัน - เพื่อนสนิท - เพื่อนไม่สนิท 	<ul style="list-style-type: none"> - ปรึกษากันเวลามีปัญหา - คอยตักเตือนกัน - ไปเที่ยวหากัน - ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน - เช่น กินข้าว ดูโทรทัศน์ - บางครั้งมีการพูดจาดูถูกงานของเพื่อน 	<ul style="list-style-type: none"> - นานๆ - ต้องการทำงานในที่ที่มีวัสดุอุปกรณ์ครบครัน - ไม่พอใจที่นายจ้างไม่สนใจที่ลูกจ้างทำงานผิดพลาด 	<ul style="list-style-type: none"> - อัตลักษณ์แบบชาวตะว้า - อัตลักษณ์แบบคนคอย 	<ul style="list-style-type: none"> - มีชาวละว้าบางคนสร้างและใช้อัตลักษณ์แบบคนในเมืองในการทำงาน เนื่องจากให้ความสำคัญกับภาพพจน์ในสังคม
				<ul style="list-style-type: none"> - มีการนิทานคนที่ทำไม่ดี - รักพวกพ้อง - บางครั้งต้องทำบางอย่างตามเพื่อนฝูงที่ไม่อยากทำ เช่น ต้มเหล้า เป็นต้น - บางครั้งให้ความสำคัญ 	<ul style="list-style-type: none"> - อัตลักษณ์แบบชาวตะว้า - อัตลักษณ์แบบคนคอย 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นอัตลักษณ์ที่ชาวละว้าสร้างและเลือกใช้เอง

ตารางที่ 6.6 (ต่อ) แสดงการมีปฏิสัมพันธ์และการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้า

จาก	ผู้แสดง	ปฏิสัมพันธ์	หน้าฉาก	หลังฉาก	อัตลักษณ์	การสร้างอัตลักษณ์/ การเลือกอัตลักษณ์
สถานที่ ต่างๆ ใน ตัวเมือง เชียงใหม่	- ชาวละว้า - เพื่อนชาวละว้า - เพื่อนคนเมือง - เพื่อนจากกลุ่ม ชาติพันธุ์อื่น - คนในเมือง เช่น พ่อค้า, แม่ค้า, และลูกค้า เป็น ต้น	-ญาติพี่น้อง - เพื่อน, คนบ้าน เดียวกัน - ลูกค้า - พ่อค้า แม่ค้าพ่อค้า - ลูกค้า	- ช่วยดูแลเวลาคบเพื่อนชาว กระเหรี่ยงก็คิดว่าตนเอง เป็นกระเหรี่ยง พูดคุยด้วย ภาษากระเหรี่ยง - เพื่อนชวนทำอะไรทำ	ทางด้านวัตถุและ หน้าตาทางสังคมมาก เกินไป	- อัตลักษณ์แบบชาว ละว้า - อัตลักษณ์แบบคน ดอย	เป็นอัตลักษณ์ที่ชาว ละว้าสร้างและ เลือกใช้เอง

ตารางที่ ๑.๖ (ต่อ) แสดงการมีปฏิสัมพันธ์และการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวตะวั

ฉาก	ผู้แสดง	ปฏิสัมพันธ์	หน้าฉาก	หลังฉาก	อัตลักษณ์	การสร้างอัตลักษณ์/ การเลือกอัตลักษณ์
			<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อนจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมากกว่าชาวตะวัด้วยกัน 			
บ้านเฮาะ	<ul style="list-style-type: none"> - ชาวตะวั - ชาวตะวัในหมู่บ้าน - ครูจากในเมือง - คนขายของเร่ - ชาวกระเหรี่ยง - และม้งจากหมู่บ้านใกล้เคียง - นักวิจัยจากที่ต่างๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - ญาติพี่น้อง - คนในหมู่บ้านเดียวกัน - คนจากต่างหมู่บ้าน - ชาวบ้าน - ครู - ลูกค้า - พ่อค้า - ชาวบ้าน - อจาาร์ย, นักศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - มีความห่วงใยรักใคร่สามัคคีกัน - ไปเที่ยวหากันตามบ้าน - มีน้ำใจให้ความช่วยเหลือกันทั้งคนในหมู่บ้านและคนต่างถิ่น - ให้เกียรติและเคารพครู - ยินดีต้อนรับคนในเมืองและคนต่างถิ่น - ต้องการเลือกซื้อสินค้าจากรे่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ห่วงใยรักใคร่ สามัคคี - นิเทศกันที่ไม่ดี - ไม่ชอบการกระทำของครูบางคน - สงสัยการเข้าไปในหมู่บ้านของนักวิจัยแต่ไม่กล้าถามโดยตรง - ซอของจากรเร่ตามคนอื่น ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - อัตลักษณ์แบบชาวตะวั 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นอัตลักษณ์ที่สร้างและเลือกใ้เอง

บทที่ 7

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่: กรณีศึกษาชาวละว้าบ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่” จากกรณีศึกษาทั้ง 5 กรณีที่ได้เดินทางเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมและกลุ่มชนนั้น การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนมากมายในสังคมใหม่นั้นได้นำไปสู่การแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ ความเป็นตัวตนของชาวละว้าให้บุคคลอื่นในสังคมได้รับทราบ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

7.1 สรุปผลการศึกษา

ผลจากการศึกษาเรื่องการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าบ้านเฮาะที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ สามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1) วิธีการดำเนินชีวิตของชาวละว้าในปัจจุบันนี้นั้นมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เงินเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ ในครัวเรือน เช่น ค่าอาหาร ค่าส่งลูกไปโรงเรียน ค่าปุ๋ย ฯลฯ การทำอะไรหมุนเวียนปลูกพืชเพื่อยังชีพเหมือนในอดีตแต่เพียงอย่างเดียวจึงไม่สามารถเป็นไปได้ ชาวละว้าจึงต้องหางานมาไว้ใช้สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายในบ้านด้วยการให้สมาชิกในครอบครัวอย่างน้อย 1 คน เดินทางไปหางานทำในตัวเมืองเชียงใหม่ เพื่อส่งเงินกลับมาให้ที่บ้าน โดยมีปัจจัยของการเข้าไปหางานทำในเมืองอยู่ 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัว, ปัจจัยทางการศึกษา, และปัจจัยทางด้านช่วงวัย โดยเมื่อเดินทางเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่แล้ว ชาวละว้ายังคงนำวิธีการดำเนินชีวิตแบบในหมู่บ้านมาใช้ในเมืองด้วย คือ การไปเที่ยวหากัน เพื่อพูดคุยและเยี่ยมเยียนกัน การพูดคุยสนทนาก็ใช้ภาษาละว้า มีน้ำใจให้แก่กัน เวลาที่อยู่ด้วยกันก็จะทำตัวเหมือนกับที่อยู่หมู่บ้าน

2) การสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าบ้านเฮาะเมื่อเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ จากกรณีศึกษาทั้ง 5 กรณีนั้น ทุกคนเมื่อเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ในช่วงแรกๆ นั้นต่างก็มีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสังคมเมืองให้ได้ เพราะในสังคมเมืองนั้นมีความแตกต่างกับสังคมภายในหมู่บ้านอย่างมาก ทั้งผู้คน ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ประเพณี วัฒนธรรม

ความเป็นอยู่ ฯลฯ ซึ่งในแต่ละกรณีศึกษาต่างก็ได้พบกับผู้คนและสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป ซึ่งในแต่ละสถานการณ์ชาวละว้าเหล่านั้นจะต้องมีการวางตัว หรือแสดงบทบาทใดบทบาทหนึ่งออกมา เพื่อแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์หรือความเป็นตัวตนของเขาออกมา เพื่อให้คนที่ชาวละว้ามีปฏิสัมพันธ์อยู่ด้วยรู้ว่าเขาเป็นใคร และควรมีปฏิสัมพันธ์ตอบกลับมาแบบใด จากการศึกษาพบว่าอัตลักษณ์ที่ชาวละว้าเลือกใช้เมื่อเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ มีทั้งอัตลักษณ์ที่สร้างขึ้นเองและอัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นจากคนในสังคมเมืองที่ชาวละว้าคนนั้นมีปฏิสัมพันธ์ด้วย รูปแบบของอัตลักษณ์ที่ชาวละว้าสร้างและเลือกใช้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับคนต่างๆ ในสังคมเมืองเชียงใหม่มี 4 รูปแบบ คือ

- อัตลักษณ์แบบชาวละว้า หมายถึง อัตลักษณ์ที่มาจากกระบวนการคิดและการปฏิบัติตัวแบบชาวละว้าบ้านเฮา โดยการพูดคุยกันด้วยภาษาละว้า ให้ความสำคัญกับการไปเที่ยวหากันตามบ้าน มีความสนิทแนบแน่นกันภายในชุมชน

- อัตลักษณ์แบบคนคอย หมายถึง อัตลักษณ์ที่มาจากกระบวนการคิดและการปฏิบัติตัวแบบชาวเขาหรือชนกลุ่มน้อย ภาษาที่ใช้ในการสนทนานั้นแตกต่างจากคนในเมือง พูดภาษาไทยไม่ค่อยชัด ไม่จำเพาะเจาะจงว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาเผ่าใด

- อัตลักษณ์แบบคนในเมือง หมายถึง อัตลักษณ์ที่มีความเป็นปัจเจกสูง ให้ความสำคัญทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์และมูลค่า มีน้ำใจให้แก่กันน้อย

- ทวิอัตลักษณ์ หมายถึง การใช้อัตลักษณ์สองรูปแบบในช่วงเวลาหรือในสถานการณ์เดียวกันเพื่อบ่งบอกความเป็นตัวตน เช่น การใช้อัตลักษณ์แบบคนในเมืองควบคู่ไปกับการใช้อัตลักษณ์แบบชาวละว้าในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง

อย่างไรก็ตามการจะใช้อัตลักษณ์ใดในการบ่งบอกความเป็นตัวตนของชาวละว้า นั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์และตัวบุคคลซึ่งเขามีปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่งอัตลักษณ์หนึ่งที่ใช้กับคนสองคนที่ชาวละว้ามีปฏิสัมพันธ์ด้วยนั้นอาจจะเป็นอัตลักษณ์แบบเดียวกัน แต่การแสดงออกถึงตัวตนนั้นต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความสนิทชิดเชื้อหรือรู้สึกได้ว่าเป็นพวกเดียวกันจะทำให้เขามีความเชื่อใจ เปิดกว้างและพร้อมที่จะเปิดใจให้คนที่เขามีปฏิสัมพันธ์ด้วยได้เห็นในทุกแง่มุมในความเป็นตัวตนของเขา

7.2 อภิปรายผล

จากการใช้แนวคิดแบบเทียบละคร (Dramaturgical Approach) มาวิเคราะห์เรื่อง การสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ นอกจากทำให้

ทราบถึงอัตลักษณ์ที่ชาวละว้าเลือกใช้กับแต่ละบุคคลในแต่ละสถานการณ์แล้ว ยังทำให้ทราบถึงระบบวิถีคิด การให้ความสำคัญกับคุณค่าทางด้านจิตใจมากกว่าคุณค่าทางด้านวัตถุหรือตัวเงิน ทำให้เห็นหน้าจากและหลังฉาก ซึ่งเป็นเสมือนตัวสะท้อนให้เห็นถึงการรับเอาวัฒนธรรมในสังคมใหม่ และวัฒนธรรมในสังคมของตนมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร มีการปรับเปลี่ยนวิถีคิดไปในรูปแบบใด เหล่านี้นำไปสู่การใช้อัตลักษณ์ใดเพื่อที่จะทำให้ตนเอง ได้อยู่ในสังคมเมืองได้อย่างมีความสุขโดยไม่ต้องทุกข์ใจ

ชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ในช่วงแรกส่วนใหญ่จะรู้สึกกลัวและไม่ไว้วางใจคนแปลกหน้า หรือคนที่ไม่ใช่คนบ้านเดียวกัน เลือกที่จะคบหรือมีปฏิสัมพันธ์แต่เฉพาะกับชาวละว้าจากบ้านเดียวกันเท่านั้น แต่พอได้อยู่ในสังคมเมืองนานไป ได้พบปะผู้คนในหลากหลายรูปแบบก็เริ่มที่จะมีการปรับตัว และสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ความหวาดกลัวที่มีแบบคนที่ลงมาทำงานในเมืองยุคแรก ๆ จึงแทบไม่มีให้เห็นเลย และความไม่กลัวนี้เป็นเหมือนดาบสองคมสำหรับชาวละว้า เพราะสามารถนำไปสู่เรื่องที่ดีและเรื่องที่ไม่ดีได้ ถ้าได้พบเรื่องที่ดีชีวิตก็จะประสบความสำเร็จและเจริญก้าวหน้าสมกับที่ตั้งใจ แต่ถ้าพบเรื่องที่ไม่ดีชีวิตก็อาจจะเดินไปในทางที่คิดทำให้ตัวเองและคนที่อยู่ทางบ้านต้องเดือดร้อน ดังนั้นการเข้ามาอยู่ในเชียงใหม่ก็นั้นถือว่ามีความเสี่ยงสูงสำหรับชาวละว้า เพราะส่วนใหญ่คนที่เข้ามาทำงานในเมืองจะเป็นพวกเด็กวัยรุ่น เป็นวัยที่อยากรู้อยากลอง และง่ายต่อการถูกชักจูง

มีชาวละว้าหลายคนที่ยังมาทำงานในเมืองแล้วติดยาเสพติดจากการชักชวนของเพื่อนในเมือง โดยในช่วงแรกเพื่อนจะเอายามาเสพให้เห็นแล้วชวนให้เสพด้วย พอหลายครั้งเข้าก็ติดยาจนต้องขอให้เพื่อนหาซื้อให้ ซึ่งพอติดยาแล้วเงินที่เคยส่งให้ทางบ้านก็ไม่มี พอได้เงินมาจากการทำงานก็จะหมด ไปกับการเสพยานอกจากนี้วัยรุ่นชาวละว้ายังเสี่ยงที่จะเข้าไปอยู่ในกลุ่มหรือแก๊งค์ที่สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม เช่นแก๊งค์ขโมยรถมอเตอร์ไซด์ แก๊งค์แข่งรถชิง ฯลฯ

การทำงานรับจ้างในเมืองของชาวละว้ามีความเสี่ยงมากกว่าคนเมือง เพราะส่วนใหญ่แล้วนายจ้างจะไม่ทำประกันสังคมให้ ค่าแรงก็จะคิดเป็นรายวัน บางที่ถ้าหยุดงานก็จะหักเงินสองเท่า แต่อย่างไรก็ตาม มีชาวละว้าหลายคนที่ได้ทำงานในบริษัทหรือ โรงแรมที่มีระบบสวัสดิการไว้ให้กับลูกจ้าง คือมีประกันสังคมให้ ผู้ศึกษาได้ถามถึงความต้องการประกันสังคมจากชาวละว้าทุกคนต้องการ แต่ในเมื่อนายจ้างไม่ทำก็ทำให้ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร และในช่วงที่ผู้ศึกษากำลังลงเก็บข้อมูลสนาม ได้มีอุบัติเหตุทางรถมอเตอร์ไซด์เกิดขึ้นกับชาวละว้าคนหนึ่งทำงานอยู่ในร้านอาหาร เกาหลี รถมอเตอร์ไซด์ไปเกี่ยวกันล้มแล้วหมวกกันน็อกกระเด็นออกทำให้ศีรษะกระแทกพื้น ทำให้สมองบวม ต้องใช้เวลารักษาในโรงพยาบาลนานมาก สุดท้ายกลายเป็นคนพิการ ไม่สามารถกลับไป

ทำงานได้ ทางร้านไม่ได้ทำประกันสังคมไว้ให้กับลูกจ้าง ดังนั้นค่าจ่ายทั้งหมดทางครอบครัวต้องรับผิดชอบเองโดยที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากใครเลย

อย่างไรก็ตามไม่ได้มีแต่สิ่งที่ไม่ดีที่ชาวละว้าจะได้พบเมื่อลงมาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ เพราะสิ่งดี ๆ ที่เปลี่ยนแปลงชีวิตพวกเขาก็มีหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นน้ำใจที่ได้จากผู้คนในสังคมเมือง อย่างเช่น บอลที่ไปเรียนเย็บผ้าที่มารีน่าแล้วทำให้ตัวเองมีระบบระเบียบในการดำเนินชีวิต รักความสะอาดและความมีระเบียบเรียบร้อย และได้นำสิ่งเหล่านี้กลับขึ้นไปใช้ในการดำเนินชีวิตบนดอย

ประสบการณ์ที่ชาวละว้าบ้านเฮาที่เดินทางเข้ามาทำงานในเมืองได้พบนั้น เป็นเสมือนสิ่งที่จะนำมาใช้กำหนดในการสร้างอัตลักษณ์ เพื่อบ่งบอกความเป็นตัวตนของตนกับบุคคลต่างๆ ในแต่ละช่วงเวลาและแต่ละสถานการณ์ เป็นไปไม่ได้เลยที่ชาวละว้าหรือใครก็ตามบนโลกใบนี้จะใช้อัตลักษณ์เพียงอัตลักษณ์เดียวตลอดกับทุกคนที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย และอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่งที่ใช้กับบุคคลต่างกันถึงแม้จะเป็นอัตลักษณ์แบบเดียวกันแต่การสื่อความหมายว่าเราเป็นใครนั้นก็อาจจะต่างกันได้ ดังนั้นถ้าเราเข้าใจเรื่องการเลือกใช้อัตลักษณ์นี้แล้ว เมื่อเวลาที่มีปฏิสัมพันธ์กัน เราก็จะสามารถคาดเดาความต้องการของอีกฝ่ายได้ และเราก็จะสามารถปฏิบัติตัวตอบกลับได้อย่างที่เขาต้องการ โดยที่จะไม่ก้าวล้ำไปในสิ่งที่เขาไม่ต้องการให้รู้ การดำเนินชีวิตในสังคมก็จะเป็นไปอย่างราบรื่น

7.3 ข้อเสนอแนะ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ช่วยให้เห็นและเข้าใจถึงสภาพการณ์ที่ชาวละว้าได้พบเจอเมื่อเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่ชาวละว้าได้พบเจอนั้นล้วนแล้วแต่ต้องทำให้มีการปรับตัวและตัดสินใจว่าจะต้องดำเนินชีวิตไปในรูปแบบใด ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา และข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษา ดังนี้

7.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

1) ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาเรียนรู้เรื่องอัตลักษณ์และวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทั้งในและนอกหมู่บ้าน เพื่อประโยชน์โดยตรงต่อกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ ถ้ากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์ หรือรู้ว่าตนเองเป็นใครนั้น ย่อมมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนให้แข็งแกร่ง โดยใช้ฐานวัฒนธรรมดั้งเดิมมาเป็นพื้นฐาน

2) ควรส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้มีการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องราวและปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มตนเองอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการส่งเสริมกระบวนการสร้างความรู้ใหม่ในการพัฒนาชุมชนโดยตรง

7.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษา

1) ควรมีการศึกษาในเรื่องการนำอัตลักษณ์ที่ชาวละว้าสร้างและเลือกใช้เมื่อเข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่กลับไปใช้ในหมู่บ้านนั้น มีการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดผลกระทบอย่างไรกับวิถีการดำเนินชีวิตในชุมชน

การสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่: กรณีศึกษาชาว
ละว้าบ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

THE CONSTRUCTION AND SELECTION OF IDENTITY BY THE LAWA WORKING IN
CHIANG MAI : A CASE STUDY OF LAWA FROM BAN HO, PANGHINFON SUB-
DISTRICT, MAE CHAEM DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE, THAILAND

ลลิตา นัตรมงคล 4936143 LCRU/M

ศศ.ม. (พัฒนาชนบทศึกษา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ชิตชยางค์ ยมาภัย, Ph.D., ลักษณ์า ดาวรัตนหงษ์, Doctorat de
L'EHESS.

บทสรุปแบบสมบูรณ์

ที่มาและความสำคัญของการศึกษา

จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจทางภาคเหนือของประเทศไทย ในตัวเมือง
เชียงใหม่จึงมีแรงงานจากถิ่นอื่นเดินทางเข้าไปทำงานประกอบอาชีพและตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่เป็น
จำนวนมาก ซึ่งรวมไปถึงแรงงานกลุ่มชาติพันธุ์ชาวละว้าด้วย จากการที่มีคนจากหลายที่เข้าไปอาศัย
อยู่นั้นทำให้ตัวเมืองเชียงใหม่กลายเป็นสถานที่ที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม การดำเนิน
ชีวิตของแต่ละคนในตัวเมืองย่อมแตกต่างกันและต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากสังคมในหมู่บ้าน
มาสู่วิถีชีวิตแบบในเมือง เพื่อให้ตนเองสามารถหาเลี้ยงชีพของตนได้

ชาวเขาเป็นกลุ่มชนที่แสดงอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมให้เห็นได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะ
จะเป็นวัฒนธรรมในเรื่องเครื่องแต่งกาย ภาษาพูด ชีวิตความเป็นอยู่ อาหารการกิน ฯลฯ ดังนั้นเมื่อ
ชาวเขาเดินทางเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ การแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของเผ่าตนเองนั้นอาจทำ
ให้คนในสังคมเมืองมองเห็นและมีความรู้สึกถึงความแตกต่างจากวัฒนธรรมเมืองได้ และอาจเป็น
เหตุให้เกิดความหวาดระแวงที่จะรับชาวเขาให้เข้ามาเป็นสมาชิกในสังคม ในส่วนของชาวเขาที่เดิน
ทางเข้ามาทำงานนั้นก็จำเป็นที่จะต้องปรับตัว เพื่อให้ตนเองจะสามารถทำงานและดำเนินชีวิตอยู่ใน

สังคมเมืองได้อย่างปกติ การปรับตัวให้เข้ากับสังคมนั้นอาจมีทั้งการรับเอาวัฒนธรรมใหม่เข้าไปใช้ อย่างเดียว การรับไปประยุกต์ใช้กับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง หรืออาจจะสร้างสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมา เพื่อแสดงออกถึงตัวตน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละคนว่าจะเลือกใช้หรือแสดงสิ่งไหนออกมา ให้คนอื่น ๆ ได้รู้ได้เห็น ตัวอย่างเช่น การรับเอาวัฒนธรรมการแต่งกายของคนเมืองไปใช้ การพูดจา สื่อสารที่ใช้ภาษากลางหรือภาษาคำเมืองแทนที่ภาษาถิ่น เป็นต้น

อัตลักษณ์ในที่นี้คือกระบวนการทางสังคมที่บอกกับบุคคลหรือกลุ่มคนที่เรามี ปฏิสัมพันธ์ด้วยว่า “เราคือใคร” ในสถานการณ์หนึ่งสถานการณ์ใด เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้น แสดงท่าทีหรือปฏิบัติตอบกลับมาในแบบที่เราต้องการ อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ไหลเลื่อนไม่ได้หยุดนิ่งตายตัว สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับการนิยามสถานการณ์ การเข้าใจในเรื่องสร้างอัตลักษณ์สามารถช่วยให้นิยามสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง ทำให้การใช้ชีวิตในสังคมนั้นราบรื่นและเป็นปกติ ชาวละว้าที่เข้ามาอยู่ในเมืองเชียงใหม่ นั้น ถ้าสามารถให้นิยามกับตนเองในแต่ละสถานการณ์ได้อย่างถูกต้องก็สามารถจะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมเมืองได้อย่างเป็นปกติสุข ปราศจากความทุกข์ใจ และความกดดัน

การศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ มีประเด็นสำคัญที่มุ่งศึกษาคือ รูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ของชาวละว้ากับคนในสังคมเมือง โดยศึกษาจากพฤติกรรม การติดต่อสื่อสาร พูดคุย การเลือกใช้ภาษาสำหรับการพูดคุย การแต่งกาย การรับประทานอาหาร การใช้ชีวิตประจำวัน และวิธีการดำเนินชีวิตในทุกๆ ด้าน โดยที่พฤติกรรมเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการปรับตัว การเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ได้ในสังคมเมือง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นว่าชาวละว้าบ้านเฮาที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ มีการสร้างหรือการเลือกใช้อัตลักษณ์แบบใดในการบ่งบอกความเป็นตัวตนของพวกเขาให้กับคนอื่น ๆ ในสังคมเมือง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตของชาวละว้า
2. เพื่อศึกษาการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเพื่อที่จะได้ทราบถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวละว้า เข้าใจการดำเนินชีวิตของชาวละว้า รวมไปถึงแบบแผนที่ชาวละว้าใช้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับแต่ละคน ทั้งในกลุ่มละว้าเองและคนนอกกลุ่ม โดยที่เน้นศึกษาจากกลุ่มแรงงานชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ ในหลากหลายเพศ อายุ อาชีพ และระยะเวลาที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ เนื้อหาหลักในการศึกษาคือ การสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้ากับแต่ละบุคคลในสังคมเมือง มีการปฏิบัติตัวและแสดงออกถึงความเป็นตัวตนกับกลุ่มคนต่างๆ ในแต่ละสังคมในรูปแบบใด มีการเปิดเผยหรือปกปิดความเป็นชาติพันธุ์ละว้าหรือไม่

อัตลักษณ์ในการศึกษานี้ หมายถึง การให้นิยามว่า “เราคือใคร” เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มคนในสังคมในแต่ละสถานการณ์ มีการไหลเลื่อนและเปลี่ยนแปลงได้ตามแต่โอกาส สถานการณ์ และบุคคลที่เรามีปฏิสัมพันธ์ด้วย ไม่ได้เป็นสิ่งที่หยุดนิ่งตายตัว โดยนัยแล้วความหมายนี้ อัตลักษณ์จึงเป็นเรื่องของกระบวนการทางสังคมว่า เราคือใคร ซึ่งชาวละว้าเลือกใช้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับคนต่างๆ ในสังคมเมืองเชียงใหม่

สำหรับพื้นที่สนามในการเก็บข้อมูลมี 2 แห่ง คือ ในตัวเมืองเชียงใหม่ และในหมู่บ้านที่บ้านเฮา ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาเรื่องการสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่: กรณีศึกษาชาวละว้าบ้านเฮา ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาวิจัยทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรม ผู้ศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในลักษณะของกรณีศึกษา ผู้วิจัยใช้แนวคิดแบบเทียบละคร(Dramaturgical Approach) แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ (Concept of Identity) และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวละว้าเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยมีวิธีการศึกษาดังต่อไปนี้

การเลือกพื้นที่ศึกษา

กลุ่มชาติพันธุ์ละว้าเป็นกลุ่มชนที่มีภาษาและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ตั้งถิ่นฐานอยู่บนภูเขาสูง แต่มีชาวละว้าจำนวนมากที่เดินทางเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ ซึ่งวิธีการดำเนินชีวิตภายในหมู่บ้านและภายในเมืองนั้นมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก จึงมีความสนใจว่าชาวละว้าจะเลือกใช้อัตลักษณ์ใดเมื่อเข้ามาอยู่ในเมืองเชียงใหม่ การศึกษาครั้งนี้เลือกพื้นที่ศึกษาเป็นแบบ

เจาะจง (Purposive Selective) โดยมีพื้นที่ศึกษาเก็บข้อมูล 2 แห่ง คือ บ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ และในตัวเมืองเชียงใหม่ โดยเน้นศึกษาเก็บข้อมูลจากชาวละว้าที่ทำงานอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่เป็นหลัก

การเลือกกรณีศึกษา

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ ชาวละว้าบ้านเฮาะ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่เดินทางเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ โดยศึกษาแบบเจาะลึกเป็นรายกรณี 5 กรณีศึกษา ผู้ศึกษาเลือกครอบครัวหนึ่งเป็นแกนในการศึกษาก่อน โดยครอบครัวดังกล่าวนั้นมีสมาชิกที่อาศัยอยู่ทั้งในตัวเมืองเชียงใหม่และในชุมชนบ้านเฮาะ และผู้ศึกษาเก็บข้อมูลโดยเลือกผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเครือข่ายทางสังคม (social network) ของครอบครัวแกนของผู้ศึกษา การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักวิธีนี้เป็นแบบสโนว์บอลเทคนิค คือ เป็นการเลือกเก็บข้อมูลจากกรณีศึกษารายหนึ่งที่ผู้ศึกษามีความรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีก่อน แล้วกรณีศึกษารายนี้จะเป็นผู้นำไปพบผู้ให้ข้อมูลหลักหรือกรณีศึกษารายต่อไป การเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลหลักจะมีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ที่โสดและที่แต่งงานแล้ว มีอายุระหว่าง 18-50 ปี ช่วงเวลาและระยะเวลาที่เข้ามาทำงานในเมืองอย่างน้อยแตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลในหลายๆ ด้าน จากประสบการณ์ที่มีแตกต่างกัน เพื่อที่จะได้ช่วยทำให้เห็นโลกทัศน์และการให้ความสำคัญในแต่ละสิ่งของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมือง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant observation) ผู้ศึกษาได้ลงไปฝังตัวในพื้นที่ศึกษากับกรณีศึกษาที่ 1 และใช้วิธีการเก็บข้อมูลนี้ทั้งในหมู่บ้านและในตัวเมืองเชียงใหม่ โดยเริ่มจากการพูดคุยด้วยเรื่องทั่วไป ไปเที่ยวหาตามบ้าน ร่วมงานพิธีกรรมต่างๆ ทำการสังเกตพฤติกรรม สีหน้า ท่าทาง การกระทำ กิจกรรมต่างๆ โดยช่วงแรกทำการสังเกตทั่วไป เพื่อทำความเข้าใจกับรูปแบบและวิถีการดำเนินชีวิตของชาวละว้า หลังจากนั้นจึงทำการสังเกตแบบมีศูนย์กลาง คือ สังเกตในกิจกรรมที่สนใจ เช่น เวลาที่มีคนกลับมาจากในเมืองแล้วชาวบ้านจะที่บ้านนั้นเป็นส่วนมาก นอกจากเป็นการเที่ยวหา ถามถึงสาระทุกข์สุขดิบแล้ว ยังเป็นการไปถามหาข่าวคราวของลูกหลานของตนที่ทำงานอยู่ในตัวเมืองอีกด้วย และการสังเกตแบบเลือกเฟ้น โดยจะมุ่งเน้นในตัวบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก เก็บข้อมูลในเรื่องของกิจวัตรประจำวัน วิถีการดำเนินชีวิต และการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคม โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมนี้ทำควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์

2) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ(Informal Interview) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) เนื่องจากผู้วิจัยฝังตัวอยู่กับชุมชนชาวละว้าบ้านเฮาทั้งในหมู่บ้านและในตัวเมืองเชียงใหม่เป็นระยะเวลาานพอที่ชาวละว้าเกิดความไว้วางใจที่สามารถพูดคุยได้ในแบบเจาะลึก ดังนั้นจึงเน้นการสนทนาอย่างเป็นกันเองกับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยในระยะแรกจะสอบถามในข้อมูลทั่วไป วิธีการดำเนินชีวิต สภาพความเป็นอยู่ ยังจะไม่เจาะลึกนัก และเมื่อสังเกตได้ว่าผู้ให้ข้อมูลหลักมีความสนิทสนมเชื่อใจก็จะเริ่มสัมภาษณ์ในข้อมูลที่เจาะลึกลงไปในเรื่องเกี่ยวกับวิธีการใช้ชีวิต การจัดการเรื่องการเงิน หรือความคิดในเรื่องวัฒนธรรมของชาวละว้าและวัฒนธรรมเมือง เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

เริ่มจากการนำข้อมูลที่ได้จากเอกสารและการศึกษาภาคสนามมารวมเข้าด้วยกันและจัดเป็นหมวดหมู่ตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหลัง แล้วสำรวจดูว่าข้อมูลที่ได้ครบถ้วนตามที่ต้องการหรือไม่ และมีข้อมูลใดที่ตกหล่นหรือยังไม่เข้าใจ ให้ทำการบันทึกเอาไว้เพื่อที่เมื่อได้กลับไปในพื้นที่สนามอีกครั้ง จะได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากที่ตกหล่นหรือไม่เข้าใจให้สมบูรณ์ ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบย้อนกลับ เมื่อลงพื้นที่สนามอีกครั้งให้นำข้อสงสัยนั้นกลับไปถามผู้ให้ข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และนำเอาข้อมูลที่ได้ไปเทียบเคียงกับงานวิจัย เอกสารทางวิชาการ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความสมบูรณ์และน่าเชื่อถือมากที่สุด จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สร้างบทสรุปในแต่ละประเด็น และอภิปรายผล

ผลการศึกษา

จากการเก็บข้อมูลทั้งจากภายในหมู่บ้านและภายในตัวเมืองเชียงใหม่พบว่า วิถีชีวิตเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของชาวละว้าให้แนบแน่นเปรียบเสมือนตัวยึดความเป็นละว้าเอาไว้ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ใดก็ยังมีสังคมที่เหมือนอยู่ในหมู่บ้าน คือการไปเที่ยวหากันตามบ้าน ในหมู่บ้านชาวละว้ามักไปเที่ยวหาเยี่ยมเยียนกันตามบ้านเมื่อว่างจากการทำงานในไร่ เพื่อพบปะพูดคุยถามถึงสารทุกข์สุขดิบ ประึกษาหารือ ปรับทุกข์กัน และเมื่อลงมาใช้ชีวิตในเมืองชาวละว้าก็ได้้นำแบบแผนการไปเที่ยวหากันมาใช้ด้วย ซึ่งการกระทำดังกล่าวนอกจากเป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ที่มีในหมู่บ้านให้คงอยู่แล้วนั้น ยังช่วยให้เห็นถึงเครือข่ายทางสังคมของชาวละว้าในสังคมเมืองอีกด้วย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินทางเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ มี 3 ปัจจัย ได้แก่

1) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัว ชาวละว้าส่วนใหญ่ที่มีฐานะค่อนข้างยากจน มีอาชีพหลักคือทำไร่หมุนเวียนเพื่อการยังชีพ อาชีพเสริมเมื่อว่างจากการทำไร่ คือ การรับจ้างต่างๆ ทั้งในและนอกหมู่บ้าน มีรายรับไม่สอดคล้องกับรายจ่าย ซึ่งส่วนใหญ่หมดไปกับค่าอาหารสารเคมีในการทำการเกษตร การลงทุนปลูกพืชเศรษฐกิจ ส่งลูกหลานเรียน และฯลฯ โดยมีเงินทุนหลักมาจากลูกหลานที่เข้าไปทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ และจากการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน, และรทส. เป็นต้น และการเป็นหนี้เป็นสินนี้ก็เป็นอีกหนึ่งตัวผลักดันให้หลายครอบครัวต้องให้ลูกหลานออกจากโรงเรียนไปหางานทำในเมืองเชียงใหม่ เพื่อหาเงินส่งกลับมาใช้หนี้

2) ปัจจัยทางการศึกษา ปัจจุบันชาวละว้าบ้านเฮาหลายคนที่มีโอกาสได้ศึกษาต่างในระดับที่สูงขึ้น ทั้งทางสายอาชีพในระดับ ป.ว.ช., ป.ว.ศ. และสายสามัญในระดับอุดมศึกษา โดยใช้เงินจากกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ซึ่งเงินดังกล่าวนี้ได้นำไปใช้จ่ายในสิ่งทีนอกเหนือจากเพื่อการศึกษาด้วย จึงเป็นเหตุให้เด็กๆ เหล่านั้นต้องหางานทำเพื่อนำเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายและค่ากินอยู่ระหว่างที่ใช้ชีวิตอยู่ในเมืองเชียงใหม่ด้วย

3) ปัจจัยทางด้านช่วงวัย ชาวละว้าบ้านเฮาที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นทั้งหญิงและชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 18-30 ปี เป็นคนโสด ส่วนใหญ่เข้ามาหางานทำในเมืองจากการชักจูงจากเพื่อนหรือญาติที่เข้ามาทำงานอยู่ก่อนแล้ว ทำงานเพื่อส่งเงินกลับไปให้ทางบ้านได้ใช้จ่าย จนเมื่อได้แต่งงานก็มักจะออกจากงานแล้วกลับไปอยู่ที่บ้าน

อัตลักษณ์ที่ชาวละว้าสร้างและเลือกใช้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ในสังคมเมืองเชียงใหม่ มี 4 รูปแบบ คือ

1) อัตลักษณ์แบบชาวละว้า หมายถึง อัตลักษณ์ที่มาจากกระบวนการคิดและการปฏิบัติตัวแบบชาวละว้าบ้านเฮา โดยการพูดคุยกันด้วยภาษาละว้า ให้ความสำคัญกับการไปเที่ยวหากันตามบ้าน มีความสนิทแนบแน่นกันภายในชุมชน เป็นการที่ชาวละว้าให้นิยามกับตนเองว่าเป็นชาวละว้าเวลาที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในสังคมไม่ว่าจะเป็นชาวละว้าด้วยกันเอง คนในเมือง หรือคนจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น โดยส่วนใหญ่แล้วชาวละว้าจะใช้อัตลักษณ์นี้เมื่ออยู่กับชาวละว้าด้วย การใช้อัตลักษณ์ในแบบชาวละว้าในสังคมเมืองนั้น ไม่ใช่แค่การนำรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบในหมู่บ้านมาใช้ เพื่อบอกว่าเป็นละว้าด้วยกันเองเท่านั้น แต่การแสดงออกด้วยภาพลักษณ์ของความเป็นชาวละว้า นั้น ยังส่งผลต่อจิตใจและความรู้สึกของชาวละว้าแต่ละคนด้วยว่าไม่ได้อยู่โดดเดี่ยวในเมือง ทำให้มีความอุ่นใจได้เมื่อพบเจอปัญหาและอุปสรรคต่างๆ

2) อัตลักษณ์แบบคนคอย หมายถึง อัตลักษณ์ที่มาจากกระบวนการคิดและการปฏิบัติตัวแบบชาวเขา หรือชนกลุ่มน้อย ใช้ภาษาแตกต่างจากคนในเมือง พูดภาษาไทยไม่ค่อยชัด ไม่จำเพาะเจาะจงว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาเผ่าใด การที่ชาวละว้าให้นิยามตนเองว่าเป็นคนคอยเมื่อ

มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ เป็นอัตลักษณ์ที่ชาวละว้า นั้นอาจจะสร้างขึ้นเองหรือเป็นอัตลักษณ์ที่อาจจะถูกสร้างจากคนในเมืองให้กับชาวละว้าเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กัน คนในเมืองส่วนใหญ่จะคิดเหมารวมชาวละว้ากับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในเมืองเชียงใหม่ว่าเป็นชาวเขาทั้งหมด ไม่ได้มีการแบ่งแยกว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไหน โดยมองว่าเป็นคนที่มาจากบนคอย พูดภาษาไทยไม่ชัดและไม่ค่อยเข้าใจภาษาไทยมากนัก การศึกษาไม่สูง ไม่รู้จักงานที่จะให้ทำต้องสอนงานทุกอย่าง แต่ค่าแรงถูก ขยัน และสามารถไว้วางใจได้ ซึ่งชาวละว้าก็เองก็ยอมรับในอัตลักษณ์แบบชาวคอยที่นายจ้างมอบให้และเลือกใช้อัตลักษณ์นี้กับนายจ้าง โดยอัตลักษณ์แบบคนคอยที่นายจ้างสร้างให้กับชาวละว้า นั้นเป็นเหมือนอัตลักษณ์ที่ถูกกดทับให้เป็นเหมือนคนชายขอบ ถูกเอารัดเอาเปรียบในหลายกรณี หรือทำให้คุณ่าสงสาร อย่างไรก็ตามในทางตรงกันข้ามอัตลักษณ์แบบชาวคอยที่ชาวละว้าสร้างขึ้นเองและเลือกที่จะใช้กับบุคคลจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นนั้น แตกต่างกับการแสดงออกกับนายจ้างอย่างสิ้นเชิง เพราะเมื่ออยู่กับชาวเขาด้วยกันเหมือนเป็นคนที่มีพื้นฐานมาแบบเดียวกัน มีความชอบ หรือมีความเข้าใจในแต่ละสิ่งแต่ละอย่างที่เหมือนหรือคล้ายกัน มีความรู้สึกที่เท่าเทียมกัน ไม่มีความกดดัน อัตลักษณ์ที่ใช้แสดงต่อกันจึงออกมาในแบบเพื่อนที่มีความเข้าใจกัน กล้าเปิดเผยถึงความพอใจและไม่พอใจในสิ่งต่างๆ เปิดเผยความรู้สึกนึกคิดและตัวตนมากกว่าการที่อยู่กับนายจ้าง

3) อัตลักษณ์แบบคนในเมือง หมายถึง อัตลักษณ์ที่มีความเป็นปัจเจกสูงให้คุณค่าทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์และมูลค่า มีน้ำใจให้แก่กันน้อย เป็นการที่ชาวละว้าให้นิยามกับตนเองว่าเป็นคนในเมืองเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับแต่ละบุคคล มีชาวละว้าหลายคน que เมื่อเข้ามาอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่ ได้ปรับตัวรับเอาวัฒนธรรมเมืองไปใช้ในชีวิตประจำวันทั้งระบบวิถีคิดและการกระทำ โดยไม่ได้ตระหนักถึงวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน จนบางครั้งมองว่าวิถีการดำเนินชีวิตแบบชาวละว้า นั้นล้าหลัง ไม่มีการพัฒนา เลยอยากที่จะทำให้ตนเองเป็นแบบคนเมือง จึงมุ่งไปสู่การแสดงออกด้วยภาพลักษณ์ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตัว การพูดจา หรือการใช้ชีวิตอย่างคนเมือง ซึ่งส่วนใหญ่ชาวละว้าที่ใช้อัตลักษณ์แบบคนเมืองกับชาวละว้าด้วยกันเองนั้นมักจะเป็นคนที่มีการศึกษาสูงกว่าคนในหมู่บ้าน หรือคนที่เมื่อเข้าไปทำงานในเมืองแล้ว ไปอยู่ในสังคมที่มีแค่คนเมืองหรือสังคมที่ถูกดูถูกความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์

4) ทวิอัตลักษณ์ หมายถึง การใช้อัตลักษณ์สองรูปแบบในช่วงสถานการณ์เดียวกัน เพื่อบ่งบอกความเป็นตัวตน เช่น การใช้อัตลักษณ์แบบคนในเมืองควบคู่ไปกับการใช้อัตลักษณ์แบบชาวละว้าในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง

อย่างไรก็ตามจากระบบคิดของชาวละว้าที่ว่า ไม่มีใครที่จะสามารถอยู่คนเดียวในสังคมได้ การไปเที่ยวหากันตามบ้าน และการอยู่ร่วมกันแบบสังคมที่แนบแน่นใกล้ชิดกันนั้น เป็นตัวยึดโยงความสัมพันธ์และจิตสำนึกความเป็นละว้าเอาไว้ ถึงแม้ว่าชาวละว้าคนนั้นอาจจะใช้อัตลักษณ์

แบบคนเมือง หรือแบบคนคอยในการบ่งบอกตัวตนก็ตาม อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในเมืองนั้นไม่ได้มีรูปแบบที่ตายตัว เพราะชาวละว้าแต่ละคนจะเลือกใช้อัตลักษณ์ที่ตนเองพึงพอใจเป็นสิ่งบ่งบอกให้ผู้ที่มิปฏิสัมพันธ์ด้วย ได้รู้ว่าเขาเป็นใครและควรปฏิบัติตัวตอบกลับเขาไปอย่างไร ซึ่งรูปแบบของอัตลักษณ์ใดที่ชาวละว้าสร้างและเลือกใช้ชิ้นนั้นจะขึ้นอยู่กับ สถานการณ์ สถานที่ เวลา และตัวบุคคลซึ่งเขามีปฏิสัมพันธ์ด้วย

สรุปและอภิปรายผล

การเดินทางเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ของชาวละว้าบ้านเฮานั้น จากกรณีศึกษา ทั้ง 5 กรณีศึกษา เมื่อเข้ามาอยู่ในตัวเมืองแล้วยังคงนำวิถีการดำเนินชีวิตที่ใช้ในหมู่บ้านมาใช้ในเมือง คือ การไปมาหาสู่เยี่ยมเยียนกัน พูดคุยทักทายกันด้วยภาษาละว้า มีปัญหาที่ปรึกษาหารือกัน มีความห่วงใยซึ่งกันและกัน เวลาอยู่ด้วยกันก็จะทำตัวเหมือนอยู่ที่ในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ไม่อายที่จะบอกกับใครๆ ว่าเป็นชาวละว้า อย่างไรก็ตามทั้ง 5 กรณีศึกษานั้นต่างก็มีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสังคมเมืองที่เข้ามาอยู่ ซึ่งมีความแตกต่างจากในหมู่บ้านทั้งทางด้านภาษา วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ผู้คน ฯลฯ ในแต่ละกรณีศึกษานั้นมีการพบปะผู้คนในแต่ละสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป ซึ่งในการศึกษาวิจัยได้นำแนวคิดแบบเทียบกับละครมาใช้ในการวิเคราะห์การสร้างและการเลือกใช้อัตลักษณ์ของชาวละว้าที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ โดยพิจารณาจากแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นชาวละว้าเหล่านั้นว่าจะมีการวางตัว หรือแสดงบทบาทใดบทบาทหนึ่งออกมา เพื่อบ่งบอกถึงอัตลักษณ์หรือความเป็นตัวตนของเขาเหล่านั้น เพื่อให้คนที่เขามีปฏิสัมพันธ์อยู่ด้วยรู้ว่าเขาเป็นใคร และควรมีปฏิสัมพันธ์ตอบกลับมาในรูปแบบใด ซึ่งทำให้ทราบถึงรูปแบบของอัตลักษณ์ที่ชาวละว้าสร้างและเลือกใช้ คือ อัตลักษณ์แบบชาวละว้า อัตลักษณ์แบบคนคอย อัตลักษณ์แบบคนในเมือง และทวิอัตลักษณ์

การนิยามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละสถานการณ์นั้นมีความสำคัญมากต่อการดำเนินชีวิตในเมืองเชียงใหม่ของชาวละว้า เพราะการลงมาทำงานในเมืองนั้นมีความเสี่ยงที่จะได้พบกับสิ่งไม่ดีหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการไม่ได้รับความเป็นธรรมในเรื่องค่าแรงและสวัสดิการต่างๆ หรือการที่ารู้จักกับคนที่จะชักจูงไปในทางที่ไม่ดี การเข้าไปพัวพันกับยาเสพติด การไปอยู่ในกลุ่มของพวกขโมยรถมอเตอร์ไซด์ หรือแม้แต่การยกพวกตีกัน บางคนสามารถเอาตัวรอด และคิดกลับตัวได้ แต่บางคนโดนจับเข้าคุก ดังนั้นถ้าชาวละว้าสามารถรู้เท่าทันเหตุการณ์หรือสามารถนิยามสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้องก็จะสามารถเอาตัวรอดในสังคมเมืองได้ โดยที่ไม่ต้องตกเป็นเหยื่อ ถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือถูกใช้เป็นเครื่องมือในการทำผิดกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ช่วยให้เห็นและเข้าใจถึงสภาพการณ์ที่ชาวละว้าได้พบเจอเมื่อเข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ ซึ่งสิ่งต่างๆ ที่ชาวละว้าได้พบเจอนั้นล้วนแล้วแต่ต้องทำให้มีการปรับตัวและตัดสินใจว่าจะต้องดำเนินชีวิตไปในรูปแบบใด ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา และข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษา ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

1.1) ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาเรียนรู้เรื่องอัตลักษณ์และวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทั้งในและนอกหมู่บ้าน เพื่อประโยชน์โดยตรงต่อกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ ถ้ากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์ หรือรู้ว่าตนเองเป็นใครนั้น ย่อมมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนให้แข็งแกร่ง โดยใช้ฐานวัฒนธรรมดั้งเดิมมาเป็นพื้นฐาน

1.2) ควรส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้มีการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องราวและปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มตนอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการส่งเสริมกระบวนการสร้างความรู้ใหม่ในการพัฒนาชุมชนโดยตรง

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษา

2.1) ควรมีการศึกษาในเรื่องการนำอัตลักษณ์ที่ชาวละว้าสร้างและเลือกใช้เมื่อเข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่กลับเข้าไปใช้ในหมู่บ้านนั้น มีการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดผลกระทบอย่างไรกับวิถีการดำเนินชีวิตในชุมชน

CONSTRUCTION AND SELECTION OF IDENTITY BY THE LAWA WORKING
IN CHIANG MAI : A CASE STUDY OF LAWA FROM BAN HO, PANGHINFON
SUB-DISTRICT, MAE CHAEM DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE,
THAILAND

LALITA CHATMONGKOL 4936143 LCRU/M

M.A. (RURAL DEVELOPMENT STUDIES)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: JITJAYANG YAMAPHAI, Ph.D.,
LAKANA DAORATANAHONG, DOCTORAT DE L'EHES.

EXTENDED SUMMARY

Rationale of the Study

Chiang Mai is the economic center in the north of Thailand. There are many people work and live in Chiang Mai, including the Lawa laborers. So, its cause Chiang Mai becomes a place of cultural diversity. By the way, The Lawa living in the urban is different from living in the village because they must adapt themselves to the new society.

The hill tribes is the one who has clear ethnic identity such as dressing, language, living, food and eating, etc. So, whenever the hill tribes travel to work in Chiang Mai, their identities may confuse and scared people in the city, from the reaction of people in the city, the hill tries try to adapt themselves to work and live as normal as common people in the new society. The adaptation to the new society may taking all new culture, adapting new culture with their culture, or creating the new things to show the identity of themselves, it's depend on what identity they would like to show such as dressing like an urbanity or speaking with Thai-Lanna language instead of their own languages.

For this study, the identity is social process that expresses a person or group of people who we interact with that "Who We Are" in the situation for that person respond in the way that we want. Identity is not a thing, but it is something that can be changes depending on the definition of situation. The understanding of identity may help to define a different scenario. The Lawa laborers who can define themselves correctly in each situation, they may live normally in urban society without suffering and stress.

The study of "The Construction and Selection of Identity by the Lawa Working in Chiang Mai : A Case Study of Lawa from Ban Ha'o, Panghinfon Sub-District, Mae Chaem District, Chiang Mai Province, Thailand" aim to study the interaction between the Lawa and urban residents by learning from the communications, language, dressing, eating, and daily lifestyle. The daily lifestyle demonstrates the process of adaptation or changing the living way to be able to live in city. All of these will be a reflection of the Lawa from Ban Ho, who have been created or used which identity to indicating the existence of them with the urbanity.

Objectives

1. to study the lifestyle of the Lawa.
2. to study the construction and selection of identity by the Lawa working in Chiang Mai

Scope of the Study

It is a study in order to know the identity of the Lawa to understand the lives of the Lawa including the pattern of interaction that Lawa people use when interact with people both, inside and outside the group of the Lawa. The focus group of this study is the Lawa laborers who work in the city of Chiang Mai, which is choose from a varies gender, age, occupation and time to work in the city. Focus of this study is "the construction and selection of identity by the Lawa with the people in the urban.

From this study Identity means that the definition of "Who are we" when interacting with people or groups in society, in each case. The flow and change according to circumstances and opportunities belong to the person who is interacts to

so, identity is a matter of social process that show “Who We Are”. The Lawa used when interact with the people in the city of Chiang Mai

There are two places for the field study are the Lawa’s village : Ban Ho Panghinfon Sub-district, Mae Chaem District, Chiang Mai Province and the city of Chiang Mai.

Methodology

The study used qualitative research methods, in the form of case studies. The researcher used the concept of Dramaturgical Approach, Concept of Identity, and the information related to the Lawa for studying. The methodology as follows:

Area of study

This study selected specific areas to study (Purposive Selective). There are two places for field work; the Lawa’s village Ban Ho, Panghinfon Sub-District, Mae Chaem District, Chiang Mai, and in the city of Chiang Mai. The study focus on the Lawa laborers who work in Chiang Mai.

Case Studies

The person for this research is the Lawa laborers from Ban Ho, Panghinfon Sub-District, Mae Chaem District, Chiang Mai. This research study from five case studies by first select a core family that have members live in the village and in the city of Chiang Mai. The selection of the main contributors uses a Snow Ball technique to collect data from case studies. The first case study will lead to the other case study. The case studies can be both women and men, age between 18-50 year-old, single or married, and time and various period of working in Chiang Mai. In order to make the perspective and focus on each object Lawa laborers who work in the city.

Data Collection

1) Participant observation the researcher was embedded into the study area with a case study and collected data in both the village and the city. First, start by talking in general, visit their home, and join the ceremonials to observe the expression for understanding the general patterns styles of the Lawa. Second, study by observed in the interest activities. Then study by observing a case studies, collect the data in a matter of their routine, their lifestyle, and interaction with people in the society. The participant observation is made in conjunction with the interview.

2) Informal Interview and In-Depth interview since the researcher is embedded with the Lawa's community, both in the village and in the city long enough for their trust. So, the researcher can talk and ask about deep information.

Data Analysis

The data analysis starts by collect all information from documents and field studies together and organized into categories, respectively. Then observe whether the information is complete or not and whether information that omit or do not understand and note it so that may complete it when return to the field again. Then analyses the data according to the objectives, summary in each issue, and discuss the results.

Results

Based on studying from both in the village, Ban Hao, and in the city of Chiang Mai, it is found that the visiting each other in daily is the important thing to make a tight relationship for the Lawa. In the village Lawa often visit each other home when come back from work, to meet and to talk. The pattern of visiting is used also when they are live in the city. In addition, the visiting is not only link the relationships that exist but also show the social networks of the Lawa in the city.

There are three factors that cause the Lawa come to work in Chiang Mai

1) The Family Economic Status Mostly, the Lawa family are poor, their main occupation is farming for subsistence. They also find the job both, inside and outside the village when they are free from farming because their revenues do not balance the expenditure. They mostly spend money for food, chemicals in agriculture, investment planted crops, children's education, and etc. Moreover, the debt is one thing that drives many families take their children out of school to find a job in the city to earn and send back home to pay for a debt.

2) Education Level Currently many Lawa children have opportunities in higher education by receiving a fund from the Educational Loan Fund. But the money has been used to pay for things other than study. So, the children have to work for their living expenses while living in the city

3) Age Mostly, the Lawa laborers who work in the city of Chiang Mai are the teenagers, both men and weman age between 18-30 year-old, single. Many people

come to work in the city because have an influence from their friends or relatives who are working in the city. The Lawa come to work in the urban to earn for sending money to the family in the village. The Lawa like to quit their work in the city whenever they get marriage and return to stay at home.

The identities used by the Lawa laborers in Chiang Mai are

1) Lawa Identity means the identity that comes from the way of thinking and doing in the Lawa way such as speaking with Lawa's language. Moreover, the Lawa define themselves as the Lawa when interact with the people in everywhere. The Lawa often use Lawa identity when they are together.

2) Hilltribe Identity means the identity that come from the process of thinking and practicing as hill tribe. Mostly, the urban's resident give this identity for the Lawa and other ethnic group in Chiang Mai, which is the identity that being pressed to be like a fringe. In contrast, the Hilltribe Identity being used by the Lawa whenever they communicate with other ethnic group because it makes them feel that they are the same and equal in the society

3) Urban Identity means the identity that is individualistic, provide valuable material rather than spiritual values, focus on the image and value, less generous to each other. It is highly individualistic of identity, value in material rather than spiritual values. The Lawa define themselves as the urban when interact with people.

4) Double Identity means the Lawa using two forms of identity as the same scenario to indicate themselves such as using the Urban Identity with Lawa Identity in current situation

However, from the Lawa's word "No one can live alone in the society". Visiting each other home, closely community are linked relationship and attitudes are taken into Lawa And together form a strong society are closely related. Is closely linked relationships and attitudes are taken into Lawa. Although people may be using a urban identity to identify themselves. The Lawa lalorers who work in the city do not have a fix identity because each person choose their own identity depend on the circumstances and situation.

Summary and discussion

From the five case studies of the Lawa laborers in Chiang Mai, they are still using the Lawa's lifestyle as same as they do in their village. From the case studies, they continue to use the same lifestyle that is visiting each other home, speaking in Lawa language. Mostly the Lawa laborers are not shy to tell anyone in the city that they are Lawa. However, all five case studies have to adapt themselves to fit into the urban society which is different from their village both in the culture and the people. The study use Dramaturgical Approach to analyses the construction and selection of identity by the Lawa working in Chiang Mai. It is based on the situations that the Lawa are carrying to indicate their identity. There are four identities that the Lawa uses when working in Chiangmai are Lawa Identity, Hilltribe Identity, Urban Identity, and Double Identity.

Definition of the situation that occurred in each case is very important to the lives of the Lawa in the city because works in the city are risk to found the bad things such as not receiving a fair wage and benefits, meeting the one who convince into the wrong way, reaching the group of motorcycle thieves, and having a brawl. Some people can survive and change their mind, but some people caught in jail. So, if the Lawa understand and can define the situations, correctly, they will be able to survive in the urban society and live as normal without sadness or subordinated.

Recommendation

The knowledge of the study clarify to understand the circumstances of the Lawa laborers have to confront when working in the city of Chiang Mai. This led to the recommendation for development and recommendation for the research as follows:

- 1) Recommendation for development
 - 1.1) The lifestyle of ethnic groups both in Chiang Mai, and in villages should be further studied.
 - 1.2) Ethnic groups should be encouraged to research their own problems.
- 2) Recommendation for the research
 - 2.1) The identities that are used in the city and the village by Lawa laborers should be further studied.

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ (2538). **เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน**. สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา (สคพท.).
- ขวัญชีวัน บัวแดง (2549). **กระหริ่ง : หลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง**. เชียงใหม่ : มิ่งเมือง.
- จุฑาพรรษ์ (จามจุรี) ผดุงชีวิต (2550). **วัฒนธรรม การสื่อสาร และอัตลักษณ์**. กรุงเทพฯ : แอคทีฟพริ้นท์.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2542). **แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็น “ไท”**. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เรื่องการศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท วันที่ 22-23 มีนาคม 2544 ณ ห้องช้างกระ โรงแรมเชียงใหม่ออกคิด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์.
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ (2546). **แนวทางการศึกษาชาติพันธุ์ 3 สมัย**. เอกสารประกอบการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา ครั้งที่ 2 เรื่องชาติและชาติพันธุ์ วันที่ 26-28 มีนาคม 2546 : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน).
- ชลธิรา สัตยวัฒนา (2530). **ลัษเมืองน่าน**. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.
- ชาญชัย จีรวรรณกิจ (2529). **การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทยของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.บ.(พัฒนาสังคม)มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : กรุงเทพมหานคร.
- ณัฐวิ ทศรฐ และสุริยา รัตนกุล (2539). **สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ละว้า**. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทวิช จตุวรพฤกษ์ และสมเกียรติ จำลอง (2540). **จากยอดดอยสู่สลัม การปรับตัวของชาวเขาในเมืองเชียงใหม่**. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยชาวเขา.
- นิตา ชูโต (2548). **การวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ : พรินท์โพร.
- นุศิษฐ์ จินดาศรี (2541). **“ลัวะ” ใน สถาบันวิจัยชาวเขา (2541)**. ชาวเขา : ความเข้าใจกับชนเผ่าต่างวัฒนธรรม. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยชาวเขา.
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2547). **30 ชาติในเชียงราย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศยา.

- แบร์แมน, เจอรัลด์ ดี (2549). **เบื้องหลังหน้ากาก. แปลและเขียนคำอธิบายโดย อุ่ทอง ประศาสน์**
วินิจฉัย/ กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่าม, บรรณาธิการ (2546). **อัตลักษณ์ชาติพันธุ์และความเป็นชายขอบ.** กรุงเทพฯ :
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา, ขวัญชีวัน บัวแดง และปนัดดา บุญสารระนัย (2546). **วิถีชีวิตชาติพันธุ์ในเมือง.**
เชียงใหม่ : มิ่งเมือง.
- พิศิษฐ์ คุณวโรตม์ (2545). **อัตลักษณ์และกระบวนการต่อสู้เพื่อชีวิตของผู้ติดเชื้อ HIV.** เอกสาร
ประกอบการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา เรื่องคนมองคน : นานาชีวิตในกระแส
ความเปลี่ยนแปลง วันที่ 27-29 มีนาคม 2545.
- พ้อเลป่า (2539). **กัลยา-วีระศักดิ์ ยอดระบำ แปล. คนปกากะญอ. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ :**
สร้างสรรค์.
- ยศ สันตสมบัติ (2542). **ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่าง**
ยั่งยืน. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ยศ สันตสมบัติ และคณะผู้วิจัย (2547). **นิเวศวิทยาชาติพันธุ์ ทรัพยากรชีวภาพ และสิทธิชุมชน.**
เชียงใหม่ : บริษัท วิทอินดีไซน์ จำกัด.
- ยศ สันตสมบัติ (2548). **มนุษย์กับวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สร้อยดี อ่องสกุล (2537). **เวียงกุมกาม การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนโบราณในล้านนา.** เชียงใหม่ : มิ่ง
เมือง
- สร้อยดี อ่องสกุล และโยชิยูกิ มาซุฮาร่า (2545). **การศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณกรรมของกลุ่มชาติ**
พันธุ์ไท. ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : บริษัท
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สุริยา รัตนกุล และลักขณา ดาวรัตนหงษ์ (2529). **พจนานุกรมภาษาละว้า - ไทย. สถาบันวิจัยภาษา**
และวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เสกสรร สรรสรพิสุทธิ์ (2546). **อัตลักษณ์ของไทยล้อและการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายใต้ระบบ**
เศรษฐกิจทุนนิยม : กรณีศึกษาบ้านแม่สาบ ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัด
เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับ
สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิโรจน์ สารรัตนะ (2532). **การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทไทย แนวคิด ทฤษฎี และบทวิเคราะห์กรณี**
การย้ายถิ่น. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอักษรภาพพัฒนา จำกัด.
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล (2546). **อัตลักษณ์.** กรุงเทพฯ : คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ.

- อมรา พงศาพิชญ์ (2537). **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2548). **ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์.
- เอี่ยม ทองดี และเรณู เหมือนจันทร์เชย (2546). **การผสมผสานทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย ยวน ตำบลลุ่มบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี**. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- _____ (2545). **40 ปี กองสภเคราะห์ชาวเขา**. เชียงใหม่ : กองสภเคราะห์ชาวเขา.
- Calhoun, C. and Gerteis J. (eds.) (2007) **Contemporary Sociological Theory**. 2nd. Singapore : Blackwell.
- Robert, B. (2006). **Micro Social Theory**. 15th ed. China : PALGRAVE MACMILLAN.
- Weedon, C. (2004). **Identity and Culture Narratives of Difference and Belonging**. London : MPG Books Ltd.

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

- Semeion,นามแฝง (2550). “อัตลักษณ์” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://semeion.multiply.com/journal/item/2> วันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552.
- นัทธนัย ประสานนาม (2550). “เพศ ชาติพันธุ์ และปัญหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ในภาพยนตร์เรื่อง Touch of Pink” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://midnightuniv.org/midnight2545/document95248.html> วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2550.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2548). “คนไทยกับ ๓ คำ เจ้าปัญหา : เชื้อชาติ-กลุ่มชาติพันธุ์-อัตลักษณ์” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://midnightuniv.org/midnight2545/document9596.html> วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2550.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นางสาวลลิตา นัตรมงคล
วัน เดือน ปีเกิด	14 มิถุนายน 2521
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
วุฒิการศึกษา	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, พ.ศ. 2540-2544 ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยมหิดล, พ.ศ. 2549-2554 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 91/1 ซอยจันทน์เกษม ถนนกรุงเทพฯ-นนท์ เขตบางซื่อ จังหวัดกรุงเทพฯ 10800
อีเมล	lud_3@hotmail.com